

**FIDIC-KIRMIZI KİTAP VE KAMU İHALE MEVZUATININ
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Yalçın ERELİ

**Bülent Ecevit Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**ZONGULDAK
Ocak 2014**

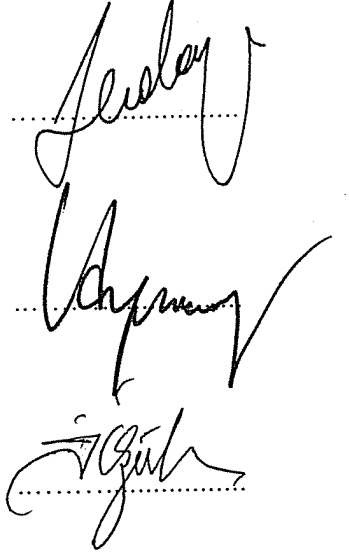
KABUL:

Yalçın ERELİ tarafından hazırlanan "FIDIC-KIRMIZI KİTAP VE KAMU İHALE MEVZUATININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir. 10/01/2014

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Serdar ULUBEYLİ (BEÜ)

Üye : Prof. Dr. Aynur KAZAZ (AÜ)

Üye : Doç. Dr. İsmail H. ÖZÖLÇER (BEÜ)

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. ... / ... / 2014

Prof. Dr. Şadi ŞEN

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Yalçın ERELİ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

FIDIC-KIRMIZI KİTAP VE KAMU İHALE MEVZUATININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Yalçın ERELİ

**Bülent Ecevit Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı**

**Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Serdar ULUBEYLİ
Ocak 2014, 91 sayfa**

İnşaat sektörü tüm dünyada, ülke ekonomilerine çok önemli ölçüde katma değer girdisi sağlamaktadır. İnşaat sektörünün bu büyük hacminden dolayı, yürütülen işe bağlı olarak farklı sözleşme şartları oluşabilmektedir. Bu şartlar neticesinde, inşaat işlerinin sayısı ve ölçeği arttıkça, taraflar arasında uyuşmazlığa konu olan hususlarda artmakta ve sözleşmesel ilişki daha karmaşık bir hal almaktadır. Bundan dolayı, sözleşmelerin sürekli olarak güncellenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Dünyada kullanılan inşaat sözleşmelerinin yaklaşık %30'unu FIDIC esaslı sözleşmeler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, FIDIC esaslı sözleşmelerin bilinmesi, taraflar arasında oluşabilecek uyuşmazlıkların en aza indirgenmesi açısından bir zorunluluk olarak görülmektedir. Türkiye'de finansmanı Dünya Bankası ya da Avrupa Birliği tarafından karşılanan projeler FIDIC mevzuatına tabi olarak yürütülmektedir. Bu açıdan, ihaleyi yapan idare makamınca FIDIC mevzuatının bilinmesi oldukça büyük önem arz etmektedir.

ÖZET (devam ediyor)

Bu çalışmada, FIDIC'in Kırmızı Kitap (1999) şartnamesi ile Türkiye'de KİK esaslı inşaat işlerinde kullanılan mevzuatın genel anlamda karşılaştırması yapılmıştır. Yapılan karşılaştırmalı analizlerin sonucunda, karşılaştırılan hususlar ilgili mevzuatlardaki eksiklikleri daha kolay gösterebilecektir. Bundan dolayı, KİK ve FIDIC mevzuatı bu açıdan ele alınmış ve bu mevzuatlarla ilgili çeşitli öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak, yapılan karşılaştırmalı analize dayanılarak, KİK ve FIDIC mevzuatındaki eksikliklerin tespit edilmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: FIDIC, KİK, Sözleşme, Kırmızı Kitap, YİGŞ, İhale

Bilim Kodu: 624.06.01

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

COMPARATIVE ANALYSIS OF FIDIC-RED BOOK AND THE TURKISH PUBLIC PROCUREMENT LEGISLATION

Yalçın ERELİ

**Bülent Ecevit University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Civil Engineering**

**Thesis Advisor: Asst. Prof. Serdar ULUBEYLİ
January 2014, 91 pages**

Construction industry provides a considerable value-added input to countries' economies in the world. Due to this large volume of the construction industry, a variety of terms and conditions in contracts is expected to come out depending on the executed work. As the number and volume of construction works increase, the number of disputes between the parties increase and the contractual relationship has a more complicated nature. Therefore, it is required that construction contracts be updated continuously.

FIDIC based contracts constitute about 30% of construction contracts around the world. In this context, it is necessary to be aware of the FIDIC based contracts in terms of reducing possible disputes between the parties. In Turkey, construction contracts financed by World Bank or European Union are subject to FIDIC rules. Therefore, it is essential that FIDIC legislation is well understood by contracting entities.

ABSTRACT (continued)

In this study, legislative frameworks of FIDIC Red Book (1999) and Public Procurement Law (PPL) were compared with each other in general. As a result of the comparative analyses in this study, the compared issues can show shortcomings in the frameworks. Therefore, PPL and FIDIC legislations were evaluated in this respect and certain recommendations were made. Consequently, based on the comparative analyses throughout this thesis, it is expected that shortcomings in these legislations could be identified and removed.

Keywords: FIDIC, PPL, Contract, Red Book, Tender

Science Code: 624.06.01

TEŐEKKÖR

Bu alıőmanın tez aşamasına getirilmesinde bana katkılarından dolayı Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Serdar ULUBEYLİ'ye, ayrıca, tez çalışması sırasında bana desteklerinden dolayı eőime ve çalıőmalarım sırasında bana moral kaynağı olan sevgili kızım Elif Su'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1 AMAÇ	2
1.2 MATERYAL VE METOT	3
1.3 LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	4
BÖLÜM 2 SÖZLEŞME	9
2.1 SÖZLEŞME ÇEŞİTLERİ.....	9
2.1.1 Sabit Fiyat Esaslı Fiyatlandırma Yöntemleri	10
2.1.1.1 Götürü Usulü	10
2.1.1.2 Birim Fiyat Usulü.....	10
2.1.2 Maliyet Esaslı Fiyatlandırma Yöntemleri	11
2.1.2.1 Garantili Maksimum Fiyat	11
2.1.2.2 Maliyet + Sabit Ücret (Kar)	11
2.1.2.3 Maliyet + Ödüllü Ücret	11
2.1.2.4 Zaman + Malzeme	12

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM 3 KAMU İHALE KANUNU	13
3.1 KAMU İHALELERİ SÖZLEŞMELERİ.....	13
3.2 İHALENİN UNSURLARI	14
3.2.1 İhaleyi Yapan İdare.....	14
3.2.2 İhalenin Konusu	14
3.2.3 İstekliler	15
3.3 İHALE USULLERİ.....	15
3.3.1 Açık İhale Usulü	15
3.3.2 Belli İstekliler Arasında İhale Usulü	16
3.3.3 Pazarlık Usulü.....	16
3.4 SORUMLULUKLAR	18
3.4.1 Yüklenicinin Borçları.....	18
3.4.1.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu.....	18
3.4.1.2 Kesin Teminat Verme Borcu	19
3.4.1.3 İdareye Bilgi Verme Borcu	20
3.4.1.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu	21
3.4.1.5 İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu.....	23
3.4.1.6 İnşaatı İdareye Teslim Borcu	24
3.4.1.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu.....	25
3.4.2 İdarenin Borçları	26
3.4.2.1 Genel Sorumluluklar	26
3.4.2.2 Yükleniciye Ücret Ödeme Borcu	27
3.4.3 Alt Yüklenicinin Borçları	28
BÖLÜM 4 FIDIC	31
4.1 STANDART ŞARTNAMELER	32
4.1.1 Kırmızı Kitap (İnşaat İşleri İdari Şartnamesi).....	32
4.1.2 Sarı Kitap (Tesis ve Tasarla Yap Modeli İnşaat İşleri İdari Şartnamesi)	33

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
4.1.3 Gümüş Kitap (EPC/Anahtar Teslimi Projelerin Sözleşme Koşulları)	34
4.1.4 Yeşil Kitap (Kısa Sözleşme Türü)	36
4.1.5 Altın Kitap (Tasarla-Yap-İşlet Modeli)	37
4.1.6 Mavi-Yeşil Kitap (Tarama ve Dolgu İşleri Sözleşme Şartları)	37
4.1.7 Beyaz Kitap (İşveren-Müşavir Mühendis Tip Hizmet Sözleşmesi)	37
4.1.8 Turuncu Kitap (Tasarla-Yap/Anahtar Teslimi İşler için Sözleşme Örneği ve Şartnamesi).....	38
4.2 KIRMIZI KİTAP'TA MÜHENDİS KAVRAMI	38
4.3 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE YÜKLENİCİNİN BORÇLARI.....	39
4.3.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu	39
4.3.2 Kesin Teminat Verme Borcu	40
4.3.3 İşle İlgili Bilgi Verme Borcu	41
4.3.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu	42
4.3.5 İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu.....	44
4.3.6 İnşaatı İdareye Teslim Borcu	44
4.3.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu.....	45
4.4 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE İŞVERENİN BORÇLARI.....	47
4.4.1 Genel Sorumluluklar	47
4.4.2 Yükleniciye Ücret Ödeme Borcu.....	47
4.5 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE ALT YÜKLENİCİNİN BORÇLARI.....	48
BÖLÜM 5 DEĞERLENDİRMELER	51
5.1 YÜKLENİCİNİN BORÇLARI	51
5.1.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu	51
5.1.2 Geçici ve Kesin Teminat Verme Borcu	52
5.1.3 İşle İlgili Olarak İdareye Bilgi Verme Borcu.....	54
5.1.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu	55
5.1.5 İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu.....	55
5.1.6 İnşaatı İdareye Teslim Borcu	56

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

	<u>Sayfa</u>
5.1.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu.....	57
5.2 İŞVERENİN BORÇLARI.....	58
5.3 ALT YÜKLENİCİNİN BORÇLARI	61
5.4 SÖZLEŞMENİN FESHİ	61
5.5 UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ	63
5.6 YÜKLENİCİNİN HAK VE TALEPLERİ	67
5.7 FIDIC-KIRMIZI KİTAP VE KAMU İHALE MEVZUATININ İKİLİ KARŞILAŞTIRILMASI	72
 BÖLÜM 6 SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	 77
 6.1 KİK İÇİN SONUÇ VE ÖNERİLER	 77
6.2 FIDIC İÇİN SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
 KAYNAKLAR.....	 83
 ÖZGEÇMİŞ	 91

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
5.1 FIDIC-Kırmızı kitap ve KİK karşılaştırma tablosu.....	72

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
AÇY	:	Alternatif Çözüm Yolları
BK	:	Borçlar Kanunu
DB	:	Dünya Bankası
EPC	:	Mühendislik, Tedarik ve İnşaat işleri
FIDIC	:	Uluslararası Müşavir Mühendisler Federasyonu
GK	:	Gümüş Kitap
ICE	:	İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası
ILO	:	Uluslararası Çalışma Örgütü
KİGT	:	Kamu İhale Genel Tebliği
KİK	:	Kamu İhale Kanunu
KİSK	:	Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
KK	:	Kırmızı Kitap
MTO	:	Milletlerarası Ticaret Odası
SK	:	Sarı Kitap
TK	:	Turuncu Kitap
TMMMB	:	Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği
UÇK	:	Uyuşmazlık Çözüm Kurulu
YİATŞ	:	Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme
YİĞŞ	:	Yapım İşleri Genel Şartnamesi
YİMKY	:	Yapım İşleri Muayene Kabul Yönetmeliği
YK	:	Yeşil Kitap

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnşaat sektörü, ülkelerin ekonomik kalkınmalarındaki en önemli araçlardan birini oluşturmakta ve pek çok yan ve alt sektörü dolaylı olarak desteklemektedir. İnşaat sektöründeki pozitif ya da negatif büyüme, ülkelerin büyüme ve istihdam değerlerini doğrudan etkilemektedir. Kamu idareleri bu bağlamda büyük sorumluluk taşımaktadırlar. Bununla birlikte, kamunun yatırımlara ayırdığı finansman kaynağı çoğu zaman yeterli olmamakta ve bunun sonucunda dış kaynaklı kredilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türk inşaat firmaları her yıl artan şekilde yurtdışında pek çok proje gerçekleştirmektedirler. Ekonomi Bakanlığı'nın verilerine göre Türk yüklenicilerinin 2012 yılında yurtdışında üstlenmiş oldukları projelerin toplam tutarı 26,6 milyar dolar olmuştur. 2013 yılının ilk üç aylık döneminde ise çeşitli ülkelerde, toplam tutarı 6,9 milyar dolara ulaşan 54 proje üstlenmişlerdir. Böylelikle, Türk yüklenicilerin 100 ülkede bugüne kadar üstlenmiş oldukları projelerin sayısı 7051'e, bu projelerin toplam tutarı ise 245,7 milyar dolara ulaşmıştır. Türk yüklenicilerin 2002 yılındaki yıllık iş tutarının 2,5 milyar dolar olduğu dikkate alındığında, 2012 yılındaki iş tutarı miktarının 10 yılda yaklaşık 11 kat arttığı görülmektedir. Bu artış, pazarların ve projelerin sayısına, türüne ve ölçeğine de çok belirgin bir biçimde yansımıştır (URL-1 2013).

İnşaat sektörü tüm dünyada kattığı katma değer olarak gitgide büyüyen bir hacme ulaşmaktadır. 2020'de Dünya İnşaat Sektörü Raporu'na (URL-2 2013) göre, inşaat sektörünün küresel anlamda %67 büyüyerek 2021 yılı itibariyle, bugünkü rakam olan 7,2 trilyon dolardan 12 trilyon dolara yükselmesi beklenmektedir. İnşaat sektöründe, iş hacmi arttıkça, yürütülen işlerde oluşan şartlarda farklı durumlar ortaya çıkmaktadır. Değişen bu şartlar karşısında sağlam, taraflar arasında riskleri adilane dağıtmayı amaçlayan ve sorunları çözmeyi amaçlayan sözleşmelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Uluslararası projelerde taraflar arasında en yaygın olarak tercih edilen sözleşmeler FIDIC sözleşmeleridir. FIDIC mevzuatı, değişen şartlara göre sürekli güncellenmekte ve bu şekilde, taraflar arasında oluşabilecek problemlerin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Finansmanı Dünya Bankası ve benzeri uluslararası kredi kuruluşları tarafından karşılanan projelerde, idare ile yüklenicinin taraf olduğu sözleşmelerin FIDIC mevzuatı uyarınca hazırlanması zorunludur. Bu açıdan bakıldığında, FIDIC esaslı işlerde yüklenicilerin bu mevzuatı bilmeleri ciddi derecede önem arz etmektedir. Kamu İhale Kanunu'nun 3. maddesindeki düzenleme ile idarelere FIDIC sözleşmelerini kullanabilme imkânı verilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'de son yıllarda özellikle belediyelerle uluslararası kredi kuruluşları arasında imzalanan anlaşmalar sonucunda pek çok altyapı projesi gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, FIDIC sözleşmelerinin kullanımı ülkemizde gitgide belirgin bir şekilde artmaya başlamıştır.

Türkiye'de, finansmanı kamu tarafından sağlanan yapım işlerinde Kamu İhale Kanunu (KİK) uygulanmaktadır. KİK'ten önce yürürlükte olan Devlet İhale Kanunu'ndan (DİK) vazgeçilip Kamu İhale Kanunu'nun kabul edilmesinin en önemli sebeplerinden biri, kamunun uyguladığı ihale mevzuatının Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların ihale mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesinin sağlanmasıdır.

1.1 AMAÇ

Günümüzde, dünyada kullanılan inşaat sözleşmelerinin yaklaşık %30'unu FIDIC esaslı sözleşmeler oluşturmaktadır (Aydın 2010). Bu bağlamda, FIDIC esaslı sözleşmelerin bilinmesi, taraflar arasında oluşabilecek uyuşmazlıkların en aza indirgenmesi açısından bir zorunluluk olarak görülmektedir. FIDIC esasıyla ihaleye çıkılan işlerde, idarece hazırlanan özel şartnamelerin ihalenin tabi olduğu ülkenin kurallarıyla da uyumlu olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, ihaleyi yapacak idarenin, ihalenin tabi olduğu hukuk kurallarını çok iyi bilmesi gerekmektedir. Türkiye'de geçerli olan Kamu İhale Kanunu'nun ise özellikle yükleniciler açısından çeşitli riskli maddeler içermesi, sözleşmelerin yürütülmesi sırasında taraflar arasında sık sık problemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Yapılan bu tez çalışmasında, uluslararası inşaat işlerinde sıklıkla kullanılan FIDIC'in Kırmızı Kitap (1999) şartnamesi ve Türkiye'de KİK esaslı inşaat işlerinde kullanılan mevzuat

kullanılmıştır. KİK'in uygulandığı işlerde, projeler genelde işverence yükleniciye sunulmaktadır. Kırmızı Kitap esaslı işlerde de, projeler işverence yükleniciye verilmektedir. Bu açıdan, tez çalışmasında KİK ile Kırmızı Kitap'ın genel anlamda karşılaştırılması yapılmıştır. Tez çalışmasında, yapılan karşılaştırmalı analizlerde, karşılaştırılan hususların eksiklikleri daha net bir şekilde ortaya çıkabileceğinden dolayı, gerek KİK'in ve gerekse FIDIC'in bu kapsamda değerlendirilmesi ve çeşitli önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Böylece, KİK ve FIDIC mevzuatındaki eksikliklerin tespit edilmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi mümkün olabilecektir. Bu şekilde, KİK ve FIDIC mevzuatında tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için her iki mevzuatta yeni düzenlemeler yapılabilecektir. Bundan dolayı, yüklenici ile idare arasında uyuşmazlığa konu olacak hususla ilgili olarak, tarafların hukuki süreç başlatmasının önüne geçilerek hem zaman hem de para kaybının önüne geçilebilecektir.

1.2 MATERYAL VE METOT

Çalışmaya esas olarak FIDIC şartnameleri ve kamu ihale mevzuatı ele alınmıştır. FIDIC organizasyonun yayımladığı standart şartnamelerden; Kırmızı Kitap (İnşaat İşleri İdari Şartnamesi), Sarı Kitap (Tesis ve Tasarla Yap Modeli İnşaat İşleri İdari Şartnamesi), Gümüş Kitap (EPC/Anahtar Teslimi Projelerin Sözleşme Koşulları), Yeşil Kitap (Kısa Sözleşme Türü), Altın Kitap (Tasarla-Yap-İşlet Modeli), Mavi-Yeşil Kitap (Tarama ve Dolgu İşleri Sözleşme Şartları), Beyaz Kitap (İşveren-Müşavir Mühendis Tip Hizmet Sözleşmesi) ve Turuncu Kitap'a (Tasarla-Yap/Anahtar Teslimi İşler için Sözleşme Örneği ve Şartnamesi) değinilmiştir. Bu şartnamelerden, özellikle tezin ana konusunu oluşturan Kırmızı Kitap'ın (İnşaat İşleri İdari Şartnamesi) 1999 baskısı ele alınmıştır. Kamu ihale mevzuatıyla ilgili olarak, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu (KİK), 4735 sayılı Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanunu (KİSK), Yapım İşleri Genel Şartnamesi (YİGS), Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme (YİATS) ve Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği (YİMKY) incelenmiştir.

Bu tez çalışmasında araştırma metodolojisi olarak; KK ve KİK, madde bazında incelenip, önem arz edecek benzerlik ve farklılıklar bulunarak ihale mevzuatları karşılaştırılmıştır.

1.3 LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

FIDIC sözleşmeleri ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında, FIDIC ve KİK mevzuatını çeşitli açılardan ele alarak karşılaştıran çalışmalar mevcuttur. Bu tür bir çalışma yapan Başyigit (2012), kat karşılığı inşaat sözleşmelerine değinerek bir anket çalışması gerçekleştirmiş ve FIDIC ve KİK maddelerinin karşılaştırmasından elde ettiği bulgularla, kat karşılığı standart inşaat sözleşmeleri için çeşitli maddeler önermiştir. Kırant (2011), FIDIC esaslı uluslararası inşaat projelerinde finansman temin eden kuruluşların ihale süreçlerini hem kendi aralarında hem de Kamu İhale Kanunu ile karşılaştırmıştır. Uğur (2010), FIDIC Kırmızı Kitap'ta bulunan, mühendise ait sorumlulukları incelemiştir. Bu amaçla, proje riskleriyle ilgili bir anket çalışması yapmış ve bu anketin sonucunda KİK esaslı işlerde çalışan inşaat firmaları ile uluslararası yapım projelerinde görev alan yüklenicilerin üstlendiği riskleri karşılaştırmıştır. Tangör (2009), kamu ihale sözleşmeleri ve FIDIC'i müteahhidin borçları açısından, Kırmızı Kitap'ın 1987 tarihli 4. baskısı ile 1999 tarihli 5. baskısını ele alarak karşılaştırmıştır. Yayla (2009), Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve Yapım İşleri Genel Şartnamesi kapsamında yer alan sözleşme değişiklikleri ile ilgili hükümlerin, FIDIC ve AIA (American Institute of Architects) kapsamında karşılaştırmasını yapmıştır. Sertyeşilışık (2007), Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme'de ve FIDIC'te karşılaşılan problemlerin çözümüne dair bir anket çalışması yapmıştır. Kaya (2005), süre uzatımı açısından FIDIC ile Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'ni karşılaştırmıştır. Usta (2005), FIDIC ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'ni risk yönetimi perspektifinden karşılaştırmıştır. Bilgen (2001), Türkiye'deki ihale mevzuatının Avrupa Birliği ihale mevzuatına uyarlanması üzerine bir inceleme yapmıştır. Özturan (1996), Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi ile FIDIC sözleşmelerinin karşılaştırmasını yapmıştır.

Literatürde, KİK'e değinmeden, doğrudan FIDIC'i ele alarak inceleyen çalışmalar da yer almaktadır. Bu tür bir çalışma yapan Akbıyıklı et al. (2012) mücbir sebep kavramı hakkında detaylı açıklamalar yapmışlardır. FIDIC Kırmızı Kitap, ICE (Institution of Civil Engineers) ve JCT (Joint Contracts Tribunal) sözleşmelerindeki sigorta ile ilgili maddeleri karşılaştırarak, yüklenici ile işveren arasındaki risk dağılımını açıklamışlar, mücbir sebeplerden kaynaklanabilecek faaliyetlerin sigortalanmasına değinmişler ve yüklenicilerin de risk yönetim sistemi geliştirmelerine yönelik bazı öneriler getirmişlerdir. Bakr et al. (2012), FIDIC sözleşmelerinden EPC (Mühendislik, Tedarik, Yapım) türü sözleşmeyi referans alıp, bilgisayar programıyla risk değerlendirmesi yapmış ve idare ile yüklenici arasında

oluşabilecek risklerin uygun bir şekilde yönetilmesine dair bazı tespitlerde bulunmuştur. Dalmaz (2012), uluslararası FIDIC sözleşmelerinde tahkim hususunu incelemiş ve FIDIC esaslı bir kavramsal model önerisi geliştirmiştir. Georgescu (2011), Romanya'daki kamu inşaat işleri ilgili sözleşme şartlarının FIDIC'le uyumlu hale getirilmesi sırasında yapılan uygulamalara, FIDIC organizasyonu ile ortak yapılan çalışmalar esnasında yaşanan zorluklara ve bu çalışmalar sonucunda geliştirilmiş olan sözleşme mevzuatındaki olumlu değişimlere değinmiştir. Çuhadar (2010), FIDIC standart inşaat sözleşmelerinde iş sahibinin esaslı borçları üzerinde durmuştur. Mutlu (2010), eser sözleşmelerinde ayıba karşı tekellüf hükümlerinden bahsetmiş ve FIDIC sözleşmelerinde ayıba karşı tekeffül borcuna değinmiştir. Atik (2009), FIDIC esaslı sözleşmelerde, gerek inşaat yürütülürken ve gerekse inşaatın teslim edilmesinden sonra müteahhidin borçlarına ve bunlardan doğan sorumluluklarına değinmiştir. Sarıoğlu (2009), FIDIC standart sözleşmelerine değinmiş ve bir inşaat projesinde FIDIC sözleşme uygulamasını incelemiştir. Itani (2009), FIDIC sözleşmelerinde yüklenicinin süre uzatım talepleri ile ilgili kararın gecikmesinden dolayı oluşan gecikmeleri, iş programındaki bolluklar açısından incelemiştir. Bundan dolayı, yüklenicinin hem mali hem de süre uzatım talebi üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Boyd and Padilla (2009), FIDIC bazlı inşaat işlerinde meydana gelebilecek yolsuzluk olaylarına karşı uygulanabilecek yöntemlerden bahsetmiştir. Bu bağlamda, FIDIC kuruluşu tarafından oluşturulan BIMS (İş Bütünlüğü Yönetim Sistemi), GPIMS (Devlet İhaleleri Bütünlük Sistemi) ve MRA (Model Temsilcisi Anlaşma) yöntemlerine değinmiş ve yolsuzlukla ilgili tüm tarafların (müşteri, yüklenici, ihale yapan kuruluş ve fonu karşılayan kuruluş) aktif gayretinin olması gerektiğini ileri sürmüştür. Marzouk et al. (2008), FIDIC sözleşmelerinden yararlanarak inşaat işlerindeki gecikmelerin kaynaklarını araştırmıştır. Bu kaynaklardan mühendislik bazlı gecikmeleri alt başlıklara ayırarak hem görüşme yoluyla ve hem de anket tekniğiyle değerlendirmeler yapmıştır. Anket sonuçlarına göre, Mısır'daki inşaat işlerinde oluşan gecikme nedenlerini incelemiştir. Akın (2007), FIDIC kurallarına göre mühendisin görev, yetki ve sorumluluklarına değinmiştir. Kurt (2006), uluslararası bir inşaat projesinin sözleşme yönetimi sürecini incelemiştir. Güvenç (2006), FIDIC şartnamelerinden Kırmızı Kitap'ı madde madde detaylı bir şekilde açıklamıştır. Alkır (2006), tekliflerin değerlendirilmesi sürecini, FIDIC ve Asya Kalkınma Bankası açısından incelemiş, örnek bir ihalede teklif dosyasının eksiksiz bir şekilde nasıl hazırlanacağı ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Seifert (2005), FIDIC ve Uyuşmazlık Çözüm Kurulu çerçevesinde, uluslararası inşaat işlerindeki uyuşmazlık konusunu ele almış ve Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun yüklenici ve işveren açısından getirdiği yararları detaylı bir şekilde belirtmiştir. Cotton et al. (2005), işçi ücretlerinin düşük olduğu Gana, Hindistan ve

Zambiya'daki mevcut çalışma koşullarını ve ilgili yasaları irdelemiştir. Bu ülkelerdeki çalışma koşulları ile ilgili maddeleri, FIDIC sözleşme maddeleri ile karşılaştırmış ve bu bağlamda, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur. Gedik (2003), Marmara depremi acil yeniden yapılandırma (MEER) projesinde FIDIC esaslı inşaat sözleşmesiyle proje yönetimi üzerine bir çalışma yapmıştır. Ahmadi (2002), müteahhidin sorumluluk halleri ve bunların taraflar açısından doğurduğu hukuki sonuçları, Kazakistan ve Türk hukukundaki ilgili düzenlemeler ve FIDIC standart kuralları ışığında incelemiştir. Çelen (2002), FIDIC ile Umman'da yürürlükte olan Standart İnşaat Sözleşme Formatı (SDBCEW) içindeki uzlaşma tanımlamalarını ve koşullandırmalarını detaylandırarak örnek bir proje üzerinde incelemiştir. Deniz (2002), ihale mevzuatı kaynaklı inşaat sektörü problemleri ve Avrupa Birliği ihale mevzuatı açısından bir değerlendirme yapmıştır. Eminağa (2001), inşaat sektöründeki teknik müşavirlik ve kalite kontrolü üzerine detaylı bir araştırma yapmıştır. Üstün (2001), FIDIC'in yapısını tanıtarak, örnek sözleşmelerde hak taleplerine bakış açısını incelemiştir. Oğuz (2000), yurtdışındaki ve Türkiye'deki inşaat sektöründe müşavirlik hizmetlerine değinmiş, FIDIC ve TMMMB'nin amaçları, görevleri, ilke ve hedefleri ile müşavirlik sektöründeki önemlerini vurgulamıştır. Ndekugri and McDonnell (1999), FIDIC Kırmızı Kitap'ın 1999 sürümü deneme aşamasında iken değerlendirmeler yapmıştır. Kırmızı Kitap'ta öngördüğü bazı eksiklikleri, belirsizlikleri ve geliştirmeye açık alanları tespit ederek, bunların giderilmesi için neler yapılması gerektiğine dair çeşitli görüşler ileri sürmüş ve Kırmızı Kitap'ta bulunan bazı kavramların netleştirilmesini önermiştir. Chotchai and Chien-Yuan (1999), inşaat risklerinden bahsederek, Tayvan hükümetinin hidroelektrik santrali projeleri için yapmış olduğu şartname şartları ile FIDIC mevzuatını, risk oluşturabilecek hususlar açısından karşılaştırmıştır. Bu amaçla, hidroelektrik santrali projeleri ile ilgili bir anket çalışması yapmış ve sonuçta elde edilen verilerle, riskle ilgili maddelerin analizini yaparak bu iki sözleşmeye yönelik çeşitli öneriler getirmiştir. Gaafar and Perry (1999), Birleşik Krallık'taki inşaat sektöründe alt yüklenicilerin yaptıkları işlerin sigortalanmasına yönelik güncel uygulamaları anket çalışması ve görüşme yaparak karşılaştırmışlardır. Sonuçta, dört adet model oluşturarak, aralarında FIDIC sözleşmelerinin de bulunduğu ECC (The Institution of Civil Engineers Engineering and Construction Contract), ICE (The Institution of Civil Engineers Standard Conditions of Contract), GC/Works/1 (General Conditions of Government Contracts for Building and Civil Engineering Works), MF/1 (Model Form of General Conditions of Contract for Mechanical and Electrical Works) IChemE (Model Form of Conditions of Contract for Process Plants), JCT80 (Joint Contract Tribunal, Standard Form of Building Contracts) sözleşmelerinde alt yüklenicinin

sorumluluğundaki işlerin sigortalanmasına ilişkin çeşitli öneriler yapmışlardır. Hacısalihoglu (1998), yurtdışında yürütülen örnek bir altyapı projesindeki yüklenici yönetim planının tasarımını ve uygulamalarını ele almıştır. Doğru (1997), ulaştırma altyapı projelerinin finansman sürecini detaylandırarak, Türkiye'deki uygulamalarda yaşanan sorunların nedenlerini ve sonuçlarını araştırmıştır. Özcan (1997), mevzuattaki eskalasyon sistemine alternatif olarak, FIDIC tipi eskalasyon yöntemi üzerine bir çalışma yapmıştır. Lina (1997), FIDIC sözleşmelerinde problem çözüm aşamasında mühendisin genelde tarafsız olmadığına değinerek mühendisin hakem rolüne alternatif öneriler getirmiştir. Ekşi (2012), Arıcı (2012), Özer (2012), Büyükçelik (2011), Aydın (2010), Koldaş (2008), Sevin (2007), Kodakoğlu (2007) ve Eken (2005) FIDIC kapsamında uyuşmazlıkların çözümüne dair detaylı araştırmalar yapmışlardır.

Sonuç olarak, geçmişte yapılmış olan tüm bu çalışmalardan da görüldüğü gibi, FIDIC ile KİK'i herhangi bir özel konuya odaklanmadan, sadece genel çerçevede karşılaştıran herhangi bir bilimsel çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Bu husus, bu tez çalışmasının konu olarak özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

BÖLÜM 2

SÖZLEŞME

Borçlar Kanunu'nun 1. maddesinde “İki taraf, karşılıklı ve birbirine uygun surette rızalarını beyan ettikleri takdirde sözleşme tamam olur.” ifadesiyle sözleşme kavramı tanımlanmıştır. Sözleşme ile taraflar, kendi iradeleriyle aralarında uygulanacak hukuk normunu, yani kendi kanunlarını veya “sözleşme kanunu”nu koyarlar. Hukuki açıdan sözleşme kavramı, hem bir hukuki işlem, hem de bir hukuki ilişkidir (Eren 1998, Oğuzman ve Öz 2000). Öyle ki, borç ilişkisinin en önemli kaynaklarından biri olan sözleşme, iki tarafın bir hukuki sonuç elde etmek üzere iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun surette açıklamalarıyla oluşan hukuki bir işlemdir (Akıntürk 2002). Başka bir ifadeyle, tarafların belirli bir hukuki sonuca, yani bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamasından oluşan iki veya çok taraflı hukuki işleme sözleşme adı verilmektedir (Eren 1998).

Sözleşme iki taraf arasında hukuki bir ilişki kurmaktadır. Nasıl her hukuki işlem, bir hukuki ilişki meydana getiriyorsa, sözleşme de taraflar arasında bir “sözleşme ilişkisi” meydana getirmektedir (Akıntürk 2002, Oğuzman ve Öz 2000). Sözleşme ilişkisi, geçerli olarak kurulan bir sözleşmenin, taraflar arasında meydana getirdiği hukuki durum ve sonuçlardır. Aynı zamanda, sözleşme ilişkisinden borç ilişkisi de doğmaktadır. Sözleşme, taraflar arasında sözleşme ilişkisi meydana getirdiği için, bu ilişkiden dönmek ve bunu feshetmek, gerekli şartların mevcut olması halinde her zaman mümkündür (Eren 1998).

2.1 SÖZLEŞME ÇEŞİTLERİ

Günümüzde inşaat projelerinde en çok kullanılan fiyatlandırma türleri, sabit fiyat esaslı ve maliyet esaslı yöntemlerdir. Sabit fiyat esaslı fiyatlandırma yöntemleri, götürü usulü fiyatlandırma ve birim fiyat usulü fiyatlandırma olarak gruplandırılmaktadır. Maliyet esaslı fiyatlandırma yöntemlerinin uygulamada en sık kullanılanları ise garantili maksimum fiyat,

maliyet + sabit ücret (kar), maliyet + ödüllü ücret ve “zaman ve malzeme” fiyatlandırma çeşitleridir.

2.1.1 Sabit Fiyat Esaslı Fiyatlandırma Yöntemleri

2.1.1.1 Götürü Usulü

Götürü bedel sözleşmeler, yüklenicinin sözleşme dokümanlarında belirtilen proje ve fiyat isteklerine göre yapacağı işin karşılığı olarak, işverene tek bir fiyat sunduğu sözleşmeler olarak adlandırılmaktadır. Bu tip sözleşmelerde, yüklenici ek bir talepte bulunmadan, işi; proje, şartname ve sözleşmesine göre tamamlamayı taahhüt etmektedir. Müşterinin istekleri ve üründen beklediklerinin sözleşme öncesinde net ve tam olarak belirlenmesi özellikle yüklenici açısından hayati önem taşımaktadır. Çünkü bu sözleşme türüne göre, yapım sırasında proje değişikliğine çok az imkân tanınmakta ve müşteriden kaynaklanan tüm maliyet artışları çoğunlukla yüklenici tarafından karşılanmaktadır.

2.1.1.2 Birim Fiyat Usulü

Birim fiyat usulü sözleşmelerde, her bir iş kalemi için sabit bir fiyat belirlenmektedir. Yükleniciye ödenecek ücret (sözleşme bedeli), her bir iş kaleminin birim fiyatları ile öngörülen miktarlarının çarpımının toplamlarına eşit olup, her bir birim fiyat; malzeme, işçilik, masraflar ve yüklenici karını da içerecek şekilde tespit edilmektedir. Birim fiyat sözleşme tipi, inşaat mühendisliği projelerinde ve özellikle bilinmezliklerin yüksek olduğu yapım işlerinde uygulanıp, daha sık ölçüm ve kontrol gerektirmektedir. Birim fiyat sözleşmelerin değişikliklere imkân sağlayan bir yapısı vardır.

Müşteri için birim fiyat sözleşmelerindeki en büyük dezavantaj, gerçek fiyatın ancak işin bitimine yakın tahmin edilebilmesidir. Müşteri, işin gerçekleşmesi sırasında, yapımıcının belirttiği miktarların doğruluğundan emin olabilmek için sahada uzman bir ekip bulundurmak zorundadır. Bu da kendisine ek ücret getirmektedir (Güçlü 2008).

2.1.2 Maliyet Esaslı Fiyatlandırma Yöntemleri

2.1.2.1 Garantili Maksimum Fiyat

Bu tip sözleşmelerde, işveren projenin gerçekleştirileceği maliyeti önceden belirler ve buna uygun olarak işin yapılabilmesi için maksimum fiyatı tespit eder. Maksimum fiyat, yüklenicinin yapacağı işe ait işverenin sorumluluğundaki üst limit olup, yüklenici bu üst limiti aşmayacağını taahhüt eder. Şayet yüklenici bu üst bedeli aşarsa, tüm sorumluluğu kendisi üstlenmiş olur ve aşan miktar yüklenici tarafından karşılanır.

2.1.2.2 Maliyet + Sabit Ücret (Kar)

Maliyet + kar yöntemi; bir inşaat projesinde, işin kapsamına giren maliyet unsurları olan işgücü, malzeme, ekipman, yedek parça, yakıt (ve benzeri maliyetler) ve belirli bir kar payının yükleniciye ödendiği bir yöntemdir. Kar, toplam maliyetten tamamen bağımsız belirli bir miktar olabileceği gibi, ölçülecek toplam maliyetin belirli bir yüzdesi de olabilir (Demir 1997). Karın, maliyetin belli bir yüzdesi olarak tespit edildiği durumlarda, kâr miktarını artırmak amacıyla suni maliyet artışlarına neden olacak gereksiz harcamalar yapma eğilimi ve malzeme israfı artabilmektedir. Maliyet + kar yöntemi en çok; işin bitiş maliyetinin işe başlamadan önce tespitinin mümkün olmadığı durumlarda, detaylı maliyet çıkarılmasının mümkün olmadığı durumlarda, uygulama projelerinin çıkarılmasının zaman alacağı acil durumlarda veya uygulama maliyetinin önemsiz olduğu çok yüksek kaliteli sonuç beklenen işler için tercih edilmektedir.

2.1.2.3 Maliyet + Ödüllü Ücret

Maliyet+ ödüllü ücret yönteminde, yüklenici yaptığı tüm masrafları işverenden talep eder ve yükleniciye işveren tarafından, yaptığı işin karşılığında ilave olarak belirli bir miktar, ücret olarak ödenir. Yükleniciye verilecek ödülün miktarı, işin sonunda tespit edilir. Yüklenicinin işin maliyeti konusunda daha dikkatli çalışmasını sağlamak için bu yöntem tercih edilebilir. Bu yöntem; işin fiyatlandırılmasında üst limitin belirlenemediği durumlarda, işin kalitesi yüklenici tarafından garanti edilemediği durumlarda ve yapılması istenilen işin daha önceden hiç yapılmadığı durumlarda kullanılabilir.

2.1.2.4 Zaman + Malzeme

Bu tip sözleşmede, işveren yüklenicinin yapmış olduğu tüm işçilik ve malzeme masraflarını karşılamakla yükümlü olup, işçilik ücretleri saat bazında hesaplanır ve bu ücrete belli bir kar oranı eklenerek yükleniciye ödenir. Zaman ve malzeme esaslı sözleşmeler, acil olarak yapılması gerekli olan işlerin uygulanmasında ve tadilat ve restorasyon gibi yüksek kalite ve özen gerektiren işlerde daha çok kullanılır. Şayet yüklenicinin uhdesindeki işin süresi çok uzarsa, yüklenicinin bu işe ait karı işçilikle orantılı olarak artacağı için çok uzun süreli işlerde bu tip sözleşmeyi kullanmak müşteri açısından mantıklı olmayabilir.

BÖLÜM 3

KAMU İHALE KANUNU

3.1 KAMU İHALELERİ SÖZLEŞMELERİ

İdarenin ihtiyaçlarının karşılanması için gerçek veya tüzel kişilerle kamu ihale usulü uygulanarak yapılan sözleşmelere “kamu ihale sözleşmeleri” adı verilmektedir (Buz 2007). Kamu ihalesi kavramının üç temel unsuru bulunmaktadır. Birinci unsur, kamusal harcama yapmaya yetkili bir ihale makamı, yani idarenin varlığıdır. İkinci unsur, bu idare lehine bir iş, hizmet veya malzemenin sağlanmasıdır. Üçüncü unsur ise ihale süreci sonucu imzalanacak sözleşmede yer alması gereken tarafların hak ve yükümlülüklerinin idarece belirlenmesidir (Kutlu 1997). Kamu ihalesi kavramını “idarenin görev alanına giren hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, karşılığı idare tarafından ödenmek üzere, gerekli mal ve hizmetlerin veya işin yasada öngörülen usul kurallarına uyulmak suretiyle oluşturulan rekabet ortamı içerisinde katılan adaylardan en uygun teklifi sunan özel bir kişiye yaptırılmasına yönelik olarak imzalanacak sözleşmelerin oluşum sürecini ifade eden bir dizi işlem” olarak tanımlamak mümkündür (Kutlu 1997).

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’na (KİK) göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemek üzere 05.01.2002 tarihinde 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu (KİSK) kabul edilmiştir. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile ihalelere ilişkin olarak kamu idarelerinin taraf olduğu sözleşmelerin uygulanması özel olarak düzenlenmiş ve söz konusu Kanun, kamu ihale sözleşmelerini düzenleyen müstakil bir Kanun olması bakımından Türk hukuk sisteminde bir ilki oluşturmuştur. Anılan Kanun ile birlikte, kamu ihale sözleşmelerinde eski sistemden temel farklılıkları olan yeni bir düzen ve disiplin öngörülmüş, özellikle sözleşmenin uygulanması aşaması bir bütün halinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Gök 2007). KİK’in 2. maddesinde, idarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinin KİK hükümlerine göre yürütüleceği düzenlenmiştir. 4735 sayılı

KİSK'in "Amaç" başlıklı 1. maddesinde *"Bu Kanun'un amacı, Kamu İhale Kanunu'na göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir."* hükmü ve "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde de *"Bu Kanun, Kamu İhale Kanunu'na tabi kurum ve kuruluşlar tarafından söz konusu Kanun hükümlerine göre yapılan ihaleler sonucunda düzenlenen sözleşmeleri kapsar."* hükmü yer almaktadır.

KİSK'in 6. maddesinde; anahtar teslimi götürü bedel, birim fiyat ve karma olmak üzere üç tip sözleşme öngörülmüştür. Sabit fiyatlı sözleşme olarak da adlandırılan anahtar teslimi götürü bedel sözleşmede istekliler; uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için toplam bedel üzerinden teklifte bulunurlar.

Birim fiyat sözleşme, 4735 sayılı Kanun'un 6. maddesinde *"Yapım işlerinde, ön veya kesin projelere ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tarifelerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ise işin ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak idarece hazırlanmış cetvelde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için istekli tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucunda bulunan toplam bedel üzerinden birim fiyatlı sözleşme"* olarak tanımlanmaktadır. Karma sözleşmelerde ise özelliği itibarıyla iş kalemlerinin bir kısmı için anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı için birim fiyat teklifi alma yöntemleri birlikte uygulanmaktadır.

3.2 İHALENİN UNSURLARI

3.2.1 İhaleyi Yapan İdare

KİK'in 4. maddesinde idare *"ihaleyi yapan bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlar"* şeklinde tanımlanmaktadır. Kanun'un "Amaç" başlıklı 1. maddesinde *"Bu Kanun'un amacı, kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemektir."* düzenlemesi yer almaktadır.

3.2.2 İhalenin Konusu

İdarelerin kullanımında bulunan her türlü kaynaktan karşılanan ve kamu harcaması yapılmasını gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, Kanun'a göre yapılacak

ihalelerin konusunu oluşturmaktadır. Mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin tanımı Kanun'un 4. maddesinde yapılmıştır. Bu maddeye göre,

*“Mal: Satın alınan her türlü ihtiyaç maddeleri ile taşınır ve taşınmaz mal ve hakları,
Hizmet: Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık, mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve kadastro, imar uygulama, her ölçekte imar planı, tanıtma, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, mesleki eğitim, fotoğraf, film, fikri ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmetler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanmasını ve benzeri diğer hizmetleri,
Yapım: Bina, karayolu, demiryolu, otoyol, havalimanı, rıhtım, liman, tersane, köprü, tünel, metro, viyadük, spor tesisi, alt yapı, boru iletim hattı, haberleşme ve enerji nakil hattı, baraj, enerji santrali, rafineri tesisi, sulama tesisi, toprak ıslahı, taşkın koruma ve dekapaj gibi her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, ihzarat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işleri”*ni ifade etmektedir.

3.2.3 İstekliler

Kanun ile düzenlenmiş bulunan ihale sisteminin bir tarafında mal veya hizmet alımı ya da yapım işi ihtiyacı olan idareler, diğer tarafında ise ihalenin niteliğine göre tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapım müteahhidi yer almaktadır. İdare ihtiyaçlarını tespit ettikten sonra, ihale dokümanını hazırlar ve Kanun'un 13. maddesinde öngörülen yöntemlerden bir veya birkaçını kullanmak suretiyle ihalenin ilanını yapar. Kanun'un 4. maddesinde, mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesine teklif veren tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapım müteahhidi, istekli olarak tanımlanmıştır.

3.3 İHALE USULLERİ

3.3.1 Açık İhale Usulü

Açık ihale usulü, ihale konusu her işte uygulanan ve ekonomik ve malî yeterlik ile mesleki ve teknik yeterlikleri sağlayan bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür. Aşağıda anlatılacağı üzere, belli istekliler arasında ihale usulü, açık ihale usulünün uygulanmadığı hallerde

yapılabileceğinden dolayı, temel ihale usulünün açık ihale usulü olduğu söylenebilir. Nitekim “Uygulama Yönetmelikleri”nde bu husus açıkça ifade edilmiştir. Örneğin, 11.09.2003 tarih ve 25226 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği’nin 14. maddesinde “İdare tarafından, 4734 sayılı Kanun’un 18 ila 21 inci madde hükümleri doğrultusunda, uygulanacak ihale usulü belirlenir. Bu belirleme yapılırken öncelik açık ihale usulüne verilir.” denmektedir. Açık ihale usulü ile yapılan bir ihalede hiç teklif çıkmaması durumunda idare buna neden olan sorunu tespit edip gerekli düzeltme ve değişiklikleri yapmak suretiyle yeniden açık ihale usulüyle ihaleye çıkabilir. Ayrıca idare, Kanun’un 21. maddesine göre işi pazarlık usulüyle ihaleye çıkarma yetkisine de sahiptir.

3.3.2 Belli İstekliler Arasında İhale Usulü

Kanun’un 20. maddesinde “*Belli istekliler arasında ihale usulü, yapılacak ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idarece davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usuldür. İşin özelliğinin uzmanlık ve/veya yüksek teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi bu usule göre yaptırılabilir.*” hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre, belli istekliler arasında ihale usulü;

- Uzmanlık gerektiren,
- Yüksek teknoloji gerektiren,

İşlerin söz konusu olduğu durumlarda, bu nitelikler nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinde uygulanmaktadır. Kanun’da uzmanlık ve/veya yüksek teknoloji ifadeleriyle nelerin kastedildiği belirtilmemektedir. İhale konusu işin, uzmanlık ve/veya yüksek teknoloji gerektirecek özellikte bir iş olması şartının mevcut olup olmadığı, idarelerin takdirinde olan bir husustur. Genel olarak iletişim ve bilgi ağı tesisleri, barajlar, enerji santralleri, sulama tesisleri gibi yüksek teknoloji ve büyük maddi kaynağın kullanılmasını gerektiren işlerin bu usulde yapılması gerektiği kabul edilmektedir (Gök 2005).

3.3.3 Pazarlık Usulü

Kanun’da belirtilen hallerde kullanılabilen, ihale sürecinin iki aşamalı olarak gerçekleştirildiği ve idarenin ihale konusu işin teknik detayları ile gerçekleştirme yöntemlerini ve belli hallerde

fiyatı isteklilerle görüştüğü usuldür. Hangi hallerde ihtiyacın pazarlık usulü ile temin edilebileceği Kanun'un 21. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre pazarlık usulü ile ihale yapılabilecek haller şunlardır:

- Açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılan ihale sonucunda teklif çıkmaması,
- Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması,
- Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması. Savunma ve güvenlikle ilgili beklenen, planlı, mutlak olaylar bu bent kapsamında değerlendirilemez,
- İhalenin, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç gösteren ve seri üretime konu olmayan nitelikte olması,
- İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan nitelikte belirlenememesi. Bu bentle; idarenin özgün nitelikte ve karmaşık olan ihtiyacının teknik özelliklerini ve maliyetini, kendi teknik bilgi ve birikimi ile tam tespit edemediği ve/veya danışmanlık hizmet sunucularına tespit ettiremediği durumlarda teknik görüşmeler yapılmak suretiyle karşılanması amaçlanmaktadır. Bu bent kapsamında yapılan ihalelerde ilan zorunluluğu bulunduğu ve teknik görüşmelerin yapılması ve fiyat tekliflerinin alınması gibi prosedürler olduğundan uzun, karmaşık ve zaman alıcı bir süreç söz konusudur (Gök 2005).
- İdarelerin, yaklaşık maliyeti yaklaşık 150.000 TL'ye kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları.

Mamul mal ve malzeme kavramının Kanun'un mal tanımı içerisinde yer alan, sipariş üzerine üretilmeyen ve o ihaleden bağımsız biçimde önceden üretilmiş ve satışa hazır halde bekleyen mal ve malzemelerin tümünü kapsadığı kabul edilmektedir (Gök 2005).

3.4 SORUMLULUKLAR

Sorumluluk, uyulması gereken bir kurala aykırı davranışın hesabını verme, tazminatla yükümlü olma ve işlenmiş bir suçun cezasını çekme olarak tanımlanmaktadır (Kulukçu ve Hepaksaz 2010). Yapım işlerinde, yüklenicinin iş sahibine karşı, iş sahibinin de yükleniciye karşı sözleşmeden doğan borçları ve sorumlulukları bulunmaktadır.

3.4.1 Yüklenicinin Borçları

3.4.1.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu

Yüklenicinin, uhdesindeki işe sözleşmede belirtilen zamanda başlayıp, bunu da idarenin onayladığı iş programına göre yürüterek idareye teslim etme sorumluluğu bulunmaktadır. Yüklenicinin işe zamanında başlaması ve yürütmesi borcu ile ilgili olarak KİK 27. ve KİSK'in 7. maddesi uyarınca, sözleşmede işin başlama tarihi, bitim tarihi, teslim şartları, gecikme halinde alınacak cezalar, süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları ile sözleşme kapsamında yaptırılacak iş artışları ile iş eksilişi durumunda karşılıklı yükümlülüklerin belirtilmesi zorunludur.

İş programı; bir inşaatın yapılabilirlik süresi içindeki seyrini, iş kalemlerini, aylık imalatı, ihzaratı, yıllık ödenek dilimlerini ve bunların aylara dağılımını göstermek üzere işin başlangıcında düzenlenen ve proje süresince yenilenen çizelge olarak tarif edilebilir (Gök 2005). Yüklenicinin, Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin (YİGS) 17. maddesine göre, sözleşme veya eklerinde belirtilen süre içinde iş programını hazırlayıp idarenin onayına sunması gerekliliği bulunmaktadır. Yüklenicinin iş programını, yer tesliminin yapıldığı tarihten itibaren 15 gün içinde dört kopya halinde idarenin onayına sunması gerekliliği, Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme'nin (YİATS) 12. maddesinde belirtilmiştir. Bunun dışında, idare, yükleniciden iş programını çubuk diyagramları yerine daha fonksiyonel olan bilgisayar programlarını kullanarak hazırlamasını isteyebilir. İş programının hazırlanması sırasında, resmi tatil günleri ile sözleşmesinde belirtilmiş ise, iklim şartlarından dolayı çalışmaya elverişli olmayan dönemler dışındaki bütün günlerin çalışılacağı kabul edilmiş olup, işin bitim tarihinin çalışmaya elverişli olmayan döneme gelmesi durumunda idare bu dönem içinde yükleniciyi çalışmaya zorlayabilir. Mücbir sebeplerden veya idarenin sebep olduğu durumlardan dolayı yüklenicinin uhdesindeki işi yapmasına engel bir durum oluşuyorsa,

yükleniciye gecikilen süre kadar süre uzatımı verileceğine dair düzenlemeler YİĞŞ'nin 29. maddesinde yer almaktadır. Buna benzer olarak, aynı Şartname'nin 6. maddesinde işyerinin yükleniciye teslim edilmesi sonucu yüklenicinin iş programında bir gecikme meydana geliyorsa, gecikmenin miktarı kadar yükleniciye süre uzatımı verileceği belirtilmiştir. Şartname'nin 29. maddesine göre ise eğer mücbir sebep olarak kabul edilen herhangi bir durum yüklenicinin kusurundan dolayı meydana gelmediyse ve yüklenicinin uhdesindeki işe engel teşkil edip kendisi bu engeli bertaraf edemiyorsa, bu durumda yükleniciye süre uzatımı verilebilir. Yüklenicinin 20 gün içinde idareye yapacağı bildirim, mücbir sebebin gerçekleştiğine dair yetkili mercilerce düzenlenmiş belgeleri de eklemesi gerekmektedir. İdare tarafından projelerin ve teknik dokümanların yükleniciye tesliminde gecikme olursa veya mevcut projelerde değişiklik yapılması zorunluluğu varsa ve bu bahsedilen durumlar yüklenicinin işi yürütmesine engel oluyorsa, YİĞŞ'nin 13. maddesine göre yükleniciye süre uzatımı verilmesi gerekmektedir. Yüklenici kendisine idare tarafından onaylanmış iş programlarının verilmesinin ardından işe başlamak zorunda olup, YİĞŞ'nin 17. maddesine göre işin yürütülmesi esnasında süre uzatımı verilmesi halinde, 7 gün içinde revize iş programını hazırlayarak idarenin onayına sunması gerekmektedir.

3.4.1.2 Kesin Teminat Verme Borcu

YİĞŞ'nin 42. maddesinde, geçici kabul ile kesin kabul arasında geçecek sürenin teminat süresi olduğu, sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa yapım işlerinde teminat süresinin 12 aydan az olamayacağı belirtilmiştir. Teminat süresi, çok büyük projelerde ve karmaşık inşaat metotları gerektiren işlerde, emniyet ihtiyacından doğmuştur. İlk anda tespit edilemeyecek kusur ve eksiklikleri ortaya çıkarabilmek ve aynı zamanda teslim alınan inşaatın dayanıklılığını denetleyebilmek için idare, teminat süresi denilen bu süreyi gerekli görmüştür (Uçar 2003). Bunun yanında, idarenin kendini garantiye alması açısından KİK'in 34. maddesinde "*Her ne suretle olursa olsun, idarece alınan teminatlar haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz.*" düzenlemesi yapılmıştır. Bu Kanun'a göre kabul edilecek teminatlar; tedavüldeki Türk parası, bankalar ve özel finans kurumları tarafından verilen teminat mektupları ve Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgelerdir. Aynı Kanun'un 34. maddesine göre, Türkiye'de faaliyette bulunmasına izin verilen yabancı bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları ile Türkiye dışında faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kuruluşlarının karşı garantisi üzerine Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların veya özel finans kurumlarının

düzenleyecekleri teminat mektuplarının da teminat olarak kabul edileceği hükme bağlanmıştır. Bu madde uyarınca, teminat mektupları dışındaki teminatların ihale komisyonlarınca teslim alınamayacağı ve bunların saymanlıklara yatırılacağı belirtilerek, ihale üzerinde kalan istekli ile ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibine ait teminat mektuplarının ihaleden sonra saymanlıklara teslim edileceği ifade edilmiştir. Diğer isteklilere ait teminatlar hemen iade edilir. İhale üzerinde kalan istekli ile sözleşme imzalanması halinde, ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibine ait teminat, sözleşme imzalandıktan hemen sonra iade edilir.

3.4.1.3 İdareye Bilgi Verme Borcu

Borçlar Kanunu'nun 365. ve 367. maddelerinde müteahhidin, iş sahibini aydınlatma, tavsiyede bulunma ve özellikle inşa eserinin meydana getirilmesi yönünden önem taşıyan her konu, durum ve olay hakkında bilgi verme yükümlülüğü olduğu, ayrıca eserin tam ve zamanında yerine getirilmesini geciktirecek veya tehlikeye düşürecek ve eserin maliyetini önemli ölçüde arttıracak olağanüstü durumları derhal iş sahibine bildirmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında, yüklenicinin KİSK'in 32. maddesi uyarınca, bilgi ve belgeleri açıklama yasağı da bulunmaktadır. Anılan maddede, "Danışmanlık hizmetlerinde; tasarım hatası, uygulama yanlışlığı, denetim eksikliği, hatalı yaklaşık maliyet tespiti, işlerin yürürlükteki mevzuata uygun olarak yapılmaması, meslek ahlakına uygun davranılmaması, bilgi ve deneyimin idarenin yararına kullanılmaması ve benzeri nedenlerle meydana gelen zarar ve ziyandan hizmet sunucusu doğrudan, yapı denetimi hizmetinin sunulduğu durumda ise yapım işini üstlenen yüklenici ve alt yüklenicilerle birlikte onbeş yıl süre ile müteselsilen sorumludur." ifadesi yer almaktadır. YİĞŞ'nin 19. maddesi uyarınca; yüklenici, idarenin şantiyede yükleniciye ait personeli, ekipmanı ve araçları her an kontrol edebilmesi amacıyla, bunların dökümünü (çalıştırıldıkları yerler ve işler ayrı ayrı belirtilmek üzere) istenmesi halinde yapı denetim görevlisine vermek zorundadır. Yine aynı maddeye göre, yüklenicinin, sözleşmesine göre işyerinde bulundurulması istenen teknik personelin isimleri ile belgelerini (diploma, meslek odası kayıt belgesi, noterden alınan taahhütname) Teknik Personel Bildirimi ile birlikte, yer tesliminin yapıldığı tarihten itibaren 5 gün içerisinde idareye bildirmek zorundadır. İdare ise bu personel hakkında gerekli incelemeyi yaptıktan sonra kabul edip etmediğini 10 içinde yükleniciye bildirmekle yükümlüdür. İdare tarafından bu süre içerisinde herhangi bir bildirim yapılmadığı takdirde Teknik Personel Bildirimi'ndeki teknik personel kabul edilmiş sayılır. Sözleşme sırasında yüklenici tarafından taahhüt edilen teknik personelin

idare tarafından kabul edilmemesi durumunda, yüklenicinin 5 gün içinde, kabul edilmeyen teknik personel yerine yeni bir teknik personeli idarenin onayına sunması gereklidir. Bunun sağlanamaması halinde, yükleniciye teknik personel için sözleşmede daha önceden belirlenen günlük cezalar uygulanır. Şayet yüklenici daha önceden onaylanan iş programına göre işin başında bulundurulması istenen teknik personeli şantiyede iş başında bulundurmazsa, idare yüklenicinin uhdesindeki teknik personeli iş başında buldurana kadar, işi herhangi bir ihtar vermeksizin durdurabilir.

Yüklenicinin işin yürütülmesinde görevlendirdiği teknik elemanların iş başında bulundurulmaması durumunda, işe uygun teknik eleman getirilene kadar iş durdurulabilmektedir. Bu özellikteki elemanlar, idarenin onayladığı bir vekilin şantiyede bırakılması koşuluyla şantiye sahasından ayrılabilir; bunun yanında, hastalık problemi olanlar, idarenin resmi olarak izin vermesi sonucu yıllık izin kullananlar ya da işle ilgili yolculuk yapması gerekenler şantiyeden ayrılabilir.

İşin yürütülmesi esnasında geçici bir süre ile şantiyede yüklenicinin işlerinden sorumlu olacak personelin sahada çalışma zamanı ve buna ait süreler, yüklenici ve yapı denetim görevlisinin arasında yapılacak bir protokolle düzenlenir. Yüklenici bahsedilen teknik elemanlara ait kimlik bilgilerini ve diğer evrakları ilk işe başlama zamanından en az 30 gün önce idareye bildirmek zorundadır. Bu elemanların idarece incelenmesinden sonra kabul edilip edilmediği ise 20 gün içinde yükleniciye bildirilmeli, şayet bu bildirim yapılmadıysa söz konusu teknik elemanlar kabul edilmeli ve yüklenici de bu bildirim uymalıdır.

3.4.1.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu

Yüklenici, sözleşmenin yürütülmesi esnasında fen ve sanat kurallarına uyarak, yaptığı işe ve işverene karşı özen borcunu yerine getirir. İşverenin çıkarlarına aykırı hareketlerden kaçınmakla ve işverene aktif ya da pasif olarak zarar verici hareketlerden uzak durarak işe ve işverene karşı sadakat borcunu yerine getirir. KİK'te bu tip sorumluluklarla ilgili pek çok atf bulunmakta, özellikle YİĞŞ'de bununla ilgili oldukça fazla sayıda açıklama bulunmaktadır. Yüklenicinin yaptığı eserle ilgili işverence verilen referans değerlerini işin sonuna kadar özenle koruyup işverene teslim etme zorunluluğu bulunmaktadır. YİĞŞ'nin 6. maddesine göre, yüklenici, yapılan kontrol sonucunda kendisine teslim edilen işyerindeki

someler ve röperleri işin sonuna kadar korumak ve varsa toprak işlerine ait eksen kazıklarını da, bu işler bittikten sonra boy kesite göre tekrar yerlerine çakmak, zorundadır.

10. maddeye göre, yüklenici işin sonunda işyerlerini, işin sonunda oluşan artıkları, işten arta kalan malzemeleri, kendisi için yapmış olduğu binaları ve tesisleri kaldırmak zorunda olup, bununla ilgili olarak kendisine herhangi bir bedel ödenmez.

14. madde uyarınca, yüklenici, uhdesindeki işte fen ve sanat kurallarına göre deneyimli olduğundan, iş kapsamında kullanılacağı her türlü malzemenin nitelikli olmasından ve işin teknik özelliklerinden sorumludur. Yüklenici, kendisine verilen projelerin ve/veya şartnamelerin, teslim edilen işyerinin veya malzemenin veyahut talimatın, sözleşme ve eklerinde bulunan hükümlere aykırı olduğu veya fen ve sanat kurallarına uymadığı hususlarındaki karşı görüşlerini, teslim ediliş veya talimat alış tarihinden başlayarak 15 gün içinde idareye yazı ile bildirmek zorundadır. Yüklenici bu süreyi aşarsa, itiraz hakkı kalmamaktadır. Bu sayede, idare hatalı işe maruz kalmamış olur ve yüklenici hatalı iş yapma durumuna karşı sorumluluğu kendisinden uzaklaştırır. YİGŞ'nin 15. maddesine göre, yüklenicinin işyerine getirdiği malzemenin, teknik şartnamesine veya daha önce alınmış mühürlü örneğine uygun ve işe elverişli olmadığı anlaşıldığı takdirde, yükleniciye idare tarafından söz konusu malzemenin iş yerinden uzaklaştırılması için yazılı talimat verilir. Yüklenici talimatı aldıktan sonra 10 gün içinde söz konusu malzemeyi iş yerinden uzaklaştırmak zorundadır. Bunu yapmadığı takdirde, yapı denetim görevlisi bu malzemeyi, bütün zarar ve giderleri yükleniciye ait olmak üzere, işyeri çevresi dışına çıkarmaya yetkilidir. KİSK'in 9. maddesi uyarınca, yüklenicinin sigorta yaptırma borcu bulunmaktadır. Bu maddeye göre yüklenici; işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına ve yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık ve sabotaj gibi risklere karşı İnşaat Sigortası (all risk) yaptırmak zorundadır.

YİATS'nin 17. maddesinde, geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadarki sürede genişletilmiş bakım devresini içeren sigorta ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Bu madde uyarınca, yüklenicinin işin başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar ve geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar iki farklı sigorta yaptırmak yükümlülüğü bulunmaktadır.

YİĞŞ'nin 9. maddesi uyarınca, yüklenici işi yürütmesi esnasında üçüncü kişilerin kendilerine veya mallarına zarar verilmesi ihtimaline karşı mali mesuliyet sigortası yaptırmakla da yükümlüdür.

YİĞŞ'nin 14. maddesine göre yüklenici, yürüttüğü işi sözleşmeye uygun yapmaması halinde idarenin maruz kalacağı zararları üstlenmiştir. İşin yapı denetim görevlisi tarafından kontrol edilerek yapılması, kendisinin işle ilgili yükümlülüklerini ve sorumluluklarını ortadan kaldırmamaktadır. YİĞŞ'nin 25. maddesi uyarınca, yüklenici işin başlamasından kesin kabule kadarki sürede uhdesindeki işi fen ve sanat kurallarına göre yapmak zorundadır. Şayet işte kusur ya da eksiklik varsa, bunu en kısa zamanda yapmak zorundadır. Eğer yüklenici bu sorumluluğu yerine getirmemezse, idare tarafından işteki kusurların giderilmesi için yazılı talimat gönderilir. Yüklenici, idarenin yazılı talimatına rağmen 10 gün içinde kendisine iletilen eksiklik ve kusurları gidermek için çalışmalara başlamaz ya da başlamış olmakla beraber kendisinden istenilen sürede işi bitirmezse, idare söz konusu onarım ve düzeltme işlerini ve bütün giderlerin karşılanmasını yükleniciye ait olmak üzere üçüncü kişiye yaptırır. İdare KİK'te yer alan usullerden biri ile üçüncü şahsı belirleyebilmektedir.

3.4.1.5 İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu

Yüklenicinin işin yürütülmesi için gerekli personel, ekipman ve malzeme sağlama sorumluluğu YİĞŞ'nin 19. maddesinde düzenlenmiştir. İdare, ihale dokümanının hazırlanması sırasında, yüklenicinin sağlayacağı teknik personel sayısını ve bunların mesleki özelliklerini de belirtmektedir. YİATS'nin 23. maddesinde bu husus ile ilgili açıklamalar bulunmaktadır. Yüklenicinin, personelini iş programına göre iş başında bulundurması gerekmekte olup, şayet bulundurmazsa, bulundurmadığı her gün için hakedişinden belirli bir miktar ceza kesilmektedir. YİĞŞ'nin 19. maddesi uyarınca, yüklenici işin sözleşmeye uygun olarak yürütülmesi için uygun miktarda malzemeyi ve yeterli sayıda işçiyi sağlamadığı yapı denetim görevlisi tarafından kendisine tebliğ edilirse, tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde söz konusu eksiklikleri gidermelidir. Yapı denetim görevlisinin istediği tespiti yapabilmesi için yüklenicinin şantiyedeki araç, gereç, malzeme ve personelin listesini yapı denetim görevlisine vermek zorunluluğu bulunmaktadır. YİĞŞ'nin 15. maddesinde, yüklenicinin temin edeceği malzemenin kalitesi ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Yüklenici işte kullanmak istediği malzemeleri yapı denetim görevlisinin onayından sonra sahaya getirebilir. Yapı denetim görevlisi bu malzemelerin teknik şartnamelere uygun olup olmadığını,

yaptıracağı deneylerle kontrol edebilir. Şayet deneyler sonucunda malzemenin teknik şartnamelere uygun olmadığını tespit ederse, yükleniciye bildirimde bulunur. Yüklenici bu bildirimden itibaren, uygun olmayan malzemeyi şantiyeden uzaklaştırmakla yükümlüdür. YİĞŞ'nin 30. maddesine göre, sözleşme veya eklerinde; taş, kum, çakıl, gravye, balast, stabilize vb. yapı malzemelerinin kamuya ait ocaklardan temini öngörülmüş ise yüklenici bu malzemeleri gösterilen ocaklardan sağlamak zorundadır. İşin yürütülmesi sırasında ocakların değiştirilmesi durumu ortaya çıkarsa ve bu durum yüklenici için ek maliyete sebep olursa, bu maliyet idare tarafından yükleniciye ödenir. Sözleşme veya eklerinde belirtilen bir ocak bulunmuyor ise yüklenici malzemeyi istediği yerden temin etmekte serbesttir. Sözleşme veya eklerinde aksine bir hüküm yoksa, sözleşmesinde belirlenen ocaklar için ocak açma giderleri yükleniciye aittir.

3.4.1.6 İnşaatı İdareye Teslim Borcu

Yapım sözleşmesinde yüklenicinin esas borcu, sözleşmede belirtilen iş bitim tarihinde ya da kendisine süre uzatımı verilmişse bu süre uzatımıyla belirlenmiş tarihte işi tamamlayıp geçici kabule elverişli biçimde idareye teslim etmektir. Normal olan ve arzu edilen sonuç, yüklenicinin borcunu gereği gibi ifa ederek işi teslim hazırlanmış hale getirmesidir. KİK'e tabi işlerde yüklenicinin teslim borcu olan geçici kabul aşamasını başlatmak için eserin sözleşme bedelinin %5'ine kadarki kusur ve eksikliklerin varlığına izin verilmiştir.

KİK'e tabi işlerde yüklenicinin yapmış olduğu eserin idareye teslimi esnasında kabul komisyonu devreye girmektedir. KİK'in 11. maddesinde, denetim, muayene ve kabul işlemlerinden bahsedilmekte ve Yapım İşleri Muayene Kabul Yönetmeliği (YİMKY) ve YİĞŞ'de bunlar detaylandırılmaktadır. YİMKY'nin 3. maddesine göre, geçici veya kesin kabul işlemi, tamamı teknik yeterliliğe sahip kişiler tarafından yapılmaktadır. Muayene ve kabul komisyonu, yetkili makam tarafından biri başkan olmak üzere en az üç kişiden oluşturulur ve işin özelliğine göre tek sayı olmak koşuluyla üye sayısı artırılabilir. YİMKY'de kabul komisyonlarında görevlendirilecek olan kişilerin tamamının teknik eleman olması zorunluluğu getirilmiş olup, komisyonlarda teknik olmayan personelin görev alması mümkün değildir. Ancak, teknik elemanın fiilen mesleği ile ilgili teknik işlerde çalışması veya teknik bir kadroda bulunması gereğinden bahsedilmemektedir. Bu nedenle fiilen veya kadro olarak, örneğin idari işlerde görevlendirilmiş bir teknik eleman da, gerekirse bu tür komisyonlarda görevlendirilebilmektedir (Kaya ve Özek 2006).

YİĞŞ'nin 41. maddesinde geçici kabul ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Yüklenici, yapıyı sözleşmeye uygun olarak ifa ettiğinde, idareye geçici kabul için yazılı başvuruda bulunur. Bundan sonra, yapı denetim görevlisi ya da idarece görevlendirilecek iki kişi ile beraber bir ön inceleme yapılır ve yapılan tespitler sonucunda "Geçici Kabul Teklif Belgesi" hazırlanarak idareye sunulur. Şayet yüklenici ya da vekili kabul işlemine katılmazsa, inceleme yüklenicinin gıyabında ve yapı denetim görevlisi tarafından tek taraflı olarak yapılır. Bu incelemeler sonucunda iş sözleşmeye uygun olarak yapıldıysa, geçici kabul komisyonu oluşturulur. Eğer işle ilgili eksik ya da hatalı iş söz konusuysa, yapı denetim görevlisi işteki kusurları ve uygunsuzlukları ve bunların tamamlanması için kaç günlük süreye ihtiyaç duyulacağını belirten görüşlerini en geç üç gün içinde idareye bildirir. Yüklenici, uhdesindeki işi zamanında geçici kabule hazır hale getirmese ya da geçici kabul için zamanında başvuruda bulunmazsa, yapı denetim görevlisi veya idare, yüklenici veya vekili ile bir ön inceleme yapar. Şayet yüklenici veya vekili kabul işlemine katılmazsa, idare bu işlemi tek taraflı olarak yapar.

3.4.1.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu

Ayıba karşı tekeffül borcu, müteahhidin meydana getireceği eserde ortaya çıkan ayıpları üstlenme borcudur. Bu sebeple, bu borcun kapsamını ayıpsız bir eser imali ve iş sahibine teslimi oluşturur. Yüklenicinin ayıba karşı tekeffül borcunun oluşabilmesi için aşağıdaki durumların ortaya çıkması gerekmektedir:

- Yüklenicinin uhdesindeki yapının geçici kabulünün yapılmış olması,
- Yapının fen ve sanat kurallarına uygun yapılmadığı durumun ortaya çıkması,
- Yapıdaki ayıbın yükleniciye tebliğ edilmesi.

Yapının fen ve sanat kurallarına uygun yapılmadığının ortaya çıkması halinde, YİĞŞ'nin 12. maddesine göre, yüklenici, proje uygulaması konusunda kendisine yapılan bildirim sözleşme hükümlerine aykırı olduğu veya tebligat konusunun fen ve sanat kurallarına uygun olmadığı görüşüne varırsa, bu husustaki karşı görüşlerini idareye bildirmek zorundadır. Ayrıca, YİĞŞ'nin 14. maddesinde, yüklenicinin, kendisine verilen proje ve/veya şartnamelerin, teslim edilen işyeri veya malzemenin veyahut talimatın, sözleşme ve eklerinde bulunan hükümlere aykırı olduğunu veya fen ve sanat kurallarına uymadığı hususundaki karşı görüşlerini, teslim ediliş veya talimat alış tarihinden başlayarak 15 gün içinde hem yapı denetim görevlisine, hem de idareye yazı ile bildirmek zorunda olduğu, yüklenicinin iddia ve

itirazlarına rağmen, idare işi kendi istediği gibi yaptırdığı takdirde ise yüklenicinin, bu uygulamanın sonunda doğabilecek sorumluluktan kurtulacağı düzenlenmiştir. Yapıdaki ayıp yükleniciye tebliğ edilmelidir. Çoğu zaman, büyük ve karmaşık inşaat tekniği gerektiren işlerin geçici kabulünün yapıldığı kısa süre içinde, sözleşme, şartname ve teknik kurallara uygunluğun denetlenebilmesinin olanak dışı olması karşısında, teminat süresi, emniyet ihtiyacından doğmuştur. İlk anda gözden kaçabilecek noksanlıkları ortaya çıkarabilmek ve aynı zamanda, teslim alınan inşaatın dış etkenlere karşı dayanıklılığını denetleyebilmek için teminat süresi gerekli görülmüştür (Seliçi 1978). YİĞŞ'nin 43. maddesi uyarınca, idarenin kullanım ve işletiminden kaynaklanmayan kusur ve eksikliklerin giderilmesi yükleniciye aittir. Bu nedenle yüklenici, gerek malzemenin kötülüğünden ve gerekse yapım işinin kusur ve eksikliklerinden dolayı, idarece gerekli görülecek bütün onarım ve düzeltmeler ile sürekli bakım işlerini kendi hesabına derhal yapmak zorundadır (Gök 2007). Benzer şekilde, idareler, işin önem ve niteliğini göz önünde bulundurarak teminat süresi içinde yüklenicilerin bakımlarını yapmakla yükümlü oldukları hususlarda sözleşme ve eklerine özel hükümler koyabilirler. Bitirilmiş yapıların idare tarafından kullanılma ve işletilmesinden kaynaklanan veya yüklenicinin kusurları dışındaki hallerin gerektirdiği onarımlar, bakım yükümlülüğünün dışındadır. Örneğin, binanın yeni kurulmuş olan asansör tesisatının, teminat süresi boyunca ve garanti belgesinde yazılı normal servis dönemlerinden daha sık aralıklarla bakımının yapılması öngörülebilir (Kaya ve Özek 2006).

3.4.2 İdarenin Borçları

3.4.2.1 Genel Sorumluluklar

YİĞŞ'nin 6. maddesine göre, idare şantiye yerini gerekli kontroller yapıldıktan sonra yapı denetim görevlisinin katılacağı işlemlerle birlikte yükleniciye teslim etmelidir. İş sahibi ihale dokümanında aksi öngörülmedikçe işin görüleceği yerde ihtiyaç duyulan tesislerin kurulması için gerekli sahalari tahsis ile ihtiyaç duyulan yeni yolların inşasını yapmak zorundadır. Ayrıca idare, her türlü toprak işlerine ait olup sözleşme veya eklerinde belirlenmiş veya sonradan idarece tespit edilmiş olan ariyet ve depo yerlerini, sözleşme veya eklerinde kamuya ait ocaklardan temini öngörülen yapı malzemeleri varsa bunların temin yerlerini yükleniciye bedelsiz olarak teslim etmekle yükümlüdür. İş için gerekli olması nedeniyle, el konacak taşınmaz malların kamulaştırılmasına veya geçici işgaline ait harita, plan, cetveller ve diğer bütün işlemler de, sözleşmede aksi yazılı olmadığı takdirde idarece yapılır ve kamulaştırılacak

veya geçici olarak el konacak yerler, işlemler tamamlandıkça iş programına uygun olarak kısımlar halinde yükleniciye teslim edilir. YİĞŞ'nin 8. maddesinde ise iş süresince geçici veya sürekli olarak kullanılacak malzeme ocakları işyeri olarak değerlendirildiğinden, yer teslimi kapsamında malzeme sağlanacak ocakların da yükleniciye teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir. YİĞŞ'nin 11. maddesinde, anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde, yapılacak işlerin uygulama projeleri, birim fiyat esaslı sözleşmelerde ise işlerin ön veya kesin projelerinin, şartnameler ve diğer belgelerle birlikte, sözleşmenin imzalanması sırasında iş sahibi tarafından yükleniciye verileceği hakkında bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, uygulama projelerinin yüklenici tarafından hazırlanması da istenebilir. Bu durumda, ihale dokümanında aksi belirtilmedikçe yüklenici tarafından idareye verilen projeler ve ilgili raporlar, bir aylık süre içinde aynen onaylanmış veya gerekli görülen değişiklikler yapılmış olarak veya eksiklerin tamamlanması kaydı ile yükleniciye geri verilir. Bu konuda gecikme olursa yüklenici, iş süresinin bu gecikme süresi kadar uzatılması hususunda hak kazanmış olur.

3.4.2.2 Yükleniciye Ücret Ödeme Borcu

YİATS'nin 11. ve 13. maddelerinde, yüklenicinin hakediş yapması durumunda hakediş ödemesinin yapılacağı yer ve şartları ile hangi durumlarda avans verileceği ve bunların şartları ve miktarı belirtilmiştir. Buna göre, yükleniciye yer teslimi yapıldıktan ve iş programı onaylandıktan sonra yüklenicinin yazılı isteği üzerine miktarı ve şekli daha önceden belli olan ve Kamu İhale Kurumu tarafından uygun görülen avans teminat mektubu veya Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ya da bu senetler yerine düzenlenen belgeler karşılığında yükleniciye avans ödemesi yapılabilir. Yükleniciye, sözleşmeyi ifa etmesi için gerekli olan; şantiyenin kurulumu, ihtiyaç olunan makine ve ekipmanın şantiyeye nakli, makine ve ekipman tedariki ve yüklenicinin şantiyeye iş başladıktan hemen sonra malzemeleri getirmesi için avans ödemesi yapılır. Avans teminat mektubunun süresi, iş programında öngörülen hakediş ödemeleri üzerinden hesaplanan avans mahsubunun bitiş tarihine kadar olup, yükleniciye verilecek avans miktarı, sözleşme bedelinin 1/3 ünü geçemez. YİĞŞ'ye göre, geçici hakedişler yapı denetim görevlisi ile yüklenici veya eşliğinde hazırlanıp, geçici hakediş düzenlenmesinin ardından aşağıdaki sıralama ile yapılır:

- Hakediş raporunun hazırlanması için yüklenicinin yapı denetim görevlisine başvurması,
- Yapı denetim görevlisinin yüklenici veya vekili eşliğinde sözleşme kalemlerine ait ölçümleri ve hesapları yapması,

- Geçici hakediş raporunun yapı denetim görevlisi ve yüklenici veya vekili ile karşılıklı imzalaşılmasından sonra, yapı denetim görevlisinin hakediş raporunu idareye sevk etmesi,
- Yapı denetim görevlisinin, yüklenici veya vekili eşliğinde metrajları ve varsa ihzarat miktarını çıkarması ve hesaplamaları yapması,
- Yapı denetim görevlisinin, yüklenici veya vekili eşliğinde hazırladığı geçici hakediş raporunu karşılıklı imzalayıp idareye sunması.

Hazırlanan ve iki tarafça imzalanmış bulunan geçici hakediş raporu, tahakkuk işlemi yapılincaya kadar yetkili makamlar tarafından düzeltilebilir. Yüklenici, bu düzeltmelere karşı, hakedişin kendisine ödendiği tarihten başlamak üzere en çok 10 gün içinde itirazda bulunmadığı takdirde, hakedişi olduğu gibi kabul etmiş sayılır. Ara hakedişlerde yükleniciye fazla ödeme yapılmış ve ancak idare tarafından herhangi bir itiraz ya da düzeltme söz konusu olmamışsa, bu hatalar ilerideki hakedişlerde ya da kesin hesapta düzeltilebilir. Aynı hataların kesin hesapta da düzeltilmemiş olması durumunda, eser sözleşmeleri için geçerli zaman aşımı süresi olan 15 yıl içerisinde dava açılmak suretiyle, yapılan fazla ödemelerin iadesi talep edilebilir (Gök 2007). Kesin hakediş yapılmasında aşağıdaki sıralamaya uyulur:

- Geçici kabulün yapılmasının ardından hakediş raporları en az 3 kopya olacak şekilde kesin hakedişte kullanılacak miktarlar hesaplanır,
- Kesin metraj ve hesapları yapı denetim görevlisi ve yüklenici veya vekili ile beraber düzenlenir,
- Yapı denetim görevlisi, yüklenici veya vekili ile kesin hesabı hazırladıktan sonra idareye gönderir, idare de en çok 6 ay içinde kesin hesabı onaylar,
- İdarenin, kesin hesapları ve kesin kabul tutanağını onaylamasından ardından, bunlara ilişkin onay tarihlerinin sonuncusundan başlamak üzere en çok 30 gün içinde yapı denetim görevlisi tarafından kesin hakediş raporu düzenlenir.

3.4.3 Alt Yüklenicinin Borçları

Alt yüklenicilik uygulaması, maliyetleri düşürmeye imkân sağladığı için, işin alt yüklenicilere bırakılmasına izin verilmesi, KİK'in 5. maddesinde yer alan "kaynakların verimli kullanılması" ve "ihtiyaçların zamanında karşılanması" ilkelerine uygunluk arz etmektedir.

Ayrıca bu durum, sektöre yeni aktörlerin girmesini sağlayarak, rekabetin artmasına yol açmaktadır (Çalık 2006).

KİK mevzuatında, işin tamamının alt yüklenicilere bırakılmayacağı belirtilmiş olmasına rağmen, işin ne kadarlık bir bölümünün alt yüklenicilere devredilebileceği hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu çerçevede, istekliler tarafından alt yüklenicilere yaptırılması düşünülen işlerin yer aldığı listede, işin büyük bir bölümüne yer verilmesi mümkündür. Ancak, yüklenici tarafından işin en az bir kısmının gerçekleştirilmesi gerekmekte olup, alt yüklenicilerin koordine edilmesi veya organizasyonun yürütülmesi, işin gerçekleştirilmesi anlamına gelmemektedir (Çalık 2006).

İhale edilecek işin hangi durumlarda alt yüklenicilere bırakılacağına dair KİK'te herhangi bir somut düzenleme bulunmamaktadır. İşin bir kısmının alt yüklenicilere bırakılıp bırakılmayacağı idarenin takdir yetkisi dâhilinde bulunmakla birlikte, bu konudaki yetki de kamu yararı ve hizmet gerekleri ile sınırlıdır. Nitekim takdir yetkisi tanınmış olması, idarenin keyfi olarak hareket edebileceği anlamına gelmemektedir (Gözübüyük 2003).

Alt yüklenici kullanımının yasaklanmadığı her durumda, alt yüklenicilere yaptırılması düşünülen işlerin belirtilmesi zorunlu değildir. Ancak, idarece ihale dokümanında istenilmesi ve istekliler tarafından alt yüklenicilere yaptırılması düşünülen işlerin bulunması halinde, bu listenin sunulması gerekir. İstekliler tarafından alt yükleniciye yaptırılması düşünülen işlere ait bir listenin sunulmaması halinde ise kural olarak, alt yüklenici çalıştırılmayacağı kabul edilir (Gök 2005).

Alt yüklenicilerin idarenin onayına sunulmasının zorunlu olduğu durumlarda, idarece onaylanmayan alt yüklenicilerin işin gerçekleştirilmesine dâhil edilmesi mümkün bulunmamaktadır. Ancak, alt yüklenicilerin belirlenmesi hususunda idareye tanınan yetki, yüklenici tarafından seçilen alt yüklenicilerin onaylanması ile sınırlı tutulduğundan, idarece bu listede yer almayan kişilerin alt yüklenici olarak çalıştırılmasının dayatılması mümkün değildir (Altun 2004).

YİGS'nin 9. ve 20. maddelerinde yüklenicinin, alt yüklenicilerin yaptığı bütün işlerden idareye karşı sorumlu olduğu ve alt yüklenicilerin idarece kabul edilerek onaylanmasının bu sorumluluğu hiçbir şekilde değiştirmeyeceği belirtilmektedir. Şayet, alt yüklenici tarafından

yapılmış olan işin sözleşmeye veya fen ve sanat kurallarına uygun yapılmadığı tespit edilirse, idare alt yüklenicinin değiştirilmesini veya söz konusu işin bizzat yüklenicinin kendisi tarafından yapılmasını talep edebilir. İdarenin alt yüklenicinin değiştirilmesi talimatını vermesi durumunda da, yüklenicinin bu talimatı hemen yerine getirme zorunluluğu bulunmaktadır.

İdarenin alt yüklenici çalıştırılmasına izin vermesi halinde, işin kendisine bırakılan kısmına ilişkin olarak alt yüklenicinin de kendi alt yüklenicisini çalıştırıp çalıştıramayacağı hususu gündeme gelebilir. 4734 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde, alt yüklenici kullanımına izin verilmesi esası benimsendiğinden, alt yüklenicinin kendi alt yüklenicisini çalıştırması mümkün olabilmektedir.

BÖLÜM 4

FIDIC

FIDIC, Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu'nu simgeleyen Fransızca kelimelerin (Federation International Des Ingenieurs-Conseils) kısaltması olup 1913 yılında Avrupa çapında üç ulusal müşavir mühendisler birliği tarafından kurulmuştur.

Uluslararası ticari uygulamalarda inşaat sözleşmelerine ilişkin olarak çeşitli standart kurallar kullanılmaktadır. Bu kurallardan birisi olan FIDIC'te yer alan düzenlemeler, uluslararası nitelikli inşaat faaliyetlerinde tarafların en çok tercih ettikleri ve bu sebeple en çok uygulama alanı bulan kurallar bütünüdür. Uluslararası inşaat projelerinin %30'unda FIDIC kurallarının uygulandığı bilgisi, FIDIC'in dünya çapında genel kabul gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır (Aydın 2010).

FIDIC kuralları İngiltere'de bulunan "Institution of Civil Engineers (ICE)" (İnşaat Mühendisleri Odası) kurallarından esinlenerek hazırlanmıştır. ICE, teknik incelikleri olan büyük inşaat sözleşmeleri için standart normlar tespit edilmesi alanında ilk çalışmayı 1945'te yapmıştır. FIDIC ise inşaat projeleri için standart sözleşme düzenlemeye 1957 yılında başlamıştır. Günümüzde 86'dan fazla ülke FIDIC üyesidir ve bu üyelik kapsamı içerisinde bağımsız müşavir mühendislerin büyük çoğunluğu FIDIC tarafından temsil edilmektedir. FIDIC'e her ülkeden ancak bir temsilci atanabilmektedir. Türkiye'den Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin (TMMMB) 1987 yılında üye olduğu FIDIC, bugün dünya teknik müşavirlik kurallarını belirleyen ve Dünya Bankası gibi milletlerarası finans kuruluşlarına yön veren en önemli mühendislik kuruluşu konumundadır (Aydın 2010).

FIDIC'in amacı, müşavir mühendislere yol göstermek, müşavir mühendislerin ahlaki ve mesleki standartlarını arttırarak ortak mesleki yararları geliştirmek, üyeleri arasında bilgi alışverişini sağlamak, üye birlikler, milletlerarası finans kuruluşları temsilcileri, mühendisler ve hukukçular arasında inşaat sözleşmeleri ile ilgili ortak sorunları tartışmak, ticari işlerle ile

ilgili uyuşmazlıklarda yetkili olmak, gelişmekte olan ülkelerde mühendislik mesleğinin ilerlemesine yardımcı olmak için çeşitli seminerler ve konferanslar gibi etkinlikler düzenlemek, strateji belirleyerek kalıcı gelişmelere yol açmak ve bu doğrultuda küreselleşmeye uyum sağlamaktır (Güvenç 2001).

4.1 STANDART ŞARTNAMELER

FIDIC kurallarını hazırlayan komiteler, yayımlanan tip sözleşmelerin uygulamalarını dünyadaki üyeleri aracılığı ile geri dönüşümler yaparak değerlendirmekte ve değişiklik ve düzeltmeler yoluyla daha iyi uygulamalar için gerekli çalışmaları sürekli bir biçimde yapmaktadırlar. FIDIC, yayımladığı farklı sürümlerle kendisini yenileyebilen ve aktif bilgi ve tecrübe paylaşımına önem veren bir organizasyondur. FIDIC uygulamalarında en çok kullanılan Kırmızı Kitap (KK), 1999 yılı itibariyle 5. baskısını yaparak, değişen şartlara kayıtsız kalmadığını göstermiştir (Aydın 2010). FIDIC Şartnameleri, Dünya Bankası'nca tavsiye edilmesi ve Dünya Bankası'nın standart sözleşmelerinin bir parçası olması ile özel bir önem kazanmıştır. 9 Mayıs 2005 tarihinden bu yana uyumlu metin olarak adlandırılan sürümüyle KK 1999, Dünya Bankası ve diğer çok taraflı gelişim bankalarınınca tavsiye edilmektedir. 1999 yılında FIDIC tarafından dört yeni standart sözleşme şeklinin ilk basımları yayınlanmıştır. Söz konusu yayınlar, sözleşmeye konu yapı işinin nasıl oluşturulacağı hususunda açıklamaların yer aldığı "Genel Hükümler" bölümü ile işin ve işin yapılacağı yerin özellikleri nedeniyle genel hükümler üzerine ilaveler ve/veya değişiklikler yapan "Özel Hükümler" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Dört yeni standart kitap, kitap kapaklarının renklerine atıfta bulunularak isimlendirilmektedir. Bu kitaplardan Yeşil Kitap haricindekilerde esas itibariyle genel şartlar, ihtilâf yöntemi ile ilgili kurallar, ihtilâf yöntemi ile ilgili uzlaşma önerileri, özel şartlar hazırlama kılavuzu, teklif mektubu veya sözleşme anlaşması gibi çeşitli sözleşme belgeleri ile garanti ve kefalete ilişkin konular düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan bu kitaplarda tanım ve terminolojinin olabildiğince aynı tutulmasına gayret gösterilmiştir. Nitekim her üç kitap da 20 madde ve 162 alt maddeden oluşmaktadır (Töre 2011).

4.1.1 Kırmızı Kitap (İnşaat İşleri İdari Şartnamesi)

İşveren ya da onun temsilcisi mühendis tarafından tasarlanmış yapım ve mühendislik işleri için tavsiye edilmektedir. Bu sözleşme türüne ilişkin alışılmış düzenlemeler kapsamında

yüklenici, işleri işveren tarafından ortaya konan bir projeye göre inşa eder. Bununla birlikte, bu işler, yüklenici tarafından projelendirilen altyapı, mekanik, elektrik ve/veya inşaat işlerinin bazı unsurlarını kapsayabilir (FIDIC Red Book 1999). KK'ye göre, işveren, söz konusu işe ait tüm çizimleri, projeleri başka bir firmaya yaptırır ve bunları yükleniciye iletir. Her ne kadar bu işi yüklenici bile yapsa, işe ait mühendislik risklerini işveren taşımaktadır. KK ile ilgili en büyük dezavantaj, yüklenicinin işle ilgili farklı çözüm önerilerini önemsememek ve deneyimlerinden yararlanmamaktır. KK'de, yüklenici tarafından taahhüt edilen işlerde, projelerin onaylanması, işin teknik olarak uygun olup olmadığı ve ödemelerin yapılması gibi görevlerin müşavir firmanın mühendisi tarafından yapılacağı belirtilmektedir. KK'ye göre yapılacak işlerde çoğu durumda birim fiyat usulü ele alınmakta ve her bir imalatın miktarı, ilgili fiyatla çarpılarak ödeme yapılmaktadır. İhale sırasında ön görülen işlere ait miktarlar, iş yapılmaya başladıktan sonra artış gösterebilmekte ve bu konu işveren ile yüklenici firma arasında sorun teşkil edebilmektedir. Bu durumda, müşavir firmanın mühendisi devreye girmekte ve ödenek miktarı arttırılarak konu çözülmektedir. KK'ye esas işlerde mühendis, pek çok test yapmak durumundadır. KK'nin; baraj ve bina yapımı, altyapı işleri, köprü ve üst yapı gibi inşaat işlerinin ağırlıkta olduğu ve çok karmaşık olmayan işlerde kullanılması uygundur. Fakat fabrika ve enerji santrali gibi büyük tesislerde, elektromekanik ağırlıklı projelerde ve özel projelerde uygulanması pek istenmez.

4.1.2 Sarı Kitap (Tesis ve Tasarla Yap Modeli İnşaat İşleri İdari Şartnamesi)

Yapım ya da mühendislik işlerinin elektrik ve/veya mekanik tesisinin sağlanması ve projelendirilerek yürütülmesi için tavsiye edilmektedir. Bu sözleşme türüne ilişkin alışılmış düzenlemeler kapsamında yüklenici, işverenin şartları uyarınca tesis ve/veya işlere ilişkin projeleri tasarlar ve ortaya koyar. Bu işler; altyapı, mekanik, elektrik ve/veya inşaat işlerine ilişkin herhangi bir bileşimi kapsayabilir (FIDIC Yellow Book 1999). KK'den sonra en çok kullanılan sürüm olan Sarı Kitap (SK), Elektronik ve Mekanik İşler ile İlgili Sözleşme Örneği ve Şartnameleri (Sarı Kitap 1987) ile Tasarla-Yap/Anahtar Teslimi İşler için Sözleşme Örneği ve Şartnameleri'nin (Turuncu Kitap 1995) harmanlanmasıyla oluşturulmuştur (Töre 2011). SK'de yüklenicinin yapacağı işe ait tüm projeler, hesaplamalar ve tasarım, mühendis yerine yüklenici tarafından yapılmaktadır. Tasarım işini gerçekleştiren yüklenici, riskin büyük kısmını üstlenmektedir. KK'nin aksine yüklenici, yaptığı işe, geçmiş tecrübe ve birikimlerini de katma imkânı bulur. Yüklenici, işverene ve kendisine yenilik getiren öneriler sunabilir. Uygulamaya başlanmadan önce işverenin, yüklenicinin yaptığı tasarımı onaylama veya

reddetme yetkisi vardır. Tasarım yüklenici tarafından yapıldığı için sorumluluk da yükleniciye aittir (Aydın 2010). İşveren, yükleniciye çizimler ve hesaplar ile ne istediğini bildirmek yerine, yükleniciden beklentilerini "İşverenin İstekleri" adında bir belge hazırlayarak ve sözleşmeye ekleyerek bildirir. Bu belgede, yapılması gereken işlerin nitelik ve nicelik yönünden tanımları yapılır. İstenilen kalitenin tanımının yapılması da, bu belgenin hazırlanması ile gerçekleşir (Aydın 2010). SK'nin uygulandığı işlerde tasarımı yüklenici yapmasına rağmen, tasarımın onaylanması ya da reddedilmesi yetkisi işverene aittir. SK'ye göre, sözleşmenin yönetimi ve denetimi mühendis tarafından yapılır, tasarım ve yapılan işlerin kontrolü, kabulü veya reddi ve hakedişlerin kontrolü ve onayı mühendisin sorumluluğundadır. Hakedişler daha önceden yapılan bir ödeme planına göre ya da işin bitirilme dilimine göre yüzdeler olarak veya götürü olarak ödenir. İşin sonlarında yapılan performans testleri, KK'ye esas işlerde kabul aşamasındaki prosedürlere göre oldukça karmaşık ve içerik olarak fazladır. SK'ye esas işlerde de uyumsuzluklar bazen ortaya çıkabilmektedir. Bunlar genellikle işverenin "İşverenin İstekleri" belgesinin dışında taleplerinin ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Bu sorun da mühendisin hakemliğinde çözülür. SK'nin başarılı bir şekilde uygulaması için, işin sınırlarının ve çıktı miktarlarının net olarak belirlenmesi gerekir. Bu nedenle, elektromekanik ağırlıklı inşaat ve montaj işleri, SK'nin en çok uygulandığı alanlardır. Yatırımın işletme aşamasına başladığı zaman veriminin ve ürün kalitesinin çok daha önemli olduğu, işverenin tasarımın detayları hakkında görüş ve onay vermek istediği ve tasarımın denetim altında tutulmasının yararlı olduğunu düşündüğü işlerde SK başarı ile uygulanabilir. Özellikle, yüklenicilerin kendi patent ve tecrübelerine dayanarak farklı şekilde üretim yapabilecekleri işlerde SK uygulamaları önerilmektedir (Töre 2011). Bu nedenle, pompa istasyonları, su ve atık su arıtma tesisleri, sanayi tesisleri, katı atık projelerindeki kompostlama, transfer, ayırma ve geri çevrim üniteleri, baca gazı filtrasyonu gibi tesisler, SK uygulamaları için tipik örneklerdir (Aydın 2010).

4.1.3 Gümüş Kitap (EPC/Anahtar Teslimi Projelerin Sözleşme Koşulları)

Gümüş Kitap (GK); son fiyat ve süre konusunda kesin bir belirlemenin gerekli olduğu ve yüklenicinin, işverenin küçük bir katkısıyla projenin tasarlanması ve yürütülmesi için bütün sorumluluğu aldığı, bir sürecin veya enerji santralının, bir tesis ya da benzeri bir tesisin veya altyapı projesinin ya da başka bir imar türünün anahtar teslimi şeklinde ortaya konulması için uygun olan sözleşme koşullarını içermektedir. Anahtar teslimi projelere ilişkin alışılmış düzenlemeler kapsamında yüklenici, eksiksiz donatılmış ve işletilmeye hazır bir tesis ortaya

koymak üzere tüm mühendislik, tedarik ve inşaat işlerini (EPC) yürütür (FIDIC Silver Book 1999). Tüm bu sürecin yürütülmesi için iş sahibinin genellikle yeterli malvarlığı bulunmadığından dolayı, anahtar teslimi altyapı işlerinde iş sahibi ile yüklenici arasındaki ilişkiye özel finans kurumları da (bankalar) katılır. Bu durum, sözleşmenin ifası sırasında önemli testler yapılırken bankaların gözlemci olarak bulunma veya inşaat alanını ziyaret etme hakkını ellerinde tutmalarını anlaşılır kılmaktadır. Anahtar teslimi yapılacak altyapı işlerinin bu ve benzeri farklı özellikleri, GK'nin yayınına gerekli hâle getirmiştir (Töre 2011, Le Goff 2000). Eğer işin yeraltında veya zemin etüdü yapılması zor bir alanda gerçekleştirilmesi öngörülüyorsa, bu hâlde GK'nin uygulanması önerilmemektedir. Bunun dışında, iş sahibinin işin ilerleyişine her an müdahale etmek istediği veya ödemelerin kısımlar halinde yapılacağı veyahut işin tasarımının iş sahibi tarafından üstlenildiği işlerde de GK'nin uygulanması uygun düşmemektedir. Son olarak, müzakere edilmeyen kamu ihalelerinde de GK'nin uygulanması tavsiye edilmemektedir. Bu sayılan hâllerde SK'nin uygulanması yerinde olacaktır (Töre 2011). GK'de, yapılacak işe ait tüm tasarım, proje, satın alma ve uygulama işlerini yüklenici anahtar teslimi olarak işverene teslim eder. Bu Kitap'a esas işlerde genellikle müşavir olmayıp, işin kontrolünü işveren yapar. Bu durum, eğer uyumsuzluk yaşanır, işin süresi ve maliyeti açısından sıkıntı yaratacak niteliktedir ve bu tip işlerde riskin neredeyse tamamını yüklenici üstlenir. Hakedişler daha önceden yapılan bir ödeme planına göre ya da işin bitirilme dilimine göre yüzdelik olarak veya götürü olarak ödenir. Sorunlar, arada müşavir mühendis olmadığı için işin sonuna doğru ortaya çıkabilmekte ve sonuçları ciddi boyutta olabilmektedir. Bu tip sorunlar genellikle hukuksal düzeyde çözüme bağlanır. GK işin "nasıl yapılacağı" ile ilgilenilmeyip, yalnızca "ne yapılacağı" konusu ile ilgilenir. Bundan dolayı GK özellikle, tesisin tamamlanmasının ardından yüklenicinin bir süre işletmecilik de yapacağı ve dolayısıyla tasarımın uzun yıllar için uygunluğunun kendisi açısından da önem taşıdığı Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet-Sahip Ol, Yap-İşlet-Sahip Ol-Devret gibi proje modellerinde kullanılır. Atık su arıtma tesisleri, kanalizasyon ve su şebekeleri gibi işleme parametrelerinin zaman içinde önemli değişiklik gösterebileceği tesisler için uygun değildir. Çünkü bu tür tesislerde yüklenici yalnızca mevcut durumu dikkate alarak, kendi sorunu olmadığı için işletme parametrelerinde daha sonra ortaya çıkabilecek değişiklik riskini önemsemeyebilir. Bu bağlamda GK, üretim/işletme parametrelerinin zaman içinde sabit kaldığı üretim/işletme tesisleri için uygundur ve özellikle içme suyu temini ve arıtımı, enerji santralleri, katı atık yakma tesisleri gibi projelerde uygulanır (Aydın 2010).

4.1.4 Yeşil Kitap (Kısa Sözleşme Türü)

Yeşil Kitap (YK), sermaye değeri daha düşük yapı ve mühendislik işleri için tavsiye edilmektedir. İşin türüne ve koşullara bağlı olarak bu sözleşme türü, daha değerli ve özellikle daha basit olan, birbirinin tekrarı olan ya da kısa süreli işlerin sözleşmeleri için uygundur. Bu sözleşme türüne ilişkin alışılmış düzenlemeler kapsamında yüklenici, işleri işveren ya da temsilcisi tarafından ortaya konulan bir projeye göre yapar. Fakat bu sözleşme türü, yüklenici tarafından projelendirilmiş altyapı, mekanik, elektrik ve/veya inşaat işlerini içeren ya da tümüyle bunlardan oluşan bir sözleşme içinde uygun olabilir (FIDIC Green Book1999). Yeşil Kitap, sözleşme bedeli 500.000 \$'dan küçük, işin süresi 6 ayı geçmeyen işlerde ve nispeten ufak çaplı altyapı işleri ve inşaat işlerinde kullanılabilir. YK'de müşavir mühendisin kontrollüğü söz konusu değildir. Kontrollük makamı çoğu zaman işverenin mühendisidir.

YK, 15 maddeden oluşmaktadır. Burada kullanılan cümleler kısa olup, oldukça basit ve anlaşılır bir dilde kaleme alınmıştır. Buna rağmen bu Kitap, daha karmaşık içerikte olan diğer kitaplarda yer alan bütün konuları düzenlemektedir (Töre 2011). Diğer yandan, YK'nin kolay uyarlanabilir oluşu, kırtasiyecilik işlemlerinden ve yasal hükümlerden pek de hoşlanmayan kullanıcılar için bir tercih sebebi oluşturmaktadır. Dünya Bankası da YK'nin çok kullanışlı olduğunu pek çok defa ifade etmiştir. Öyle ki, onu basit işler için standart ihale dokümanları arasına dâhil etmekte bir sakınca görmemiştir (Töre 2011).

İş sahibi bu sözleşme türünde kontrollük hizmetlerini bizzat görebileceği gibi, bunları görmesi için ayrı bir temsilci de atayabilir. Bu temsilci mühendis olabilir. Burada önemli olan nokta, bu mühendisin diğer kitaplarda yer alan müşavirlerden farklı olarak, bağımsız olmamasıdır. Bunun dışında YK, işin tasarımının hem iş sahibi tarafından hem de iş sahibinin istekleri doğrultusunda yüklenici tarafından hazırlandığı durumlarda kullanılabilir. Bu nedenle, sözleşme bedeli hem birim fiyat üzerinden, hem de götürü usulüne göre kararlaştırılabilir (Töre 2011). Yüklenici tarafından hazırlanan her tasarımın, işveren veya temsilcisi tarafından onaylanması gerekir. İşveren, tasarımın denetimi ve testlerin onaylanması gibi işler için de temsilci atayıp yetkilendirebilir. Üretimdeki denetim işi yüklenicinin kendi kalite güvencesi altında gerçekleşir. Maliyetler tam kontrol edilemediği için fiyat değişimleri olabilir. Oluşacak fiyat artışları, tasarım sorumluluğunun mertebesine bağlıdır. YK, belediyelerin küçük çaptaki bina, yol, köprü, şebeke ve tesis inşaatı, onarımı ve rehabilitasyonu işleri için kullanılabilir. İşlerin uluslararası değil, yerel ya da ulusal ölçekte ihale edileceği durumlarda uygulanır (Aydın 2010).

4.1.5 Altın Kitap (Tasarla-Yap-İşlet Modeli)

Tasarla-Yap-İşlet modeli, kamu ile özel sektör arasında akdedilen bir sözleşme çerçevesinde, yapının tasarlanması ve yapılması için gereken finansmanın kamu sektörü tarafından sağlandığı, ancak işletilmesinin yönetim ücreti ödenerek özel sektöre devredildiği modeldir. 2008 yılının Eylül ayı içerisinde, yıllar süren çalışmaların neticesinde son haliyle yayınlanmıştır. Kitap, 1999 yılında basılan diğer FIDIC kitaplarının ortak gereksinimlerine yöneldiği görüntüsü sergilemektedir. Eser, 20 maddeden oluşan genel şartları içermektedir (Hök 2009). Altın Kitap'ta, yüklenicinin işi tasarlama ve yapma süreci boyunca karşılaştığı riskler SK ile aynıdır. Bu sözleşmelerin düzenlenmesi ve yaklaşımı GK ile daha çok benzerlik taşımaktadır. Burada tasarımı gözden geçirme süreci çok karmaşıktır. İşin yürütülmesi esnasında teknolojik gelişmeler doğrultusunda düzenlemeler yapılabilmektedir. Götürü şeklinde ödeme olmakta ve sözleşmede yazılı olması koşuluyla eskalasyon uygulanabilmektedir.

4.1.6 Mavi-Yeşil Kitap (Tarama ve Dolgu İşleri Sözleşme Şartları)

2001 yılında, özellikle liman inşaatına ilişkin işlerde kullanılmak üzere Tarama ve Dolgu İşleri Sözleşme Şartları (*Form of Contract for Dredging and Reclamation Works*) taslak baskı (*test edition*) olarak yayınlanmıştır. Bu kitabın deniz ve nehirlerde yapılan inşaat işlerinde kullanılması öngörülmektedir (Türegün 2004). FIDIC tarafından 2006 yılında bu kitabın ilk sürümü çıkarılmıştır. İşe ait tasarımı yüklenici ya da işveren kendisi yapabilir. Mühendis kavramı burada da mevcut olup, kontrolü ve belgelemeyi bizzat kendisi yapar. Mavi-Yeşil Kitap'ta işe ait riskler önceden sözleşmede belirtilmiştir.

4.1.7 Beyaz Kitap (İşveren-Müşavir Mühendis Tip Hizmet Sözleşmesi)

FIDIC'in 1998 yılında yayımladığı Beyaz Kitap'ın üçüncü baskısına göre, İşveren-Müşavir Arasında Yapılacak Tip Hizmet Sözleşmesi'nin; yatırım öncesi fizibilite etütleri, inşaat tasarımları ve yönetimi ve proje yönetimi konularında uluslararası ölçekte hizmetler talep edildiğinde kullanılması tavsiye edilmektedir. Bu yeni tip sözleşmede yer alan hüküm ve şartlar, uluslararası alanda olduğu kadar yurt içi sözleşmelerde de uygulanabilir niteliktedir (Köksal 2011). Tip hizmet sözleşmesinde genel uygulamalara ve kabullere uygun hükümler "Bölüm I-Standart Hükümler" başlığı altında toplanmıştır. Bu hükümlerin, işveren ile müşavir

mühendis arasında yapılacak sözleşmede, tip sözleşmede yazıldıkları gibi yer almaları öngörülmektedir. Bölüm II başlığı altındaki "Özel Uygulamalara İlişkin Hükümler", her sözleşmenin ve verilecek hizmetin özelliklerine göre özel olarak kaleme alınmak durumundadır (Köksal 2011).

4.1.8 Turuncu Kitap (Tasarla-Yap/Anahtar Teslimi İşler için Sözleşme Örneği ve Şartnamesi)

1995 yılında ilk baskısını yapan ve kapak rengi dolayısıyla Turuncu Kitap (TK) olarak isimlendirilmiştir. Bu sözleşme, "Tasarla-Yap/Anahtar Teslimi için sözleşme koşulları" olarak adlandırılmaktadır. TK, 1999'da FIDIC tarafından yayımlanan Sarı Kitap'la benzerlik taşımaktadır. FIDIC'in eski yayınlarından olan Eski Sarı Kitap ve TK 1999 yılında tekrar yorumlanarak, SK (1999) ve GK oluşturulmuştur. FIDIC'in diğer eski kitapların kullanımda olmamasına karşılık TK kullanılmaya devam edilmektedir. TK'de inşaat proje ve tasarımlarının yüklenici tarafından hazırlanacağı anahtar teslimi inşaatlarda işveren-yüklenici aralarındaki ilişki düzenlenmektedir. TK, genelde finansmanı yüklenici tarafından sağlanan projelerde uygulanır. TK, tasarım sorumluluğunun yükleniciye ait olduğu her projede kullanılabilir. İşveren yükleniciye çizimler ve hesaplar ile ne istediğini bildirmek yerine, yükleniciden beklentilerini "işveren istekleri" adında bir belge hazırlayarak ve sözleşmeye ekleyerek bildirir. Bu belgede, yapılacak işlerin nitelik ve nicelik olarak tanımları yapılır. Özellikle müşavir mühendisin denetim ve kontrollerinde bu belge esas alınır. Yüklenici, işverene ve kendisine avantaj sağlayacak önerileri bunları sunma hakkı ve imkânına sahiptir. Özellikle uluslararası kredi kuruluşları ilave taleplerle karşılaşmamak için bu sözleşmeyi önermektedirler (Aydın 2010).

4.2 KIRMIZI KİTAP'TA MÜHENDİS KAVRAMI

KK'de yer alan 20 maddenin 162 adet alt maddesinin 150 tanesinde mühendis kavramına atıfta bulunulmuştur. KK'nin 3. maddesinde mühendisin görev ve yetkileri belirtilmiştir. İşveren, sözleşmede belirtilen görevleri ifa edecek bir mühendis görevlendirir. Mühendisin sözleşmeyi değiştirme yetkisi bulunmamaktadır. Mühendis kendisine sözleşmede verilmiş olan ya da verilmesinin gerekliliği öngörülen yetkileri kullanır. İnşaat işinin zamanında ve tam olarak yerine getirilmesi için her safhada, gerekli teknik bilgi ve tecrübeye sahip uzman bir kadroya ihtiyaç vardır. Nitekim fizibilite raporlarının gerçekçi bir şekilde hazırlanması,

avanprojelere göre tatbikat ve kesin projelerin yapılması, uygun malzemelerin seçilmesi ve temini, iş programının yapılması, iş programına uygunluğun denetlenmesi, çıkabilecek teknik ve mali sorunların giderilmesi ve geçici ve kesin kabulün yapılması gibi işlerin görülmesi, teknik bilgi ve tecrübe gerektirmektedir. Böyle bir ihtiyacın varlığı, “müşavir mühendis” kavramının doğmasına neden olmuştur (Bunni 2005).

4.3 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE YÜKLENİCİNİN BORÇLARI

KK’de yüklenicinin sorumlulukları (4. madde), yüklenici başlığı altında 24 madde halinde sıralanmış olup, bunlara aşağıda değinilmektedir.

4.3.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu

KK’nin 8. maddesi uyarınca, mühendis işe başlamadan en az 7 gün önce yükleniciye işe başlama talimatını yazılı olarak ve karşılıklı imza ile vermelidir. Bu talimatın süresi, yüklenicinin, kabul mektubunu almasından itibaren 42 gün içinde herhangi bir gün olabilir. Yüklenici işe başlama tutanağını aldıktan sonraki 28 gün içerisinde detaylı bir iş programını mühendisin onayına sunar. Bu iş programı hazırlanırken; yapılacak işe ait tüm aşamalar, projeye ait tüm malzeme, ekipman ve araçların tedariki ve sahaya getirilmesi, iş programındaki inşaat, montaj ve test uygulamalarının detaylı bir şekilde gösterimi ve sözleşmede açıklanan denetim ve testlerin ne zaman ve hangi sırayla yapılacağı belirlenmeli ve bu işi en etkin şekilde yapmak için gerekli prosedürler, işin hangi kısımlardan oluştuğu ve bunun için gerekli olan personel türü ve sayısı ile bunlara ait tahmini gösteren belgeler düzenlenmelidir. Mühendis kendisine sunulan iş programının onayını 21 gün içinde yaparsa, iş programının sözleşmeye aykırı olmaması şartıyla yüklenici işe başlayabilir. Mühendis, yapılan işin iş programına uygun olmadığını tespit ederse, yüklenici, düzenlediği revize iş programını mühendisin onayına sunar. Yüklenicinin, iş programının gerisinde kaldığı durumda da, mühendis yükleniciden revize iş programını yaparak işi hızlandırmasını ister. Yüklenici, mühendisin bu yazılı talimatı üzerine işi bitirebileceğini gösteren bir iş programını mühendise bildirir. Revize iş programından dolayı işveren ilave bir maliyetle karşılaşır, yüklenici bu maliyeti karşılamak zorundadır. Eğer yükleniciden kaynaklanan sebeplerden dolayı işte bir gecikme meydana gelirse, yüklenici, işin bitiş süresi ile teslim alma sertifikasında belirtilen tarihler arasında bulunan her gün için ihale belgelerinde belirtilen miktar kadar ceza öder. Mühendis idarenin talebi üzerine işin herhangi bir zamanında işin

tamamını ya da bir kısmını yazılı talimat vererek durdurabilir. Mühendisin işi durdurma nedeni yükleniciden kaynaklanan bir sebepten meydana gelmiyorsa, bu durumda yükleniciye süre uzatım hakkı verilir. Ayrıca, işin durdurulmasından dolayı oluşan maliyet de yükleniciye ödenebilir. İşin mühendis tarafından askıya alınması süreci 84 günü geçerse, yükleniciden bu sürenin sonunda işe tekrar başlaması talep edilebilir. Şayet, yüklenici 28 gün içinde yazılı başvuruda bulunmaz ise sözleşmeyi feshedebilir.

4.3.2 Kesin Teminat Verme Borcu

KK'nin 4. maddesine göre, sözleşmede kesin teminat (performans garantisi) için bir miktar belirtilmiş ise yüklenici bu miktarı sağlamakla yükümlüdür. Yüklenici kabul mektubunu aldıktan sonra 28 gün içinde mektubun bir kopyasını işverene, bir kopyasını da mühendise sunmak zorundadır. Kesin teminat mektubu işveren tarafından kabul gören ülke yahut kuruluşlardan alınmalı ve şekli işveren tarafından kabul gören şekilde olmalıdır. Kesin teminat mektubu işteki ayıplar ve kusurlar giderilinceye kadar geçerli olmalıdır. Eğer yüklenicinin sunduğu teminat mektubunda işin teminat süresi belirtilmiş ve yüklenici bu sürenin 28 gün öncesine kadar performans sertifikasını (kesin kabul) hak etmediyse, kesin teminat mektubunun geçerlilik süresi yüklenici tarafından uzatılmalıdır. Yüklenicinin kesin teminatta belirtilen şartlar dışında aşağıdaki durumlardan dolayı kesin teminat mektubu üzerinde bir talebi olamaz:

- Şayet yüklenici kesin teminat mektubunun süresini uzatmazsa, işverenin teminatın tamamını talep etme hakkı doğar.
- Yüklenici, işveren ile arasında kabul edilen anlaşmaya göre ya da 2. (İşverenin İddia ve Talebi) ile 20. (İddialar, Talepler, Uyuşmazlıklar ve Tahkim) maddelere göre belirlenen ve buna göre işverene ödemesi gereken miktarı, anlaşma tarihinden itibaren 42 gün içinde ödemezse, işveren kesin teminattan herhangi bir hak kazanamaz.
- Yüklenici, işe ait ayıbın ya da kusurun giderilmesi konusunda işverenin yazılı uyarısının kendisine bildirilmesinden itibaren 42 gün içinde ayıbı yahut kusuru gidermezse ve
- 15. maddeye (İşveren Tarafından Fesih) göre, işveren işi sona erdirirse, yüklenici herhangi bir talepte bulunamaz.

Yukarıda belirtilen durumlarda, işveren kesin teminat konusunda haksız ise kesin teminattan kaynaklanan tüm masrafları öder ve yüklenicinin zararını tazmin etmeye çalışır. Yüklenici kesin teminat mektubunun kendisine iadesi konusunda üzerine düşen görevi ifa ettiyse, işveren, performans sertifikasının bir örneğini aldıktan en geç 21 gün sonra yükleniciye kesin teminatı iade eder.

4.3.3 İşle İlgili Bilgi Verme Borcu

KK'de tarafların karşılıklı olarak birbirlerine ve mühendise bilgi ve belge sağlama ve gerektiği takdirde uyarıda bulunma borçları düzenlenmiştir. Bu kapsamda, yüklenicinin de iş sahibine karşı bilgi ve belge sağlama ve gerektiği takdirde uyarıda bulunma borcu bulunmaktadır. Yüklenici ayrıca, iş sahibine sağladığı bilgi, belge ve uyarıların bir kopyasını mühendise iletmelidir. Bunu yaparken, sağlamış olduğu bu bilgi, belge ve uyarıların doğru zamanda ve doğru adreslere yapıldığından emin olmalıdır (Sawyer ve Gillott 1990).

KK'nin 4. maddesine göre, yüklenici işyerine herhangi bir tesis veya malzeme getirecekse, bu durum hakkında mühendise en az 21 gün öncesinden haber vermek zorundadır. Tam tersine, yüklenici işin yürütülmesi esnasında kullandığı ana ekipmanı ve makineleri mühendisin izni olmadan şantiye dışına çıkaramaz.

Yine KK'nin 4. maddesine göre, yüklenici, işverenin kendi para akışını kontrol edebilmesi için her ay yapılan işi ve diğer gerekli bilgileri içeren bir açıklamayı mühendise bildirmelidir. Ayrıca, yüklenici işi yürütmesi esnasında; antik eser, para ve fosil gibi değerli metalara rastlarsa, durumu derhal mühendise haber verip, bunların korunmasını sağlamak zorundadır.

KK'nin 5. maddesinde, alt müteahhide ödeme yapılmaması durumunda, ödemenin neden yapılmadığının, gerekçeleri ile birlikte yüklenici tarafından mühendise bildirilmesinin gerekli olduğu belirtilmektedir. KK'nin 6. maddesinde ise, yüklenicinin, sınıflarına göre tüm işgücünü ve ekipmanı ayrıntılı şekilde listeleyerek mühendise bildirmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

KK'nin 8. maddesinde göre, işe başlama günü yükleniciye bildirdikten sonra, yüklenici, hazırlamış olduğu iş programını 28 gün içinde mühendise vermekle yükümlüdür. Yine aynı maddeye göre, yüklenici, mühendis tarafından talep edilmesi halinde, inşaat alanında

çalıştırılan personel ve çeşitli sınıftan işgücü miktarlarını ve kendisine ait tesislerle ilgili bilgileri gösteren ayrıntılı bir raporu, mühendisin öngöreceği şekilde ve sıklıkta vermek zorundadır.

Yüklenicinin işi idareye teslim etmeden önce yapması gereken testlerle ilgili olarak KK'nin 9. maddesinde, yüklenicinin, tamamlanma testlerinin hazır olduğunu ve bu testleri yürüteceğini belirten bildirimini mühendise 21 gün önceden vermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

KK'nin 14. maddesine göre yüklenici, aylık ödemelerin yapılabilmesi için, yapılan işin miktarının belirlenmesi amacı ile kendisinden istenilen tüm bilgileri vermekle yükümlüdür. Ayrıca, yüklenici, mühendisle beraber oluşturduğu hakediş raporunu 6 nüsha halinde ve karşılıklı imzalayarak mühendise sunmalıdır.

KK'nin 18. maddesi uyarınca, sigortayı yapan taraf, her prim ödenmesi durumunda diğer tarafa, ödeme belgesini sunar.

4.3.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu

KK'de yüklenicinin, işverenin çıkarlarına aykırı davranmama, işverene zarar vermeme, sözleşmedeki maddelere uygun şekilde davranma ve işverenin atadığı mühendisin talimatlarına ve uyarılarına uyma gibi zorunlulukları vardır. 4. maddeye göre, yüklenici işleri sözleşmeye ve mühendisin talimatlarına uygun şekilde tasarlayıp gerçekleştirir, bitirir ve işlerde olabilecek tüm kusurları ve eksiklikleri giderir. İşveren, yükleniciler tekliflerini vermeden önce, işin yapılacağı yerle ilgili çevreye ait bilgileri, zeminin yer altı ve yer üstü koşulları, hidrolojik ve iklim şartları, işin yapılacağı yerdeki resmi hukuk ve çalışma hukukuna ait bilgiler, yüklenicinin erişim sorunları, kalacak yer, tesisler, çalışanlar, ulaşım, su ve diğer meselelerle ilgili tüm verileri yükleniciye verir. Yüklenici söz konusu verilerin yorumlanmasından sorumlu olup, yüklenicinin iş ile ilgili riskler, öngörülme-yen durumlar ve diğer koşullarla ilgili gerekli tüm bilgileri toplamış olduğu varsayılır. Yükleniciye sözleşmenin ve projelerin ikişer kopyası verilir. Ayrıca yüklenici, iş sahibinin izniyle şartname, çizim ve diğer dokümanları, masrafları kendisi tarafından karşılanmak ve sözleşmenin amaçları içinde kullanılmak kaydıyla çoğaltabilir ve kullanabilir. Fakat 1. maddeye göre, sözleşme ya da projeleri işverenin izni olmadan kullanamaz ve üçüncü kişilere veremez. İşverenin kendisine sunmuş olduğu projelerde hata ya da eksiklik bulunduğunu fark ederse, bunu derhal işverene bildirmelidir.

4. maddeye göre yüklenici, işlerin konumlandırılmasında, kotlandırılmasında, boyutlandırılmasında ve sıralanmasında oluşabilecek tüm hataları düzeltir. Şayet, işverenin yükleniciye vermiş olduğu referans noktalarındaki hatalardan dolayı, yüklenici işi yaparken işte gecikme ya da ilave bir maliyet gerektirecek bir durumla karşılaşır ve bu olay iş programının sapmasına sebep olursa, yükleniciye süre uzatımı verilir ve/veya bu zarara karşılık, işin maliyeti ve buna uygun bir kar sözleşme bedeline ilave edilerek ödenir. Ayrıca, yüklenici şantiyede çalışan ve bulunan herkes için güvenlik önlemlerini almak zorunda olup, iş bitirilene kadar şantiyenin çevresini çit ile çevirmeli ve yeterince ışıklandırma ve gözetim sağlamalıdır. Bu amaçla, şantiye çevresindeki halk ve şantiyeyi kullananlar için gerekli geçici yollar yapılır.

Yüklenici işin sözleşmeye uygun şekilde yürütülmesi amacıyla kalite güvence sistemi oluşturur. Bu sistem, mühendisin kontrolünde uygulanarak, her bir tasarım ve uygulama evresine başlanılmadan önce, ilgili işlemlere ait ayrıntı ve uygunluk belgeleri mühendise verilir. Bu belgelerin taraflarca imzalanması gerekir. Ancak, kalite güvence sistemi ile uygunluğa sahip olmak, yükleniciyi sözleşme kapsamındaki hiçbir sorumluluktan muaf tutmaz.

KK'nin 18. maddesi uyarınca, üçüncü şahısların mallarının zarar görme ve yaralanma ihtimallerine karşı yüklenicinin mali mesuliyet sigortası yaptırma zorunluluğu vardır. Yüklenicinin, performans sertifikası (kesin teminat) verilmesine kadar geçen sürede iş sahasındaki mülklerin hasarlanmasına ve herhangi bir kişinin yaralanması ya da ölümüne karşı sigorta yaptırma zorunluluğu da bulunmaktadır.

Sigortalar ile ilgili açıklamalar 18. maddede bulunmakta ve sigortalar aşağıdaki kalemlere göre sınıflandırılmaktadır,

- İşe ve yüklenicinin ekipmanına ait sigorta,
- Kişilere ve mallara/mülklere verilebilecek zarara karşı sigorta ve
- Yüklenicinin işçilerine ait sigorta.

4.3.5 İŖe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu

4. maddede belirtildiği üzere yüklenici, sözleşmede belirtilen tesisleri ve belgeleri, tasarım, uygulama, tamamlama, kusur ve noksanları giderme çalışmalarını için gerekli personeli, malları ve tüketim malzemelerini tedarik etmelidir. İŖveren herhangi bir büyük malın ya da tesisin şantiyeye gelmesinden en az 21 gün önce, mühendise yazılı bildirimde bulunmalıdır. Ayrıca, iş için gerekli tüm malların şantiyeye taşınması sırasında oluşabilecek tüm zararları yüklenici işverene tazmin ettirebilir. Yüklenici, işverenin kendisine tahsis ettiği erişim yollarının bakımından, yollarda bulunacak işaret levhalarının temininden ve bunların resmi kurumlarca onayından, yolların kullanılması için resmi makamlardan izin alınmasından ve yolların uygun olmamasından kaynaklanmak üzere bütün zararlardan sorumludur. Yüklenici, uhdesindeki işe ait tüm ekipmanın sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu ekipman sadece yüklenicinin taahhüt ettiği işte kullanılır ve mühendisin izni olmadan şantiye dışına çıkarılamaz. Bu zorunluluk, yüklenicinin personelini ve malzeme taşıyan araçlarını kapsamamaktadır. İŖveren şartnamede yazılı olmak koşulu ile sözleşmede ilgili maddelere ve fiyatlara göre kendi ekipmanını işin ilerleyişi için yükleniciye verebilir. Yüklenici, bunları kullanırken sorumluluğu üstüne alır. Ayrıca, işverenin sözleşmede yazılı olmak şartıyla bedelsiz vereceği malzemeleri sözleşmede belirtilen yerde ve zamanda hazır bulundurmalıdır. Yüklenici bu malzemelerdeki eksiklikleri ve arızaları hemen işverene bildirmek zorundadır. 7. maddeye göre ise işverenin atadığı yetkili kişiler, işin yapıldığı her yere ya da doğal malzemelerin getirildiği yerlere girmeye haiz olup, işin değişik evrelerinde işçilik kalitesini ve malzemeleri denetleme ve kontrol etme hakkına sahiptir.

4.3.6 İnŖaatı İdareye Teslim Borcu

9. maddede gösterildiği üzere, yüklenici işi bitirmeden önce bitirme testlerini gerçekleştireceği tarihi ayarlayarak, mühendise 21 gün önce haber verir. Mühendisin bildireceği ve yüklenicinin hazır olacağı tarihten sonraki en geç 14 gün içinde testler ifa edilir. 10. madde uyarınca, yüklenici işi sözleşmeye, fen ve sanat kurallarına ve iş programına uygun şekilde bitirmesi durumunda, YİĞŞ'deki geçici kabule karşılık gelen teslim alma sertifikası talep yazısını mühendise verir ve böylece işverenin işi teslim alma süreci başlamış olur. Yüklenici, işi sözleşmede belirtilen şartlara uygun olarak istenen seviyeye geleceği tarihten en az 14 gün önce mühendisten "Teslim Alma Sertifikası" almak için bildirimde bulunur. Sözleşmede işe ait her bir kısım için kısmi kabul öngörülüyorsa, yüklenici işin biten her kısmı

için ayrı ayrı teslim alma sertifikası almak üzere başvuruda bulunabilir. Mühendis, yüklenicinin başvurusundan sonra en geç 28 gün içinde yüklenicinin oluşturduğu iş sözleşmeye uygun bularak teslim alma sertifikasını verebilir yahut yüklenicinin yazılı bildirimle yaptığı başvuruyu reddedebilir. Yüklenicinin yaptığı başvuruya rağmen mühendis 28 gün boyunca herhangi bir karar vermezse, teslim alma sertifikasının 28 günlük sürenin sonunda verildiği kabul edilir. Mühendisin yükleniciye teslim alma sertifikasını vermemesi durumunda işveren, yüklenicinin yapmış olduğu eseri kullanamaz. Tersi durumda, eğer işveren yapıyı buna rağmen kullanırsa, işverenin yapının kullandığı kısımlarını kabul ettiği sayılır ve yüklenici bu kısımlardan sorumlu tutulamaz. Bunun yanında, mühendis, yüklenicinin teslim alma sertifikasını istemesi durumunda söz konusu sertifikayı vermek zorundadır. İş sahibinden kaynaklanan kusurlardan dolayı tamamlama testlerinin 14 günden fazla sürmesi halinde, teslim alma sertifikasının tarihinin, yapıyı teslim etme tarihi olacağı düzenlenmiştir. Yüklenici teslim öncesi bitirme testlerinin yapılmasında kendi kusuru olmaması şartıyla gecikmeye veya bu gecikme nedeniyle ilave maliyete katlanmak zorunda kaldıysa, yüklenici bahsedilen gecikme için süre uzatımı, yapmış olduğu masrafi ve bu masrafa uygun bir karı talep edebilir.

4.3.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu

Müteahhit ayıba karşı tekeffül borcunun ortaya çıkmaması için inşa eserini, iş sahibinin ifa menfaatini karşılayacak bir biçimde, inşaat sözleşmesine uygun olarak ayıpsız meydana getirerek teslim etmek zorundadır (Seliçi 1978). Ayıba karşı tekeffül borcu, yüklenicinin teslim borcunun tamamlayıcısı olarak ortaya çıkmaktadır. Müteahhit taahhüt ettiği ve inşaat sözleşmesinde öngörülen kullanım amaçlarına uygun olarak ayıpsız inşa eserini teslim etmekle borcunu yerine getirmiş olur (Akıncı 1996). KK'nin 11. maddesinde ayıplarla ilgili atıflar bulunmaktadır. Bu maddede, yüklenicinin teslim alma sertifikasında belirtilen tarih itibarıyla bitiremediği işleri mühendisin yükleniciye vermiş olduğu süre içerisinde tamamlamak, şayet yapıda ayıp tespit edildi ise "Hata İhbar Süresi"nin sonuna kadar bu ayıpları gidermek zorundadır. İşveren tarafından verilen teslim alma sertifikasından, performans sertifikasının verilmesine kadar geçen sürede eserde oluşacak kusurlar yüklenicinin sorumluluğundadır. 9. maddeye göre, yüklenicinin teslim alma sertifikasını talep etmesinden önce mühendis bitirme testlerinden istenilen sonucu alamazsa, bu testleri tekrar isteyebilir. 11. maddeye göre, eğer tekrar edilen testlerden istenilen sonuçlar yine alınamazsa, işveren ayıba karşı tekeffülden doğan hakkını kullanabilir. Bu hakkın kullanılması için:

- İnşa eserinin tamamlanarak teslim edilmiş olması ve
- İnşa eserinin ayıplı olması zorunluluğu bulunmaktadır.

Ayrıca mühendis, yüklenicinin kusurlarının nedenlerinin araştırılmasını isteyebilir. Bu kusurlar yükleniciden kaynaklanmıyorsa, mühendis tarafından yapılacak hesaplama ile söz konusu araştırmanın masrafı uygun bir ilave bedel ile artırılarak sözleşme tutarına ilave edilir. Kusur ve noksanları bildirim süresi 1. maddede belirtilmiş olup, teslim alınan yapıdaki ayıplar, kusur bildirim süresi içinde yükleniciye bildirilmelidir. Ayrıca, 11. maddeye göre, eser teslim alındıktan sonra işveren, ayıplı kısmı kullanamazsa, o kısım için kusur bildirim süresinin uzatılmasına hak kazanır. Eğer iş yüklenici yahut işveren tarafından askıya alınırsa, kusur bildirim süresi, işin sürdürülmesi ve işin askıya alınması haricinde, kusur bildirimlerinin belirtildiği tarihten itibaren en fazla 2 yıl sonrasına kadar devam eder. Bu sürenin bitiminden itibaren yükleniciden bu işe karşı herhangi bir sorumluluk beklenemez. Mühendis tarafından yükleniciye performans sertifikası verilmeden, eser kabul edilmiş sayılmaz. Mühendis performans sertifikasını en son kusur bildirim süresinin bitmesinden sonra 28 gün içinde veya yüklenici tüm belgelerini verip kusurların giderilmesi dâhil işlerin tümünü bitirdiği zaman verir. Taraflar performans sertifikasının verilmesinden önce, yerine getirilmeyen yükümlülükleri ifa etmekle yükümlü olmayı sürdürürler. İşverenin vermiş olduğu süre bittikten sonra hala kusur yüklenici tarafından giderilmediyse, işveren, masrafları yüklenicinin karşılaması şartıyla işte oluşacak kusurları kendi giderebilir ya da üçüncü şahıslara yaptırabilir. Bu durumda yükleniciye sorumluluk yüklenememekle beraber, kusurun maliyeti yükleniciye ödetilir. Şayet ayıptan kaynaklanan bir durum sözkonusu ise işverenin talebi üzerine mühendis tarafından işin ayıplı kısmına ait eserin bedelinde sözleşmeye uygun olarak indirim yapılabilir. İşveren ayıplardan ötürü eserden tamamen ya da kısmen yararlanamıyorsa, sözleşmenin tamamını veya belli bir kısmını sona erdirebilir. Buna göre, işveren işin ayıplı kısmı için yaptığı tüm masrafları, finansman maliyetlerini, ayıplı eserin sökülmesi, iş sahasının temizlenmesi ve tesis ve malzemelerin yükleniciye verilmesi maliyetlerini yükleniciden tazmin etme hakkını elde eder.

4.4 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE İŞVERENİN BORÇLARI

4.4.1 Genel Sorumluluklar

Genel olarak işverenin borcu, işi yaptırtmak istediği yükleniciye, sözleşmenin izin verdiği oranda işin önünü açıp, işi sorunsuz şekilde gerçekleştirmesine olanak sağlamak olarak tanımlanabilir. KK'ye göre, iş sahibinin sorumlulukları aşağıdaki gibidir (Töre 2011):

- Müteahhitle arasındaki sözleşmeyi idare edecek mühendisi seçme ve görevlendirme borcu,
- İnşaat alanının zilyetliğini devretme borcu,
- Gerektiği takdirde, bilgi, talimat, onay veya olurlarını verme ve bildirimde bulunma borcu,
- İşlerin ilerlemesini yavaşlatacak veya durduracak her türlü hareketten kaçınma borcu,
- Sözleşmede özel olarak belirtildiği takdirde, inşaat malzemelerini sağlama ve diğer işleri yapma borcu,
- Gerektiği takdirde, alt yüklenicileri ve tedarikçileri görevlendirme borcu.

4.4.2 Yükleniciye Ücret Ödeme Borcu

Ödemelerle ilgili hususlar KK'nin 14. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre yüklenici, işe başlama tarihinden sonraki 28 gün içinde sözleşmedeki her bir götürü kalemin detaylı gösterimini mühendise iletir. Mühendis bu detaylı gösterimden yararlanabilir ama bağlayıcı değildir.

Yükleniciye avansın verilebilmesi bazı şartlara bağlıdır. Yüklenici avans teminat mektubunu ve kesin teminat mektubunu iş sahibine vermek zorundadır. Söz konusu belgelerde, teminat mektubunun sona erme tarihi ve teklif ekinde ön ödemeye ilişkin bilgiler bulunmalıdır. Yükleniciye ödenen avans tutarı yüzdelerle hakedişten kesilerek geri alınır. Teklif ekinde farklı yüzdeler belirtilmemişse, avans kesintisi, hakediş tutarının %10'unu geçtiği zaman, ilgili hakedişten başlayarak avans kesintisi yapılır. Toplam avans kesintisi sıfırlanana kadar, %25'lik dilimler halinde her bir hakedişten kesilerek devam edilir.

Sözleşmelerde, ödemelerin nasıl yapılacağına ilişkin düzenlemeler bulunur. Daha önceden yapılan ödeme planı, işin fiili ilerleyişinin önüne geçerse, mühendis hakediş ödemelerini revize ederek 3. maddeye göre gerekli işlemleri başlatabilir. Şayet, ödemeler sözleşmede bir programa bağlanmamış ise yüklenici üçer aylık dönemlerle kendisine ödeme yapılacağını öngördüğü miktarları mühendisin onayına sunar.

Yükleniciye yapılacak son ara ödeme, teslim alma sertifikasının yükleniciye verilmesinden sonra gerçekleştirilir. Yükleniciye teslim alma sertifikası verildikten sonra 84 gün içinde, mühendise, teslim alma sertifikasının verildiği tarihe kadar sözleşme kapsamında yapılan tüm işin bedelini, ödenebilecek diğer tutarları ve daha sonra sözleşme kapsamında oluşabilecek tutarları içeren bir rapor sunulur. Mühendis bu raporu aldıktan sonra 28 gün içinde ara hakediş raporunu işverene sunar.

4.5 KIRMIZI KİTAP ESASLI SÖZLEŞMELERDE ALT YÜKLENİCİNİN BORÇLARI

Yüklenici, işi gerçekleştirmek için temsilcisini kullanır. KK'nin 4. maddesine göre, yüklenici işin tamamını alt yükleniciye devredemez. Bu maddede iki çeşit alt yüklenici kavramından bahsedilmektedir. İlk kavrama göre alt yüklenici (onaylanan alt yüklenici), yüklenicinin teklifi ve mühendisin onayından sonra devreye girer. Diğer kavrama göre ise alt yüklenici sözleşmede “aday gösterilen alt yüklenici” olarak belirtilmeli veya mühendis tarafından alt yüklenici olarak görevlendirilmelidir. Yüklenici her bir alt yüklenici için işe başlamadan 28 gün önce mühendise yazılı bildirimde bulunur. Onaylanan alt yüklenicilerin yaptığı tüm işlerden ana yüklenici sorumludur. Eğer alt yüklenici, yüklenici ile yaptığı sözleşmeye aykırı davranırsa, ana yüklenici anlaşmayı sonlandırabilir. İşin yapılması esnasında karşılaşılan ve yüklenici ile yapılan sözleşmede fiyatı olmayan veya uzmanlık gerektiren işler ve özelliği olan malzemelerin satıcıları ile ilgili olarak çalışması için işveren ya da işveren adına mühendis, alt yüklenicileri kendisi atar. Bu işe ait ücretler 13. maddede Geçici/Şartlı Tutar adıyla belirtilmiş olup, işveren bu ücretleri buna istinaden öder.

“Aday gösterilen alt yükleniciler”in iş sahibi açısından iki yararı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, iş sahibi ya da mühendis tarafından alt yüklenicinin belirlenmesi ile yapılacak iş, verilecek hizmet ve kullanılacak malzemenin kalitesi konusunda seçme hakkına sahip olunmaktadır. Böylece, yapılacak olan işin iş sahibinin menfaatine uygun bir biçimde gerçekleşmesi sağlanmaktadır. İkinci yarar ise ücret konusunda ortaya çıkmaktadır. İşlerin

yapımı ile ilgili verilecek hizmet ve kullanılacak malzeme aynı olacağından, asıl yüklenicilerin ihale aşamasında teklif edecekleri ücretler açısından rekabetçi bir ortamın sağlanmasına olanak tanınmaktadır (Akıncı 1996). Bununla birlikte, “aday gösterilen alt yüklenici” asıl yüklenici bakımından bazı sakıncalar getirmektedir. Asıl yüklenici, tanımadığı bir alt yüklenici ile sadece iş sahibi ya da mühendisin atamasından dolayı çalışmak zorunda bırakılmaktadır (Türegün 2004). Bu durum, yüklenici ile alt yüklenicinin uyumu açısından sıkıntı yaratabilmektedir ki, yüklenicinin uyum sorunu yaşayabileceği alt yüklenici ile çalışmayabileceğine dair KK’de maddeler vardır. 5. maddeye göre, yüklenici gerekçelerini belirtip mühendis tarafından uygun görülecek belgelerle en kısa zamanda mühendise başvurarak “aday gösterilen alt yüklenici” ile beraber çalışma zorunluluğundan kurtulabilir. Yüklenicinin itirazları aşağıdaki nedenlerden dolayı haklı sayılır:

- Alt yüklenicinin; yeterli becerisinin, kaynaklarının ve ekonomik gücünün olmadığını açıklayan sebeplerin mevcut olması,
- Alt yüklenici ile yapılan sözleşmede alt yüklenici çalışanlarının, malzemeleri hatalı kullanmaları veya ihmallerinin olmasından dolayı yüklenicinin maruz kalabileceği zararların karşılanabileceği ile ilgili olarak madde(ler) bulunması ve
- Alt yüklenicinin, yüklenicinin sözleşme kapsamındaki sorumluluk ve yükümlülüklerinden kurtulmasını sağlayacak sorumluluk ve yükümlülükleri üstlenmesi ve sözleşmede belirtilen yükümlülüklerden ve bunları gerçekleştirmedeki eksikliğinden kaynaklanan zararları tazmin etmesi ile ilgili bir madde olmaması.

BÖLÜM 5

DEĞERLENDİRMELER

5.1 YÜKLENİCİNİN BORÇLARI

5.1.1 Sözleşmeye Uygun Şekilde İşe Başlama ve Yürütme Borcu

KİK'e tabi işlerde, yüklenicinin işe başlaması için idare tarafından iş yerinin yükleniciye teslim edilmesi gerekmektedir. İş yerinin yükleniciye teslim edilmesi gereken süre ile ilgili olarak, idare, tip sözleşmede belirtilen süre içerisinde yükleniciye yer teslimini yapmak zorundadır. Şayet idare, sözleşmede belirtilen süre zarfında yükleniciye yer teslimini yapmazsa, yükleniciye daha sonra bu süreyi süre uzatımı olarak vermektedir. KK esas işlerde ise, yüklenicinin işe başlama zamanının, sözleşmeyi imzalamasından itibaren 42 günlük bir süre zarfında olması gerektiği belirtilmektedir. Yükleniciye şantiye sahasının verilmemesi durumunda, sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmaktadır. KİK'e esas işlerde, idarenin yükleniciye sahayı teslim etmesi gereken maksimum sürenin sözleşmede belirtilmesi, bu sürenin saptanması aşamasında idare üzerinde baskı yaratabilmektedir. Uygulamada, yükleniciler de bu süreyi çoğu zaman iyi analiz etmemektedirler. Öyle ki, saha teslim süresinin gerçekçi bir şekilde belirlenemediği ve çok uzadığı durumlarda yüklenici, o iş için planladığı iş programının dışına çıkmak zorunda kalmaktadır. Böylece yüklenici, belirli bir süre için temin ettiği ekipman ve işçi kadrosunu elinde tutmak ve bekletmekte büyük sıkıntılar yaşayabilmektedir. Bundan dolayı, KK'deki uygulamaya benzer şekilde, KİK esaslı sözleşmelerde de bu süreye belirli bir standart getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KİK'e tabi işlerde, idare tarafından hazırlanıp yükleniciye uygulaması için sunulan projelerin zemine uygulanması sırasında meydana gelen hataların sorumluluğu ve hataların neden olduğu zararlar ve giderlerden yüklenici sorumludur. KK uyarınca, projenin zemine aplikasyonunda mühendisin vermiş olduğu bilgiden dolayı işle ilgili hata ortaya çıkması durumunda, yüklenici süre uzatımının yanı sıra, maliyet ve makul bir kar hakkı

kazanmaktadır. Burada iş için görevlendirilmiş olan mühendisin konu hakkında yeterince bilgili olması gerektiği vurgulanmakta, yüklenicinin de mühendise işin yapılması sırasında her konuda yardımcı olması gerektiği belirtilmektedir.

Yurtdışında gerçekleştirilen işlerde, yüklenicinin yürüttüğü işlerin denetimini yapan müşavirlik firmaları denetim ücretini idareden alarak gerçekleştirmektedir. Bundan dolayı, yüklenicinin yürüttüğü işte, yüklenicinin müşavir firmaya kendi lehine karar vermesi için baskı yapmasının önüne geçilmekte ve işin sözleşmeye uygun şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Türkiye’de ise özel sektör tarafından yapılan yapım işlerinde yüklenicinin gerçekleştireceği işin projeye uygun şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği bağımsız yapı denetim firmalarının çeşitli numuneler alınması ve deney yapılması suretiyle kontrol edilmektedir. Yapı denetim firmaları bu görevi 4708 sayılı yapı denetim yasasına göre yapmaktadır. Yapı denetim firmalarının kontrol ettiği işlere ait ödemeler, denetim elemanlarının denetimini yaptıkları işleri yürüten yükleniciler tarafından yapılmaktadır. Bunun sonucunda, yükleniciler, yapı denetim hizmeti karşılığında denetçinin ödemesini kendisinin yapması halinde yapı denetim görevlisi üzerinde baskı yapabilecek olup, yüklenicinin yürüttüğü işin sözleşmeye, fen ve sanat kurallarına göre yapılıp yapılmadığı tartışılır duruma gelebilecektir. Halen Türkiye’de geçerli olan 4708 sayılı yapı denetim yasası, KİK’e esas ihaleye çıkılan işler için geçerli değildir. Bu yasanın, ihalesi resmi kurumlarca gerçekleştirilen işler için de revize edilerek yürürlüğe sokulması sonucu olumlu sonuçlarla karşılaşılabilecektir. Kamu kurumlarında kontrollük teşkilatında görev alan mühendis ve mimarların yüklenicilerin yaptığı işe ait kontrollük yükü azalacak olup, mevcut işlerine daha yoğun şekilde eğilebileceklerdir. Yapı denetim firmalarının denetim hizmeti karşılığında hak ettiği ücretin idare tarafından ödenmesi, yapı denetim görevlisinin denetim görevinin tam olarak gerçekleştirilmesi açısından gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece, yapı denetim görevlisi üzerinde yüklenici tarafından herhangi bir baskı unsuru oluşmayacak ve bunun sonucunda yapı denetim görevlisi işini en uygun şekilde gerçekleştirecektir.

5.1.2 Geçici ve Kesin Teminat Verme Borcu

KİK’e esas işlerde, yüklenicinin teklif verme aşamasında idareye sunacağı geçici teminat mektubunun oranı ve içeriği ile ilgili detaylı açıklamalar yapılmaktadır. Teklif veren

yüklenicinin 4734 sayılı kanununun 10. maddesinde ihale dışı bırakılacaklar kapsamında bulunmaları ve 11. maddesinde ihaleye katılmayacak kapsamında bulunmaları durumunda, bu isteklilerin idareye sunduğu geçici teminat mektuplarına el konulmaktadır. KK'de ise geçici teminat mektubu ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

İhale aşamasında, idare tarafından isteklilerden geçici teminatın istenmesi, hukuka aykırı eylemlerde bulunan veya buna teşebbüs eden ve sadece teklif vermiş olmak için ihaleye giren sıradan yüklenicilere karşı bir önlem mahiyetinde olup, bu tip yüklenicilerin ihalelere teklif vermelerini engellemek açısından olumlu olarak görülmektedir. KK'de ise sadece kesin teminat konusu üzerinde durulmuş olup, geçici teminat konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bundan dolayı, KİK'tekine benzer bir uygulama, FIDIC'e esas işlerde de yapılabilir. İhale aşamasında aday firmalar arasında doğal eleme olması; yani, ihaleyi gerçekten almak isteyen ciddi niyetli yüklenicilerin sürece dâhil olması; işin daha yetkin firmalara yaptırılması ve ihale sürecindeki iş yükünün azaltılması açısından idarelere ciddi yararlar getirebilir.

KİK'e esas işlerde, yüklenicinin işi sözleşmeye uygun yapması durumunda, idare tarafından geçici kabul işleminin gerçekleşmesinden sonra, kesin teminatın yarısı yükleniciye iade edilmektedir. Ayrıca, yüklenicinin, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan çalışanlarının borçlarıyla alakalı ilişiksizlik belgesi getirmesi ve işin kesin kabulünün ardından da kesin teminatın diğer yarısının yükleniciye iadesi KİK'e özel bir uygulamadır. KK esaslı işlerde, eğer teminat mektubunda işe ait garanti süresinin kapsadığı tarih belirtilmişse ve kesin kabul henüz yapılmadıysa, kesin teminat mektubunun geçerlilik süresi uzatılabilmektedir. Bununla birlikte, yüklenicinin çalıştırdığı işçilerin ücretlerine ve sigortalarına kesin teminat üzerinden bir garanti getirilmemekte, bu durum, ihalenin tabi olduğu ülkenin mevzuatına bırakılmaktadır. Söz konusu husus, ILO (International Labour Organization) sözleşmeleriyle uluslararası düzeyde korunmaya çalışılan temel işçi haklarının, yine uluslararası çapta uygulanan FIDIC'in KK esaslı işlerinde korunamayabileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, KK'de, işçi ücretleri ve sigortaları hakkında KİK'tekine benzer koruyucu düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

5.1.3 İşle İlgili Olarak İdareye Bilgi Verme Borcu

KK esaslı işlerde, mühendisin, yükleniciye talimatlarını bildirmesinde zaman kavramı çok önemlidir. Öyle ki, mühendisin, talimatlarını yükleniciye zamanında yapmaması durumunda, yükleniciye ilave ücret ödeme noktasına dahi gelinebilmektedir. KK'ye göre, yüklenici sözleşmenin herhangi bir hükmüne dayanarak, kendisinin süre uzatımına ve/veya ilave ödeme yapılmasına hak kazandığına inanıyorsa, mühendise iddia ve talebi ile ilgili yazılı başvuruda bulunur. Yüklenici bu başvurusunu, söz konusu durumu öğrendiği ya da öğrenmesi gerektiği tarihten sonraki 28 günlük süre içinde yapmalıdır. Şayet yüklenici 28 günlük süre içerisinde herhangi bir resmi girişimde bulunmazsa, işveren bu iddia ve talebe ilişkin sorumluluklarından feragat etmiş sayılır. KİK esaslı işlerde ise böyle bir durumun olması halinde yükleniciye sadece süre uzatımı verilebilmektedir. Yüklenici süre uzatımına yönelik talebini, süre uzatımına sebep olan olayın olduğu andan itibaren 20 gün içinde idareye sunması gerekmektedir. Böylece, uygulamada yüklenicinin aleyhine bir durum ortaya çıkabilmektedir.

Çünkü talimatın gecikmesiyle oluşabilecek maddi kayıplar, sadece süre uzatımı ile karşılanamayacak ölçüde büyük olabilir. Bu açıdan, KİK'te, KK'deki gibi, yüklenicinin korunmasına yönelik bir nevi tazminat sayılabilecek ek ücret düzenlemesi yapılabilir. Böylelikle, KİK'te hemen hemen tamamen müteahhide yüklenilen proje ile ilgili risklerin bir kısmı, idareye de paylaştırılabilir. Bu durum ise yüklenici üzerindeki baskıyı azaltacağından, kamu projelerinde sıklıkla karşılaşılan iflas ve iş bırakma gibi yüklenici bazlı önemli sorunlar bir dereceye kadar giderilebilir.

KK esaslı işlerde, yazışmaların, tarafların üzerinde anlaşmaya varmış oldukları elektronik iletişim sistemlerinden birisi ile sözleşmede belirtilen adreslere teslim edilebileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte, KİK'te böyle bir düzenleme bugüne kadar henüz yapılmamıştır. İletişim yöntemlerinin hızla değiştiği günümüzde, KİK esaslı projelerde de, işveren ile yüklenici arasında e-posta tabanlı iletişimin resmi yazışma şekillerinden biri olarak kabul edilmesi uygun olabilir. Böylece, gerek yazışma sürecinin kısaltılmasına ve gerekse evrak yoğunluğunun azaltılmasına imkân sağlanabilir.

5.1.4 İnşaatı Sadakat ve Özen Göstererek Gerçekleştirme Borcu

Bu başlık altında, hem KİK'e tabi işlerde ve hem de FIDIC'in uygulandığı işlerde, yüklenicinin;

- Mühendisin talimatlarına tam olarak uyması,
- Yürütmek istediği işte deneyimli olması,
- Kesin kabulden sonraki sorumluluğu,
- All risk ve mali mesuliyet sigortası yaptırması,
- Gerçekleştirdiği fakat idarece kullanılmayan yapının, idarece başka firmaya yaptırılabilme imkânının olması,
- İşle ilgili belgeleri ve işin yapılacağı yerle ilgili bilgileri üçüncü şahıslarla paylaşmaması,

hususları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda, hem KİK esaslı işlerde ve hem de KK esaslı işlerde, yukarıda bahsedilen hususlarda yüklenicinin ve idarenin sorumluluklarının genel olarak benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda, iki mevzuat arasında “İnşaatı sadakat ve özen göstererek gerçekleştirme borcu” açısından önemli bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.5 İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu

KİK'i esas alan işlerde, malzemelerin teknik şartnameye uygun olup olmadığını incelemek için yapı denetim görevlisi istediği şekilde deneyler yapılabilir. Bu deneylerin giderleri ister işyerinde ve ister özel veya resmi laboratuvarlarda olsun, sözleşmesinde aksi bir hüküm yoksa, yüklenici tarafından karşılanır. Yüklenicinin, deneylerin işyerinde yapılmasını talep etmesi durumunda, deney için gerekli araç ve ekipmanı kendisi temin eder. KK esaslı işlerde ise müşavir mühendisin isteği sonucu, işlerin ve malzemelerin uygunluğu açısından yapılması gereken deneylerin sonuçlarının olumlu çıkması halinde, yüklenicinin yaptığı masraflar yüklenicinin talebi üzerine idarece karşılanır. Böylece, FIDIC'te, bazı KİK esaslı projelerde karşılaşılan, işin ilerlemesini engelleyebilecek keyfi deney uygulamalarının yapılmasının önüne geçilmektedir. Bu hususta, FIDIC'in, 1.1.3 kısmında da görüldüğü gibi, yüklenici masraflarını ve dolayısıyla risklerini paylaşmakta olduğu, KİK'te ise bu tür bir paylaşımın yer

almadığı görülmektedir. Sonuç olarak, söz konusu masraf paylaşımının KİK’te de yapılması, yüklenicilerin üzerindeki baskıyı azaltacak bir başka unsur olarak öne çıkabilir.

KİK ve FIDIC esaslı sözleşmelerdeki hükümler, yüklenicinin gerçekleştirmek istediği iş için sağlayacağı personel ve ekipmanla ilgili mühendise detaylı bilgiler verme hususunda paralellik taşımaktadır. Bu bağlamda, iki mevzuat arasında yüklenicinin iş için sağlayacağı personel ve ekipman açısından ilgili mevzuattaki hükümlere göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.6 İnşaatı İdareye Teslim Borcu

KİK’e tabi işlerde geçici kabul aşamasında, yapı denetim görevlisinin dışında ayrı bir kurul görev yapmaktadır. İşin geçici kabulünü yapan bu komisyonun, aynı zamanda kesin kabul komisyonu olarak görevlendirilmesinde bir sıkıntı bulunmamaktadır. Ayrıca, her iki komisyon üyelerinin farklı kişilerden oluşturulması da imkan dahilindedir. KK’ye göre ise işin geçici kabulünü müşavir mühendis bizzat yapmaktadır. Burada, mühendisin üzerinde çok fazla sorumluluk bulunmaktadır. İşin kabulü esnasında herhangi bir şaibeye yer vermemek için kabul işlemlerini oluşturan kalemleri ayrı ayrı tasnif edip belgelemesi ve değerlendirme aşamasında daha sayısal ve somut veriler sunması gerekmektedir. Yapılan işin güvenilirliği açısından, detaylı FIDIC uygulaması daha uygun bir yöntem olarak değerlendirilebilir. KİK’te de bu yöntemin uygulanması, anlaşmazlıkların önüne geçmek için iyi bir çözüm olabilir. Bununla birlikte, FIDIC’te geçici kabul işleminin tek kişi yerine, KİK’te uygulandığı gibi komisyon marifetiyle yapılması, hataları azaltıcı ve şaibeleri engelleyici bir rol oynayabilir.

KK uyarınca, sözleşmede işin kabul edilmesinden önce yapılması gereken testlerin ne olduğu, ne zaman yapılacağı ve testlerden ne tür sonuçlar istendiği ayrıntılı bir şekilde belirtilmektedir. Bu tip bir detaylandırma, işin kabulü esnasında idare ile yüklenici arasında oluşabilecek uyuşmazlıkları bertaraf etmesi açısından çok yararlı bir uygulama olarak görülmektedir. KİK esaslı işlerde ise genellikle işin sonlarına doğru yapılması gereken testler ya da uygulamalar için genel şartnamelere atıfta bulunulmakta ve detaylı bilgilere yer verilmemektedir. Bu durum, işin kabulü aşamasında ciddi sıkıntılar yaratabilmektedir. Uygulamada, özellikle tesisat ve elektro-mekanik işlerde şartnamelerin, işe ait teknik özellikleri yeterince detaylandırarak belirtmesi gerekmektedir. Türkiye’de bu tür işlerde kabul komisyonları, gözleme dayalı, analitik olmayan ve daha çok yorum esaslı değerlendirmeler

yapmaktadır. Bu durum, yüklenici tarafından oluşturulan eserin güvenilirliği ve niteliği üzerinde şüphe uyandırabilmektedir. Bu açıdan, KİK esaslı işlerde; ihale aşamasında teknik şartnameyi eksiksiz hazırlayabilen, inşa ve kabul aşamalarında işin teknik detaylarına tamamen hâkim olan ve idare adına çalışan müşavir mühendislik hizmetlerinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

KK uyarınca, işin kabul aşamasında, mühendisin, işte eksiklik ya da kusur tespit etmesi halinde, yüklenici eksiklikleri giderene kadar gecikme cezası ödemektedir. Bu durum, yüklenicinin, işi zamanında bitirmesi açısından bir caydırıcı unsur olarak değerlendirilmekte ve toplam gecikme cezasının ulaşabileceği üst limit sözleşmede belirtilmektedir. Gecikme cezasının miktarı, gecikilen her gün orantılı bir şekilde artmaktadır. KİK'te ise eğer yüklenicinin yapmış olduğu eksik ya da kusurlu imalatlar teknik olarak düzeltilebilecek durumdaysa, kabul komisyonu geçici kabul tutanağını düzenleyip, gördüğü kusur ve eksiklikleri detaylı şekilde gösteren bir tutanak düzenlemekte ve bunların düzeltilmesi için yükleniciye makul bir süre vermektedir. Bu sürenin tespit edilmesinde, düzeltilmesi gereken işin miktarı, toplam süresi ve toplam maliyeti gibi faktörler rol oynamaktadır. Geçici kabul aşamasında olan işlerde yükleniciye eksik ya da kusurlu işlerin giderilmesi için verilen bu süre, uygulamada ilave süre gibi algılanmakta ve bundan dolayı yüklenici, kendisine belli bir süre verileceğini öngördüğünden, işi zamanında bitirmek için üzerinde ciddi bir baskı hissetmemektedir. Çözüm olarak, FIDIC'teki uygulamaya benzer bir şekilde, işin sözleşmede belirtilen tamamlanma zamanını aşan her gün için maddi ceza uygulanabilir.

Son olarak, her iki tip sözleşmede de, yükleniciden kesilecek olan nefaset miktarı için herhangi bir kıstas ya da oran belirlenmemiştir. Bu husus, bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı, nefaset kesintisi için de, gecikme cezası oranlarına benzer olarak belirli alt ve üst limitler belirlenebilir.

5.1.7 Ayıba Karşı Tekeffül Borcu

KİK'e tabi işlerde, işin geçici kabulünün yapılmasından sonra, işverenin yapıyı kullanımı sırasında yapıda bir kusur meydana gelmesi durumunda, yüklenicinin bu kusuru giderme yükümlüğü bulunmamaktadır. Şayet kabul aşamasından sonra yüklenicinin hatalı ya da kusurlu bir imalat ya da eser yapması sonucu yapıda bir kusur ortaya çıkarsa, yüklenici bunu derhal düzeltme yoluna gitmelidir. Yüklenicinin, eserdeki kusurları üstlenme ve bunları

giderme zorunluluğu olması, yüklenicinin ayıba karşı tekeffül borcunun bir gereğidir. KK esas alındığında ise, işveren tarafından yükleniciye teslim alma sertifikasının (geçici kabul) verilmesinden, performans sertifikasının (kesin kabul) verilmesine kadar geçen sürede işverenin kullanımı sonucu yapıda oluşan aşınmaların giderilmesinden yüklenici sorumlu tutulmaktadır. Bu bağlamda, yüklenici açısından FIDIC'in daha maliyetli bir durum ortaya çıkardığı görülmektedir. Bundan dolayı, KİK'deki uygulamaya benzer şekilde, KK'de de, işverenin kullanımı sonucu yapıda oluşan aşınmalardan yüklenicinin sorumlu tutulmaması gerektiği düşünülmektedir.

5.2 İŞVERENİN BORÇLARI

İdarenin yükleniciye hak ediş veya avans ödemesi yapması konusunda KİK ve KK esaslı sözleşmeler arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. KİK esaslı işlerde, idarenin hak ediş veya avans ödemelerini geciktirmesi halinde, idareye herhangi bir ceza veya tazminat uygulanmazken; KK'ye göre, işverenin ödeme yapmayı geciktirdiği durumlarda, yüklenici gecikme dönemi sırasında kendisine ödenmeyen miktar üzerinden aylık bileşik finansman maliyetini almaya hak kazanmaktadır. KK esaslı işlerde ayrıca, yüklenicinin, kendisine ödeme yapılana kadar işi askıya alma ya da işin hızını düşürme hakkı olup, yüklenici bu faaliyetleri yaparken gecikme yaşar ya da ek maliyet yüklenirse, bu gecikme için süre uzatımı ve ek maliyetle birlikte makul bir kar sözleşme bedeline eklenerek yükleniciye ödenebilmektedir. Bundan dolayı, KİK esaslı işlerde hak ediş veya avans ödemesinin geç yapılması yükleniciye mali olarak zarar vermekte ve yüklenicinin yaptığı işteki verimliliğini oldukça azaltabilmektedir. Sonuç olarak, 1.1.3 (İşle İlgili Olarak İdareye Bilgi Verme Borcu) ve 1.1.5 (İşe Uygun Personel, Ekipman ve Malzeme Sağlama Borcu) kısımlarında da belirtildiği gibi, yüklenicinin üzerindeki en önemli riskin, yani proje finansmanında yaşanabilecek aksaklıkların işveren tarafından paylaşılması ve giderilmesi, projenin ilerleyişi açısından hayati önem taşımaktadır. Bundan dolayı, KİK'te bu yönde bir düzenleme yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

KİK'te bazı şartlarda, yüklenicinin yürüttüğü işin, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin % 10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen yapım işlerinde ise sözleşme bedelinin % 20'sine kadar, aynı yükleniciye yaptırılacağına dair bir ifade yer almaktadır. Artışa konu olan işin;

- Sözleşmeye esas proje içinde kalması,
- Öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde,
- Artışa konu olan iş sözleşmeye esas proje içinde kalması,
- İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması,

şartlarıyla, yukarıda açıklanan durumun geçerli olduğu belirtilmiştir.

FIDIC esaslı sözleşmelerde, KİK'e esas sözleşmelerde karşılaşılan keşif artışıyla ilgili herhangi bir madde bulunmamaktadır. FIDIC esaslı sözleşmelerde, mühendisin onayıyla kullanılabilen, sözleşmede olmayıp yapılması zorunlu olan işler için kullanılabilen yedek akçe bedeli bulunmaktadır. FIDIC esaslı sözleşmelerde, yüklenici gerçekleştirmek istediği iş için yedek akçe bedelini de içeren bir teklif sunmaktadır. Yedek akçe bedeli, mühendis tarafından atanmış alt yüklenicilerin yaptığı işler karşılığında yükleniciye ödeme yapılarak kullanılmaktadır. Bunun yanında, yedek akçe bedelinin kullanılması durumunda yüklenicinin, mühendis tarafından istenildiği durumda, gerçekleştirdiği işe ait fatura, makbuz ve diğer resmi evrakları sunması gerekmektedir. Yedek akçe bedeli mühendisin onayıyla tamamen ya da kısmen kullanılabilir olup, yine mühendis tarafından işin tamamlanmasına kadar kullanılmayabilir. Mühendisin, yedek akçe bedelini istediği gibi kullandırma hakkının olması, yedek akçenin kullanımını keyfi şekilde yapabilme ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Böyle bir riskten dolayı, yedek akçe bedelinin hangi şartlarda ve nasıl kullanılacağı ile ilgili sözleşmede detaylı bilgilerin yer alması gerekmektedir. Yedek akçe bedelinin kullanımıyla ilgili mühendisin onayının yanında, idarenin de onayının istenilmesi, mühendisin yedek akçeyi keyfi şekilde kullanmasına engel olabilmektedir. Fakat yine de, idarenin herhangi bir teknik bilgisinin olmadığı dikkate alındığında, bunun kötüye kullanılması olasılığı bulunmaktadır.

Sonuç olarak, FIDIC sözleşmelerinde geçerli olan yedek akçe bedelinin karşılığı, KİK esaslı sözleşmelerde de bulunmaktadır. Yedek akçe bedelinin taraflarca kötüye kullanılmaması için yedek akçe bedeline FIDIC mevzuatında da KİK mevzuatında bulunan keşif artış oranları gibi belirli yüzdeler verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KK esaslı sözleşmelerde, yüklenici işi bitirmeyi çabuklaştıracak, işlerin gerçekleştirilmesinin, bakımının ve işletilmesinin işverene maliyetini azaltacak, tamamlanan işlerin işveren açısından verimliliğini ve değerini artıracak yahut işverene başka türlü yarar sağlayacak bir öneriyi yazılı olarak mühendise sunabilmektedir. Bu değişikliğin, sözleşme bedelinde bir azalmaya sebep olduğu durumlarda, mühendisin, sözleşme bedeline ilave edilecek bir bedel tespit etmesiyle yüklenici ve idare arasında bir anlaşma yapılmakta ve bu azalma sonucu oluşan tutarın %50'si mühendisin onayıyla sözleşmede belirtilerek yükleniciye ödenmektedir. KİK esaslı sözleşmelerde ise böyle bir uygulama bulunmamaktadır. Bu uygulama, yüklenicinin işteki verimliliğini artırarak idarenin de menfaatine olabilecek ve maliyeti azaltabilecek her türlü fikrin gelişmesine imkân verdiği için KİK'te de bu tür bir düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

KİK esaslı işlerde, yüklenicinin yürüttüğü işi sözleşme bedelinin % 80'inden daha düşük bedelle tamamlaması durumunda, sözleşme bedelinin % 80'i ile sözleşme fiyatlarıyla yaptığı işin tutarı arasındaki farkın %5'i yükleniciye ilave bedel olarak ödenmektedir.

KK esaslı işlerde ise, yukarıda oluşan şartlardan dolayı yükleniciye herhangi bir ilave bedel ödenmesi ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bağlamda, KİK esaslı işlerde geçerli olan bu uygulamanın FIDIC mevzuatında da yer alması yüklenicinin haklarının korunması açısından olumlu bir durum olarak görülmektedir.

KİK esaslı birim fiyat sözleşmelerde, işin yürütülmesi sırasında herhangi bir iş kalemindeki miktar artışının %20'yi, bu artışa karşılık gelen maliyet artış oranının %1'i geçmesi halinde, %20'lik miktar artışını geçen kısma revize fiyat üzerinden ödeme yapılabilmektedir. KK esaslı sözleşmelerde ise, yukarıda belirtilen %20 oranı %10 olarak düzenlenmiş olup, %1'lik oran burada da geçerlidir. Birim fiyat sözleşmelerin özelliği gereği, bu tür projelerde imalat miktarları önceden net olarak belirlenemediği için, yukarıda sözü geçen artış miktarlarının yaşanması oldukça olası görülmektedir. Bu hususta FIDIC'in, metrajın daha net tahmin edilmesine yönelik bir düzenleme yaptığı, KİK'in ise daha esnek bir ön keşif hesabı öngördüğü söylenebilir. İki sözleşme türü arasında bu açıdan çok büyük bir fark olmamakla birlikte, maliyet artış riskinin KİK'te müteahhide biraz daha fazla yüklendiği görülmektedir. Bu husus, FIDIC ve KİK'in genel olarak risk paylaşımına bakış açılarıyla da uyusmaktadır.

5.3 ALT YÜKLENİCİNİN BORÇLARI

KİK esaslı işlerde, idare tarafından onay verilmediği halde alt yüklenici çalıştıran yükleniciye karşı idare, alt yüklenicinin şantiye sahasından uzaklaştırılmasını isteyebilmektedir. İdarenin 20 gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen yüklenicinin alt yüklenici çalıştırmakta ısrar etmesi durumunda, yüklenicinin kesin teminatı ve varsa ek kesin teminatı gelir kaydedilerek sözleşme feshedilmekte ve hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilmektedir. KK esaslı işlerde ise, sözleşmede belirtilmemesine rağmen alt yüklenici çalıştıran yükleniciye karşı yapılacak yaptırımla ilgili olarak, işverenin yükleniciye 14 günlük bir uyarı vererek sözleşmeyi sonlandırabileceği ve yükleniciyi şantiyeden uzaklaştırabileceği belirtilmektedir. Görüldüğü gibi, bu hususta KİK ve KK esaslı sözleşmeler arasında hemen hemen bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

5.4 SÖZLEŞMENİN FESHİ

KK esas işlerde, idarenin yükleniciye ödeme yapmasında sıkıntı yaşaması durumunda yükleniciye bu durum karşısında çeşitli hareket imkânı tanınmıştır. Yüklenici bu durumda; sözleşmeyi sonlandırabilmekte, işleri askıya alabilmekte ya da işleri yavaşlatabilmektedir. Bu durum, idareye yükleniciye ödeme yapma konusunda baskı unsuru oluşturarak yüklenicinin işi zamanında, finansal sorunlar yaşamadan bitirmesine imkân sağlayacaktır. Böylece, idarenin, yüklenicinin yürüttüğü işin karşılığında yükleniciye yapması gereken ödemeyi keyfi olarak ertelemesi ya da yapmamasının önüne geçildiği düşünülmektedir.

KK esas işlerde, idarenin yükleniciye ödeme hususunda sıkıntı yaşamasının sonucunda yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi halinde ise idare yüklenicinin o ana kadar yapılan işin bedelini ve yüklenicinin yürüttüğü projede projenin gerçekleştirilemeyen kısmı için yüklenicinin elde edeceği karı yükleniciye ödemektedir.

KİK esaslı işlerde ise yüklenicinin, kendisine ödeme yapılmadığı zaman neler yapabileceğine ilişkin KK'deki gibi bir düzenleme bulunmamaktadır. KİK'te de, idarenin yükleniciye ödeme yapmasında sıkıntı yaşaması durumunda, FIDIC'teki gibi, yüklenicinin sözleşmeyi sonlandırabilme, işleri askıya alabilme ya da işleri yavaşlatabilme hakkının olması gerektiği düşünülmektedir. Bunun yanında, KİK esaslı işlerde idarenin yükleniciye ödeme yapmasında

sıkıntı yaşamamasının sonucunda, yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi halinde FIDIC'teki gibi bir düzenlemenin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KK esaslı sözleşmelerde, işlerin, mücbir sebebi oluşturan sebeplerden dolayı kesintisiz 84 gün boyunca ya da toplamda 140 günü aşacak şekilde birden fazla defa engellendiği durumlarda, taraflardan herhangi birisi sözleşmeyi sonlandırma uyarısı verebilmektedir. KİK esaslı işlerde ise mücbir sebebi oluşturan durumlarla ilgili herhangi bir sayısal değer verilmemektedir. Genel olarak, sözleşmede yüklenicinin yürüteceği işe ait detayların çok olması ve somut ya da sayısal veriler içermesi, sözleşmenin yürütülmesi esnasında oluşabilecek uyuşmazlık durumlarını bertaraf etme açısından son derece gerekli ve olumlu düzenlemelerdir. Bundan dolayı, KİK'te mücbir sebeplerle ilgili olarak FIDIC'teki gibi net sayısal düzenlemeler yapılması, bu hususta taraflar arasında doğabilecek muhtemel anlaşmazlıkların çözümünde faydalı olacaktır.

KİK'e esas işlerde, yükleniciden kaynaklanmayan sebeplerden dolayı, örneğin; yüklenicinin ölümü, mücbir sebepler ve iş artış oranının sözleşmede belirtilen iş artış oranını geçmesi gibi, sözleşmenin feshedilmesi durumunda iş tasfiye edilmekte, yüklenicinin yukarıda belirtilen nedenlerin olduğu tarihe kadarki yapmış olduğu masraflar kendisine ödenerek, yüklenicinin idareye sunduğu kesin teminat kendisine iade edilmektedir.

KK esaslı işlerde ise iş sahibi kendi isteği ile ya da bir mücbir sebep sonucunda sözleşmeyi feshedebilmekte, mücbir sebep sonrası fesih durumu, yüklenicinin mücbir sebep sonrası sözleşmeyi feshetmesi ile aynı sonuçlara sahiptir. İş sahibine, yükleniciye ya da mücbir sebebi gerekçe göstermeden yapıya ihtiyacının kalmaması ya da sözleşmeyi finanse edecek mali güçten yoksun düşmesi gibi nedenlerle sözleşmeyi kendi isteğiyle feshetme hakkı verilmiştir. Bu durumda, yüklenici işleri durdurarak ödemesi yapılmamış olan tüm malzemelerini şantiyeden çıkarabilmekte, mühendis tarafından, yapılmış olan işlerin değeri, yapılan ve yapılacak masraflar saptanmakta ve yüklenicinin mahrum kaldığı kar kendisine ödenerek yükleniciye ödeme yapılabilmektedir. Sonuç olarak, işverenin yükleniciye, yaptığı işin karşılığı olarak ödeme yapma hususunda sıkıntıya girmesi durumunda, KİK'te de KK'deki gibi, yükleniciyi mali olarak koruyucu düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KİK'e esas işlerde, idarenin, yüklenicinin yasak fiil ve davranışta bulunduğunu sözleşmenin yapılmasından sonra tespit etmesi durumunda, yürütülen işin en az %80'inin tamamlanmış olması ve işin tamamlanmasında kamu yararı bulunması şartıyla,

- İşin kalan kısmının yeniden ihale edilmesi için yeterli sürenin bulunmaması
- İşin başkasına yaptırılmasının mümkün olmaması
- Yüklenicinin yasak fiil veya davranışının yürüttüğü işi tamamlamasını engelleyecek nitelikte olmaması halinde,

İdarenin sözleşmeyi feshetmeksizin, yükleniciden işi tamamlamasını isteyebilmesi, hem idare ve hem de yüklenicinin çıkarı açısından son derece olumlu bir uygulama olarak görülmektedir.

KİK esaslı sözleşmelerde görülen bu uygulama, KK esaslı sözleşmelerde bulunmamaktadır. İş gerçekleştirecek olan yüklenicinin yukarıda bahsedilen fiillerde bulunmasına rağmen işin çoğunun tamamlanmış olması şartıyla işi tamamlayabilmesine yönelik böyle bir düzenleme olmaması, FIDIC sözleşmelerinde bir eksiklik olarak görülmektedir.

5.5 UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

KİK'e tabi işlerde, yüklenicinin işi yürütmesi aşamasında kontrol mühendisi ile yüklenici arasında herhangi bir uyuşmazlık ortaya çıktıktan sonra, yüklenici 15 gün içinde itiraz ve şikâyetlerinin sebeplerini gösteren bir dilekçe ile idareye başvurur. Bunu takiben, idarenin, dilekçenin sunulduğu tarihten başlamak üzere en fazla 2 ay içinde bu konudaki kararını yükleniciye bildirmesi gerekir. İdare, yüklenicinin itirazı halinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı Yüksek Fen Kurulu'ndan yazılı görüş alır. Yüklenici bu karardan tatmin olmazsa, sözleşmede yazılı mahkemelere başvurur. Bu uzun süreçten dolayı Türkiye'de, iş yoğunluğu fazla olan yargı sisteminin mevcut yükü daha da artmakta ve çözüm aşamasında çok fazla zaman kaybedilmektedir. KK'nin uygulandığı işlerde ise taraflar arasında sorun ortaya çıkması durumunda, KİK esaslı işlerin sözleşmelerinde yer almayan Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) devreye girmekte, bu sayede sorun mahkemeye gidilmeden çok daha kısa sürede çözülebilmektedir.

UÇK; deneyimli, tarafsız ve bağımsız kişilerden oluşan bir kuruldur. UÇK, genelde işe başlanmadan önce kurulmakta ve periyodik olarak işin yapıldığı yeri incelemekle görevlidir. UÇK, işin yapımı sırasında gerçekleşen anlaşmazlıklara, uyuşmazlığa dönüşmeden müdahale edebilmekte ve taraflar arasında mutabakat sağlanmasına yardımcı olabilmektedir. UÇK'nin üye sayısı genellikle üçtür. Yüklenici ve iş sahibi birer üye seçerek karşı tarafın onayına sunmaktadır. İki üyenin belirleyeceği üçüncü kişi ise kurul başkanı olmaktadır. Tarafların birbirlerinin onayına sunduğu üyelerin ya da başkanlık yapacak olan üçüncü üyenin atanmasında taraflar arasında anlaşma olmazsa, KK'nin 20. maddesine göre, teklif ekinde belirtilen kişi ya da kuruluş bu atamaları yapmaktadır. Söz konusu atama ile ilgili olarak ortaya çıkan masraflar taraflara eşit olarak paylaştırılmaktadır. UÇK anlaşmazlığa konu olan meselenin çözümüne ilişkin kararını 84 gün veya UÇK'nin teklifi üzerine tarafların onaylayacağı bir sürede vermektedir. Taraflar bu kararı, alternatif çözümler üretilinceye kadar derhal uygulamaya koymak zorundadır. UÇK'nin kararından memnun olmayan taraf, 28 gün içinde, sebeplerini de bildirerek diğer tarafa “uygun bulmama” bildirisini göndermek zorundadır. Şayet bu bildiri, taraflarca karşı tarafa sunulmazsa, iki taraf da uyuşmazlığa konu olan iş için tahkim yoluna gidememekte ve UÇK'nin verdiği karar her iki taraf için bağlayıcı hale gelmektedir. Uyuşmazlığın sürmesi halinde, tahkim sürecinin uygulanmasından önce, taraflar dostane çözüm yolları arayarak aralarındaki uyuşmazlığı uzlaşma ile çözmeye çalışmaktadır. Tarafların aralarındaki uyuşmazlığı dostane çözüm yolları arayarak çözmeleri, tahkime başvurmaları için bir ön şart değildir. Taraflar uyuşmazlığın çözümü için dostane çözüm yollarına başvurmasalar bile, aralarındaki uyuşmazlığı tahkime götürebilmektedir. Uzlaşma usulüyle taraflar arasında sorunun çözümüne ilişkin eğilimler son zamanlarda giderek artmaktadır. Bunun sebebinin, yargı sistemindeki yoğunluğun giderek artması ve yargı sisteminde karar mekanizmasının yavaş işlemesi olduğu görülmektedir. Taraflar arasında süregelen uyuşmazlığın devamının sonucunda pek çok projenin çözümsüz şekilde bekletildiği ve bunun sonucunda taraflar arasında ciddi derecede maddi kayıpların olduğu görülmektedir. Bundan dolayı, alternatif çözüm arama metotları zamanla milletlerarası ticarete yaygın olarak kullanılır hale gelmiştir. Örneğin, inşaat sözleşmeleriyle ilgili FIDIC kurallarında, tarafların arasındaki uyuşmazlığın çözümünde alternatif çözüm yollarına başvurulmuş olması istenilmektedir.

Alternatif Çözüm Yolları'nda (AÇY), taraflar, üçüncü bir kişinin yardımıyla uyuşmazlığı oluşturan anlaşmazlıklara kendi aralarında çözüm bulmaya çalışmakta ve bu üçüncü kişinin görüş ve tavsiyeleri, kural olarak tarafları bağlayıcı özellik taşımamaktadır. AÇY'ye gidilip

bu sürecin sonunda hala taraflar arasında uzlaşma sağlanamaması durumunda, tarafların yargıya başvuru hakkı devam etmektedir.

Tarafların, UÇK'nin verdiği karara itiraz etmeleri halinde dahi AÇY'ye başvurabilmeleri, tarafların mahkeme sürecinde zaman kaybetmeleri durumuna karşı önemli bir önlem olarak ortaya çıkmaktadır.

FIDIC sözleşmelerinin esas olduğu inşaat sözleşmelerinde kullanılan AÇY;

- Müzakere yöntemi
- Arabuluculuk yöntemi
- Kısa duruşma
- Hakem-bilirkişi
- Üçüncü kişilerin sözleşmeye müdahale yöntemi
- Ön Hakemlik yöntemidir.

Müzakere yönteminde, uyuşmazlık durumunda taraflar bir araya gelerek çözüm bulmaya çalışmaktadır. Müzakere yönteminde, taraflar aralarında toplantı ve görüşme yaparak bir çözüm bulmaya çalışılmaktadır. Bu yöntemde, müzakereyi yönlendirmek için tarafsız üçüncü bir kişi de görev alabilmekte, bu kişi sayesinde taraflar arasında oluşabilecek problemlerin çözümü ve yanlış anlamaların önüne geçilmesi süreci daha kısa sürede gerçekleştirilmektedir. Müzakere yönteminin başarılı olması için tarafların sorunun çözümünde gerçekten de iyi niyetli ve yapıcı rolde olmaları gerekmektedir. Müzakere sürecinde, tarafların müzakerenin yakın zamanda sonuçlandırılmayacağını öngörmesi durumunda, uyuşmazlığın yargı sürecinde çözülebileceğini düşünerek müzakere sürecini çok iyi yönetmeleri gerekmektedir.

Arabuluculuk yönteminde, taraflar müzakereler sonucunda aralarındaki uyuşmazlığın çözümünde bir arabulucu üzerinde anlaşmaktadırlar. Arabulucu pozisyonundaki kişinin taraflarca bilgi ve deneyimine saygı duyulması gerekmektedir. Arabulucunun uyuşmazlığın çözümünde vermiş olduğu karar tavsiye niteliğinde olup, taraflar arabulucunun verdiği bu karara uyup uymamakta serbesttir. Arabulucunun uyuşmazlık için verdiği çözüm önerisi uyuşmazlığın yargı sürecine gitmesi durumunda mahkeme sürecinin kararında etkili olabilmektedir.

Kısa duruşma yönteminde, taraflar arasında uyuşmazlığın çözümü amacı ile gerçek olmayan bir duruşma yapılmaktadır. Kısa duruşma yönteminde, tarafların bulunduğu duruşmada genellikle emekli yargıçlar görev almaktadır. Bu yöntemde, uyuşmazlık halinde olan taraflar, diğer tarafın uyuşmazlıkla ilgili kendi argümanını dinleyerek kendi durumlarını daha gerçekçi şekilde değerlendirebilmektedir. Kısa duruşma yöntemi sayesinde, taraflar aralarındaki uyuşmazlıkla ilgili daha detaylı bilgiye sahip olmakta, bunun sonucunda, kaybetme ihtimali yüksek görülen bir dava için yargı yollarına başvurulmayarak para ve zaman kaybının önüne geçilmektedir.

Sözleşmelerde oluşacak teknik sorunların çözümüne ilişkin taraflar hakem-bilirkişi yöntemine başvurabilmektedir. Bu yöntemde, sözleşme ile ilgili olan teknik meselelerin çözümü uzman bilirkişilerce sağlanmaktadır. Bu teknik kişilerin vereceği kararlar tarafların karşılıklı anlaşmaları şartıyla, taraflar arasında uyuşmazlığın çözümünde bağlayıcı olabilmektedir.

Üçüncü kişilerin sözleşmeye müdahale yönteminde, taraflar aralarındaki sözleşmesel problemlerin çözümü için Milletlerarası Ticaret Odası'nın (MTO) ilgili komitesine başvurmaktadır. Bu yöntemde, taraflar aralarındaki uyuşmazlığın çözümü için aralarında mutabakata vardıkları üçüncü bir şahsa ya da MTO'nun seçeceği üçüncü bir kişiye başvurmaktadır. MTO'ya göre, üçüncü şahısların sözleşmeye ne kadar müdahil olacakları taraflarca belirlenmektedir. Yine MTO'ya göre taraflar, anlaşmaları durumunda sözkonusu üçüncü şahısların kararlarının bağlayıcı olup olmayacağına da karar verebilmektedir.

Uluslararası sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde MTO tarafından yürürlüğe giren "Ön Hakemlik Usulüne Dair Kurallar"a göre ön hakemlik usulü "MTO Tahkim Mahkemesi Sekreterliği" tarafından yürütülmektedir. Ön hakemlik yönteminde, taraflar ön hakemi aralarında imzaladıkları sözleşmede ismini belirtmek şartıyla atayabilmektedirler. Şayet taraflar ön hakem üzerinde anlaşamazlarsa, MTO'ya başvurarak ön hakemin mahkeme başkanı tarafından seçilmesi için başvurabilmektedir. Ön hakem, hakem olarak hareket edememektedir. Ön hakem, yetkisine ilişkin kararları kendisi vermektedir. Ön hakemin kararına rağmen uyuşmazlık devam ederse, ön hakemin yetkisi, tarafların mahkemeye başvurması ile son bulur. Ön hakem, aksi kararlaştırılmadıkça, daha sonra başvurulacak bir tahkim davasında hakem olarak görev almamaktadır. Ön hakem, dosyanın kendisine ulaştırılmasından sonra 30 gün içinde karar vermek zorunda olup, bu süre Tahkim Mahkemesi

Başkanı veya hakem tarafından uzatılabilmektedir. Aksi kararlaştırılmadıkça, ön hakemin kararları taraflar için bağlayıcı özellik taşımaktadır.

Tarafların, AÇY'yi denemelerine rağmen hala uzlaşamamaları halinde, tahkime başvurma yolu açıktır. Tahkim kararlarının bağlayıcı özelliğinden dolayı, verilen karara uymak zorunda kalınması, uyuşmazlığın sonuçlandırılması açısından olumlu bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, KİK'te de bu tür düzenlemelerin yapılması, kamu projelerindeki anlaşmazlıkların kısa sürede çözümlenmesi yolunda atılacak önemli bir adım olabilir.

5.6 YÜKLENİCİNİN HAK VE TALEPLERİ

KK esas işlerde, yüklenicinin hak kazanımını gerektiren taleplerinin sonucunda, yüklenici idareden süre uzatımı, masraflarının karşılanması veya makul bir kar elde edebilmektedir.

KİK'e tabi işlerde ise yüklenici, idareye yapacağı talepler üzerine sadece süre uzatımı hakkı kazanabilmektedir. Yüklenici süre uzatımına hak kazanmasına rağmen, işin süresinin uzamasından dolayı yaptığı masrafları idareden talep edememekte, bunlara kendisi katlanmak zorunda kalmaktadır.

Aşağıda KİK esaslı sözleşmelerle KK esaslı sözleşmelerde yüklenicilerin idarelere yaptığı talepler ve elde edeceği kazanımların karşılaştırılması yapılmıştır.

- İşverenin işle ilgili projeleri yükleniciye geç vermesi sonucu yüklenici bundan olumsuz olarak etkilenirse;

KK uyarınca, yüklenici bu durumda işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KK mevzuatınca, idarenin yükleniciye projeleri geç teslim etmesi sonucu yüklenicinin mahrum kaldığı karı alabilmesi, yüklenicinin haklarının korunması açısından son derece hakkaniyetli bir durum olarak görülmektedir. KİK'e tabi işlerde ise bu durumda, yükleniciye sadece süre uzatımı verilmektedir. KİK'e esas işlerde, işle ilgili projelerin idare ya da onun temsilcisi tarafından yükleniciye zamanında verilmemesi sonucu yüklenicinin işe başlayamaması ve bunun sonucunda yapmış olduğu işçilik

masraflarının karşılanmaması, yüklenici-idare dengesi açısından yüklenicinin aleyhine bir durum olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, projelerin yükleniciye geç teslim edilmesi halinde KK'deki uygulamaya benzer şekilde KİK'te de yükleniciye mahrum kaldığı bedelin ödenmesi ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- İşverenin yükleniciye şantiye sahasını sözleşmede belirtilen zamanda teslim etmemesi durumunda;

KK uyarınca, yüklenici bu durumda işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep etmektedir. KİK'e tabi işlerde ise, bu durumda, yükleniciye sadece süre uzatımı verilmektedir. KİK'e esas işlerde, idarenin, işin yapılacağı şantiye sahasını sözleşmede belirtilen zamanda yükleniciye teslim etmemesi sonucu yüklenici, işi gerçekleştirmek için kadrosunda bulundurduğu idari ve teknik personeli daha uzun süre görevlendirmek zorunda kalmaktadır. Bu durum, yüklenicinin personel giderlerinin artmasına sebep olmaktadır. KK uyarınca, yer tesliminin yükleniciye sözleşmenin imzalanmasından sonraki 42 gün içinde yapılamaması sonucu yüklenicinin yapmış olduğu harcamaları ve hak edebileceği karı alabilmesi FIDIC mevzuatında genelde karşılaştığımız yüklenicinin lehine olan durumlardan birisi olarak görülmektedir.

Bundan dolayı, yükleniciye yer tesliminin geç yapılmasından dolayı KK'deki uygulamaya benzer şekilde KİK'te de yükleniciye, yapmış olduğu personel giderlerinin ödenmesi ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- İşverenin, yüklenicinin yürüttüğü işle ilgili olarak, yükleniciye verdiği kot veya röper noktalarında hata olması durumunda;

KK uyarınca, yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici, bu durumda, herhangi bir hak talep edememektedir. KİK mevzuatınca, idarenin verdiği kot veya röper noktaları hatalı bile olsa, yüklenicinin işe başlamadan önce bu noktaları incelemesi gerekmektedir. Bu durumun, idarenin yükleniciye verdiği tüm referans noktalara şüpheyle bakmasına sebep olmaktadır. İdarenin vermiş olduğu referans değerlerini uygulayan yüklenicinin, yürüttüğü

inşaatın belli seviyeye gelmesinden sonra kullandığı kot değerlerinin yanlış olduğunu fark etmesi ve yapmış olduğu eseri tekrar düzeltmek için o ana kadar yapmış olduğu masrafların idarece karşılanmayacak olması, yüklenici açısından olumsuz bir durum olarak görülebilir. KK mevzuatında, mühendisin verdiği kotlarda veya röper noktalarında hata olması durumunda, idarenin yüklenicinin yapmış olduğu masrafları ve mahrum olduğu karı dahi verebilecek olması, FIDIC esaslı sözleşmelerde müşavir mühendisin teknik elemanlarının işe daha yoğun bir şekilde ve titizlikle sarılmasına sebep olmaktadır.

Bundan dolayı, KK'de de KİK'teki gibi, yüklenicinin teknik işlerden de sorumlu olması gerektiğinden dolayı, kendisine idare tarafından verilen hatalı verilerden de sorumlu olması gerektiği düşünülmektedir. En azından, bu konuda sorumluluğun iki tarafa da paylaşılması söz konusu olabilir.

- Yüklenicinin, geçici kabul öncesi yapılması gerekli olan testleri iş sahibinden dolayı zamanında yapamaması durumunda;

KK uyarınca, yüklenici bu durumda işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici, bu durumda, herhangi bir hak talep edememektedir. KK esas işlerde yüklenicinin yürüteceği işte, test işlemleriyle ilgili detayların çok olması ve sayısal veriler içermesi, işin idarece teslim alınması esnasında oluşabilecek uyuşmazlık durumlarını önleme açısından son derece olumlu düzenlemelerdir. KİK'te teslim öncesi tamamlama testleri ile ilgili çok detay verilmemesi, işin sorunsuz şekilde zamanında tamamlanabilmesi açısından bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu açıdan, KİK'te KK'dekine benzer düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yüklenicinin haklı bir sebebe dayanarak sözleşmeyi feshetmesi durumunda;

KK uyarınca, böyle bir durumda, yüklenicinin haklı bir sebebe dayanarak sözleşmeyi feshetmesi durumunda, uğradığı tüm zararları idareden talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici, bu durumda herhangi bir hak talep edememektedir.

Sonuç olarak, yüklenicinin fesih olayından dolayı uğradığı zararın tazmin edilmesi hususunda KİK'te de KK'deki uygulamaya benzer şekilde düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- İş sahibinin, işleri askıya alması durumunda;

KK uyarınca yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici bu durumda, herhangi bir hak talep edememektedir. FIDIC'te KİK'in aksine yüklenicinin, iş sahibinin işleri askıya alması durumunda, yaptığı masrafları alabilmesi, idarenin yüklenicinin yürüttüğü işi keyfi şekilde durdurma isteğine karşı bir koz olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, iş sahibinin işleri askıya alması durumunda, yüklenicinin uğradığı zararın tazmin edilmesine yönelik KK'deki mevcut düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yüklenicinin işleri askıya alması durumunda;

KK uyarınca yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KİK'te yüklenicinin yürüttüğü işi askıya alması ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. KK uyarınca mühendis, yüklenicinin hakedişini onaylayıp belgelendirmezse, işverenin mali durumu hakkında yüklenicinin talebi üzerine yükleniciye açıklama yapmazsa veya hakediş ödemesini yapmazsa, yüklenici yürüttüğü işi askıya alabilme hakkına sahiptir. KK esaslı işlerde, yüklenicinin işleri askıya alma hakkının olması, yüklenicinin, sorumluluğundaki işi sorunsuz ve zamanında yapması açısından idareye karşı elinde tuttuğu önemli bir koz olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, işverenin yükleniciye ödeme yapmaması durumunda, yüklenicinin, yürüttüğü işleri askıya alma hakkına sahip olması ile ilgili olarak KK'de bulunan düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yüklenicinin, sorumlu olmadığı kusurları mühendisin talimatı üzerine araştırması durumunda;

KK uyarınca yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici bu durumda, herhangi bir hak talep edememektedir.

Sonuç olarak, yüklenicinin kendi kusuru olmamasına rağmen, mühendisin talebi üzerine yaptığı araştırma sonucu kazanabileceği haklarla ilgili olarak KK'de bulunan düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yüklenicinin idareye maliyet düşürücü bir mühendislik teklifi yapması durumunda;

KK uyarınca yüklenici, iş sahibinin bu şekilde elde edeceği menfaatin yarısını talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yüklenici bu durumda, herhangi bir hak talep edememektedir. FIDIC mevzuatı, yüklenicilerin yürüttükleri işte idareyi mali açıdan rahatlatarak çözümleri sunabilmesine imkan sağlamıştır. KİK'te ise böyle bir uygulamanın olmaması, yüklenicilerin teknik bilgilerini geliştirmeleri önündeki bir engel olarak göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, yüklenicinin idareyi mali açıdan rahatlatarak mühendislik tekliflerini yapabilmesine yönelik KK'de bulunan düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- İş sahibinin hakediş ödemelerini zamanında yapmaması durumunda;

KK uyarınca yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. İş sahibi ödemede temerrüde düştüğü durumda, yüklenicinin sözleşmeyi durdurma ve sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, yüklenici, kendisine hakediş ödemesi yapılmaması durumunda, bir sonraki hakediş periyodunda, ödenmeyen hakedişinin belirli bir faiz oranı ilave edilerek ödenmesini idareden talep edebilmektedir. KİK'te ise yüklenicinin, kendisine ödeme yapılmadığı zaman neler yapabileceğine ilişkin böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, iş sahibinin yükleniciye, ödemeleri zamanında yapmaması halinde yüklenicinin yapabileceklerine ilişkin KK'de bulunan düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yüklenicinin işi yürütmesi esnasında oluşabilecek mücbir sebeplerin ortaya çıkması durumunda;

KK uyarınca yüklenici bu durumda, işverenden süre uzatımı, yaptığı masrafları ve mahrum kaldığı karı talep edebilmektedir. KİK'e tabi işlerde ise yükleniciye bu durumda sadece süre uzatımı verilmektedir. KİK'te, mücbir sebeplerin devamı sonucunda, yüklenicinin, yürüttüğü işten vazgeçebilmesine yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum, yüklenicinin mücbir sebep son bulana kadar sözleşmeyi sonlandıramayacağı anlamına gelmektedir. Yüklenicinin artık kar sağlayamayacağı bir işte zorla tutulması, yüklenici açısından olumsuz bir durum olarak görülmektedir. KK'de ise yüklenicinin yürüttüğü iş, mücbir sebep nedeniyle aralıksız 84 gün boyunca ya da birkaç kez aralıklı olarak toplam 140 günden fazla engellenirse, taraflardan her biri sözleşmeyi sonlandırma uyarısı verebilmektedir. Uyarının verilmesinden sonra 7 gün içinde fesih süreci yürürlüğe girmektedir. Bunun sonucunda, yükleniciye, yapmış olduğu masraflar ve hakedebileceğine inanılan kar ödenmektedir.

Sonuç olarak, yüklenicinin, sorumluluğundaki işte mücbir sebepler sonucu kazanabileceği haklarla ilgili KK'de bulunan düzenlemenin benzerinin KİK'te de yapılması gerektiği düşünülmektedir.

5.7 FIDIC-KIRMIZI KİTAP VE KAMU İHALE MEVZUATININ İKİLİ KARŞILAŞTIRILMASI

5. Bölüm'de yapılan değerlendirmeler sonucunda çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bu bilgiler ışığında oluşturulan özet çizelge ise aşağıda sunulmuştur. Bu çizelgede, FIDIC-Kırmızı Kitap ve KİK mevzuatı belli başlıklarla karşılaştırılmıştır.

Çizelge 5.1 FIDIC-Kırmızı Kitap ve KİK karşılaştırması.

KONU	FIDIC	KİK
Yer Teslimi	Yer teslimi için maksimum süre 42 gündür.	Yer teslimi için maksimum süre belirtilmemiştir.
Geçici Teminat	İhale aşamasında geçici teminat istenilmez.	İhale aşamasında geçici teminat istenilir.
İşçilerin Sigorta Güvencesi	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.	Yüklenicinin çalıştırdığı işçilerin ücretlerine ve sigortalarına yönelik düzenleme bulunmaktadır.
Mühendisin Yükleniciye Talimatının Gecikmesi	Mühendisin talimatının gecikmesi halinde yüklenicinin riskleri karşılanır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Çizelge 5.1 FIDIC-Kırmızı Kitap ve KİK karşılaştırması (devam ediyor).

KONU	FIDIC	KİK
Yazışma Biçimi	Taraflar arasındaki yazışmalar e-posta olarak da yapılabilir.	Taraflar arasındaki yazışmalar e-posta olarak yapılamaz.
Deney Sonucu	Mühendisin talebi üzerine yapılan deneyin sonucunun olumlu çıkması halinde yüklenicinin masrafı karşılanır.	Mühendisin talebi üzerine yapılan deneyin sonucunun olumlu çıkması halinde yüklenicinin masrafı karşılanmaz.
Sözleşmede Kabule İlişkin Veriler	Geçici kabul işlemi detaylı ve somut verilerle gerçekleştirilir.	Geçici kabul işleminde genelde genel şartnamelere bağlı kalınır.
Geçici Kabul Heyeti	Geçici kabul işlemi müşavir mühendis tarafından yapılır.	Geçici kabul işlemi bir komisyon tarafından yapılır.
Müşavir Mühendis	Müşavir mühendis sözleşmenin her aşamasında bulunur.	KİK esas işlerde müşavir mühendis bulunmamaktadır.
İşin Zamanında Tamamlanamaması	Geçici kabule kadar işin tamamlanamaması halinde yüklenicinin hakedişinden belli bir bedel kesilir.	Geçici kabule kadar işin tamamlanamaması halinde yükleniciye ilave süre verilir.
Nefaset Miktarı	Geçici kabul aşamasında nefaset miktarı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.	Geçici kabul aşamasında nefaset miktarı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.
Ayıba Karşı Tekeffül Borcu	İşverenin kullanımı sonucu yapıda olan aşımnalardan yüklenici sorumludur.	İşverenin kullanımı sonucu yapıda olan aşımnalardan idare sorumludur.
Sözleşme Bedelinin Aşılması	Yedek akçe bedelinin hangi oranlarda kullanılacağına ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.	Keşif artışı oranları ile ilgili düzenleme bulunmaktadır.
İşin Sözleşme Bedelinin Altında Tamamlanması	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.	Sözleşme bedelinin belli bir oranın altında tamamlanması halinde yükleniciye ilave bedel ödenir.
Yükleniciye Ödeme Yapılmaması	Yükleniciye ödeme yapılmaması halinde yüklenicinin uğradığı maddi zarar karşılanır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yüklenicinin İşle İlgili Öneri Sunabilmesi	Yüklenici yürüttüğü işte işin verimini arttıracak öneriyi sunabilir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
İşverenin Borçları	İdarenin yükleniciye ödeme hususunda sıkıntı yaşaması durumunda yüklenicinin bazı hakları bulunmaktadır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yüklenicinin Sözleşmeyi Feshetmesi	İdarenin yükleniciye ödeme hususunda sıkıntı yaşaması durumunda yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi halinde yüklenicinin bazı hakları bulunmaktadır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Çizelge 5.1 FIDIC-Kırmızı Kitap ve KİK karşılaştırması (devam ediyor).

KONU	FIDIC	KİK
Mücbir Sebep	Mücbir sebeplerle ilgili sayısal düzenlemeler bulunmaktadır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Uyuşmazlıkların Çözümü	UÇK türü yapılar bulunmaktadır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Alternatif Çözüm Yolları	AÇY gibi yapılar bulunmaktadır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yükleniciye Projelerin Geç Teslimi	Yükleniciye projelerin geç tesliminde yükleniciye ilave bedel ödenir.	Yükleniciye projelerin geç tesliminde yükleniciye süre uzatımı verilir.
Yükleniciye Yer Tesliminin Geç Yapılması	Yükleniciye yer tesliminin geç yapılmasında yükleniciye ilave bedel ödenir.	Yükleniciye yer tesliminin geç yapılmasında yükleniciye süre uzatımı verilir.
Tamamlama Testleri	Tamamlama testleri ile ilgili sözleşmede detaylı bilgiler yer almaktadır.	Geçici kabul işleminde genelde genel şartnamelere bağlı kalınmaktadır.
Sözleşmenin Feshi	Yüklenicinin sözleşmeyi haklı olarak feshetmesi halinde uğradığı zarar karşılanır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yüklenicinin İşleri Askıya Alması	Yükleniciye ödeme yapılmaması halinde yüklenici işleri askıya alabilir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Mühendisin Talebi Üzerine Yüklenicinin Araştırma Yapması	Yüklenicinin kusuru olmamasına rağmen mühendisin talebi üzerine araştırma yapması halinde ilave bedel hak kazanır.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yüklenicinin Yapabileceği Mühendislik Teklifleri	Yüklenici idareyi mali açıdan rahatlatacak teklifleri mühendise sunabilir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yükleniciye Ödemenin Zamanında Yapılmaması	Yükleniciye ödeme zamanında yapılmadığı durumda yükleniciye ilave bedel ödenir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Mücbir Sebep Sonrası Yüklenicinin Kazanacağı Hak	Mücbir sebeplerin sonucunda yükleniciye bazı haklar verilir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Keşif Hazırlama Yaklaşımı	Keşif hazırlama aşamasında Birim Fiyat sözleşmeler açısından daha kesindir.	Keşif hazırlama aşamasında Birim Fiyat sözleşmeler açısından daha esneklerdir.

Çizelge 5.1 FIDIC-Kırmızı Kitap ve KİK karşılaştırması (devam ediyor).

KONU	FIDIC	KİK
İş Sahibinin İşleri Askıya Alması	İş sahibin işleri askıya alma durumunda yükleniciye bazı haklar verilir.	Böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.
Yükleniciye Hatalı Veriler Verilmesi	Mühendis tarafından yükleniciye hatalı veriler verilmesi halinde bu durumdan müşavir mühendis sorumludur.	İdare tarafından yükleniciye hatalı veriler verilmesi halinde bu durumdan yüklenici sorumludur.

BÖLÜM 6

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1 KİK İÇİN SONUÇ VE ÖNERİLER

- KİK esaslı işlerde, yüklenicinin sahayı teslim etmesi gereken maksimum süre ile ilgili bir standart getirilmesi gerekmektedir.
- Türkiye’de geçerli olan 4708 sayılı Yapı Denetim Yasası’nın KİK’e esas işlerde de geçerli olacak şekilde revize edilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- İhale aşamasında, idare tarafından isteklilerden geçici teminat istenmesinin, niteliksiz yüklenicilerin ihalelere teklif vermelerini engellemesi açısından olumlu olduğu düşünülmektedir.
- KİK esaslı işlerde, talimatların gecikmesi durumunda yüklenicinin maruz kalabileceği risklerin bir kısmının idarece karşılanabilmesine yönelik düzenleme yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.
- KİK mevzuatında, işveren ile yüklenici arasındaki resmi iletişimin e-posta olarak da yapılabilmesine yönelik düzenlemeler yapılabilir.
- KİK esaslı işlerde, idarenin talebi üzerine yapılan deneylerin olumlu çıkması halinde yüklenicinin deney için yapmış olduğu masrafların bir kısmının idarece karşılanması daha adilane bir yaklaşım olarak görülmektedir.
- KİK esaslı işlerde, işin güvenilirliği açısından, mühendisin işin kabulü aşamasında herhangi bir şaibeye yer vermemek için kabul işlemlerini oluşturan kalemleri ayrı ayrı

tasnif edip belgelemesi ve değerlendirme aşamasında daha sayısal ve somut veriler sunması gerekmektedir.

- KİK esaslı işlerde, ihale dosyasının hazırlanmasından işin yürütülmesine kadar geçen süreçte işin teknik detaylarına tamamen hâkim olan ve idare adına çalışan müşavir mühendislik hizmetlerinin gerekli olduğu görülmektedir.
- KİK esas işlerde, geçici kabul aşamasında, yükleniciye eksik ya da kusurlu işleri gidermesi için verilen süre, uygulamada ilave süre gibi algılanmaktadır. Bundan dolayı, sözleşmede belirtilen tamamlama zamanını aşan her gün için yüklenicinin hakedişinden belli bir bedel kesilebilir.
- KİK esaslı işlerde, işin kabulü aşamasında yükleniciden kesilecek olan nefaset miktarı için gecikme cezası oranlarına benzer olarak belirli alt ve üst limitler belirlenebilir.
- KİK esas işlerde, yükleniciye yapılacak olan hakediş ya da avans ödemesinin gecikmesi halinde bu durum yükleniciye mali olarak zarar vermekte ve yüklenicinin yaptığı işteki verimliliğini azaltabilmektedir. Bu durumdan dolayı, yüklenicinin karşılaşılabileceği maddi zararın idarece karşılanmasının ve paylaşılmasının gerekli olduğu görülmektedir.
- KİK esas işlerde, yüklenici yürüttüğü işi çabuklaştırabileceğini ve işverene olumlu sonuçlar getirmesini sağlayabileceğini öngördüğü önerilerini idareye sunabilmelidir. Bunun yanında, yüklenicinin yapmış olduğu önerinin idarenin de menfaatine olması durumunda öneri sonucu idarenin elde ettiği maddi kazancın belli bir kısmı yükleniciye ödenmelidir.
- KİK esaslı işlerde, idarenin yükleniciye ödeme hususunda sıkıntı yaşaması durumunda FIDIC'teki gibi, yüklenicinin sözleşmeyi sonlandırabilme, işleri askıya alabilme ya da işleri yavaşlatabilme hakkının olması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK esaslı işlerde idarenin yükleniciye ödeme hususunda sıkıntı yaşaması sonucunda yüklenicinin sözleşmeyi feshetmesi halinde, yükleniciyi mali açıdan koruyacak bir düzenlemenin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- İşlerin yürütülmesi sırasında mücbir sebeplerden dolayı taraflar arasındaki anlaşmazlığın önlenmesi için KİK'te mücbir sebeplerle ilgili net sayısal düzenlemelerin yapılması yararlı olacaktır.
- KİK esaslı işlerde, sözleşmenin yürütülmesi esnasında taraflar arasında uyuşmazlık olması durumunda mahkeme süreci başlatılmadan önce, uluslararası sözleşmelerde bulunan Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) gibi yapılar oluşturulmalıdır.
- FIDIC sözleşmelerinde taraflar, AÇY'yi denemelerine rağmen uzlaşmazlık devam ederse, tahkime başvurabilmektedirler. Taraflar, tahkim kararlarının bağlayıcı özelliğinden dolayı, verilen karara uymak zorunda kalmaktadırlar. Böyle bir düzenlemenin KİK'te de yapılması kamu projelerindeki anlaşmazlıkların kısa sürede çözümlenmesi yolunda atılacak önemli bir adım olabilir.
- KİK'te, projelerin yükleniciye geç teslim edilmesi halinde, yükleniciye mahrum kaldığı bedelin ödenmesi ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, idare tarafından yükleniciye yer tesliminin geç yapılmasından dolayı yükleniciye, yapmış olduğu personel giderlerinin ödenmesi ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, yüklenicinin yürüttüğü işin kabul aşamasında taraflar arasında uyuşmazlık yaşanmaması için teslim öncesi tamamlama testleri ile ilgili detayların çok olması ve sayısal veriler içermesi gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, yüklenicinin haklı bir sebebe dayanarak sözleşmeyi feshetmesi durumunda, uğradığı zararın tazmin edilmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, işverenin yükleniciye ödeme yapmaması durumunda, yüklenicinin işleri askıya alma hakkına sahip olması ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- KİK'te, yüklenicinin kendi kusuru olmamasına rağmen mühendisin talebi üzerine yaptığı araştırma sonucu kazanabileceği haklarla ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, yüklenicinin idareyi mali açıdan rahatlatacak mühendislik tekliflerini idareye yapabilmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, iş sahibinin yükleniciye ödemeleri zamanında yapmaması halinde yüklenicinin yapabileceklerine ilişkin düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'te, yüklenicinin sorumluluğundaki işte mücbir sebepler sonucu kazanabileceği haklarla ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- KİK'in, birim fiyat esas sözleşmeler açısından FIDIC'e göre daha esnek bir ön keşif hesabı öngördüğü söylenebilir.
- KİK'te, iş sahibinin, işleri askıya alması durumunda; yüklenicinin uğradığı zararın tazmin edilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

6.2 FIDIC İÇİN SONUÇ VE ÖNERİLER

- FIDIC esaslı işlerde, ihale sürecinde, teklif yapan isteklilerden geçici teminat mektubu istenilmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- FIDIC esaslı işlerde, yüklenicinin çalıştırdığı işçilerin ücretlerine ve sigortalarına yönelik koruyucu düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- FIDIC esaslı işlerde, geçici kabul işlemi sırasında alınan kararlardaki hataların azaltılması ve kabul sürecinde oluşabilecek şaibelerin engellenmesi için geçici kabul süreci bir komisyon tarafından yapılabilir.
- FIDIC sözleşmelerinde, yükleniciden kesilecek olan nefaset miktarı için gecikme cezası oranlarına benzer olarak belirli alt ve üst limitler belirtilmesi taraflar arasındaki uyuşmazlığın önlenmesi açısından yararlı bir uygulama olarak görülmektedir.
- FIDIC sözleşmelerinde, işverenin kullanımı sonucu yapıda oluşan aşınmalardan yüklenicinin sorumlu tutulmaması gerektiği düşünülmektedir.
- FIDIC sözleşmelerinde, yedek akçe bedelinin taraflarca kötüye kullanılmaması için yedek akçe bedeline belirli yüzdeler verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- FIDIC esaslı işler, sözleşme bedelinin %80'inden daha düşük bir bedelle tamamlanabilir. FIDIC'te bu durumla ilgili olarak, sözleşme bedelinin %80'i ile yüklenicinin sözleşme fiyatlarıyla yaptığı işin tutarı arasındaki farkın %5'inin yükleniciye ilave bedel olarak ödenmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- FIDIC sözleşmelerinde, yüklenicinin teknik işlerden de sorumlu olması gerektiğinden dolayı, kendisine idare tarafından verilen hatalı verilerden de bir dereceye kadar sorumlu olması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmadi M** (2002) Milletlerarası İnşaat Hukukunda müteahhidin sorumluluğu (Kazakistan ve Türk Hukukundaki düzenlemeler ışığında), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 187 s.
- Akbıyıklı R, Dikmen S Ü and Eaton D** (2012) Insurance Issues And Design And Build Construction Contracts, *e-Jour. of New World Sci. Acad. NWSA-Eng. Sci.*, 7: 203-217.
- Akın Ş** (2007) FIDIC kurallarına göre mühendisin görev, yetki ve sorumlulukları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 116 s.
- Akıncı Z** (1996) *Milletlerarası Özel Hukukta İnşaat Sözleşmeleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İzmir, 251 s.
- Akıntürk T** (2002) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri*, Beta Basım Yayım, Ankara, 1256 s.
- Alkır O** (2006) Bir firmanın uluslararası yol inşaatı ihalelerine teklif hazırlama sisteminde mevcut durumunun analizi ve ideal bir teklif çalışmasına dair uygulama, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 268 s.
- Altun M** (2004) *Yeni Kamu İhale Düzeni*, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 568 s.
- Arıcı Y** (2012) İnşaat sektöründe ADR (alternatif uyuşmazlık çözüm yolları) kullanımı ve seçim kriterlerinin kamu ve özel sektör açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 159 s.
- Atik T A** (2009) Milletlerarası Özel Hukukta inşaat sözleşmelerinde müteahhidin sorumluluğu, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 172 s.
- Aydın Y** (2010) FIDIC esaslı yatırım projelerinde uyuşmazlık çözümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 154 s.
- Aydın Y** (2010) FIDIC Sözleşmeleri, *Dış Den. Der.*, 4: 230-241.
- Bakr A, El Hagla K and AboRawash A N** (2012) Heuristic approach for risk assessment modeling: EPCCM application (Engineer Procure Construct Contract Management), *Alex. Eng. Jour.*, 51: 305-323.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Başığit G** (2012) Kat karşılığı inşaat sözleşmeleri ve kat karşılığı standart inşaat sözleşme maddeleri önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 165 s.
- Bilgen Y** (2001) Türkiye'deki ihale mevzuatı ve Avrupa Birliği ihale mevzuatına uyarlanması, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 148 s.
- Boyd J M and Padilla J D** (2009) FIDIC and Integrity: A Status Report, *Lead. and Man. in Eng.*, 9: 125:128.
- Bunni N G** (2005) *The FIDIC Forms of Contract, Third Edition*, Blackwell Publishing, London, 843 s.
- Buz V** (2007) *Kamu ihale Sözleşmelerinin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 359 s.
- Büyüçelik H H** (2011) FIDIC'in hukukî yapısı ve FIDIC bünyesinde öngörülen alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 157 s.
- Chotchai C, Chien-Yuan Y** (1999) Contractual risk and liability sharing in hydropower construction, *Int. Jour. of Proj. Man.*, 17: 29-37.
- Cotton A P, Sohail M and Scott R E** (2005) Towards improved labour standards for construction of minor works in low income countries, *Eng., Cons. and Arch. Man.*, 12: 617-632.
- Çalık O** (2006) 4734 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yapım İşlerinde Alt yüklenicilik Uygulaması, *İNTEŞ İnş. San. Der.*, 96: 38-41.
- Çelen B G** (2002) İnşaat sektöründe hak talebi yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 218 s.
- Çuhadar O** (2010) FIDIC standart inşaat sözleşmelerinde iş sahibinin esaslı borçları, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 136 s.
- Dalmaz Ç** (2012) Uluslararası FIDIC sözleşmelerinde tahkim hususunun incelenmesi ve bir kavramsal model önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, 114 s.
- Demir F** (1997) Yapım İşlerinde Sözleşme Türleri, *Yak. Der.*, 57: 18-24.
- Deniz A K** (2002) İhale mevzuatı kaynaklı inşaat sektörü problemleri ve Avrupa Birliği İhale Mevzuatı açısından bir değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 122s.
- Doğru Ş** (1997) Ulaştırma altyapı projelerinin finansmanı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 154 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Eken B** (2005) İnşaat sözleşmelerindeki anlaşmazlıklar, çözüm yolları ve Türkiye'de yargı yoluyla çözülmüş anlaşmazlıklar üzerine bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 101 s.
- Ekşi F E** (2012) Milletlerarası Hukukta FIDIC kuralları çerçevesinde müteahhidin akdi sorumluluğu, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 233 s.
- Eminağa A** (2001) İnşaat sektöründe teknik müşavirlik ve yapıda kalite kontrolü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 151 s.
- Eren F** (1996) İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Borçları ve Bu Borçların Yerine Getirilmemesinin Sonuçları, İnşaat Sözleşmeleri, Yönetici-İşletmeci Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer, *Ban. ve Tic. Huk. Araş. Ens.*, Ankara, s. 63-86.
- Eren F** (1998) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Beta Yayınları, Cilt 1, İstanbul.
- FIDIC** (1999) *Tasarımı İşveren Tarafından Yapılmış Olan Yapım ve Mühendislik İşleri İçin İnşaat Sözleşmesi Koşulları*, (Çev.: TMMMB), Ankara.
- Gaafar H K and Perry J G** (1999) Strategies for insuring subcontracted Works, *Cons. Man. and Eco.*, 17: 383-391.
- Gedik S E** (2003) Marmara depremi acil yeniden yapılandırma (MEER) projesinde FIDIC esaslı inşaat sözleşmesiyle proje yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 138 s.
- Georgescu D** (2011) Considerations Concerning The Applying of FIDIC Contracts in Romania, *Pub. de Univ. Teh., Ghe. Asachi din Iași*, 2: 29-40.
- Gök Y** (2005) *Sorular ve Cevaplarla Açıklamalı Kamu İhale Kanunu*, 3. Baskı, İlksan Matbaası, Ankara, 1183 s.
- Gök Y** (2007) *Yapım Sözleşmeleri Uygulama Esasları*, 1. Baskı, Yaşar Gök, Ankara, 927 s.
- Gözübüyük Ş** (2003) *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 523 s.
- Güçlü A** (2008) Bir otel inşaatı projesine maliyet artı sabit kar sözleşme modeli uygulamasının değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 157 s.
- Güvenç C** (2001) FIDIC Şartnamesine Göre Yapılan İhalelerde İzlenecek Usul, *Yer. Yön. ve Den. Der.*, 3: 19-20.
- Güvenç C** (2006) Uluslararası ihalelerde örnek alınan FIDIC şartnamelerinin ve Türkiye uygulamasının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 113 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Hacısalihoğlu Ö** (1998) Bir yurtdışı altyapı projesinde yüklenici yönetim planı tasarım ve uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 119 s.
- Hök S G, Erbaş C G** (2009) *Uluslararası İnşaat Hukuku – FIDIC Red Book (Kırmızı Kitap) 1999 Hakkında Açıklamalar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 126 s.
- Itani H A** (2009) The Consequences of Belated Determination of Extension Claims Under FIDIC Contracts, *Cost Eng.*, 51: 24-29.
- Kamu İhale Kanunu** (2002) Resmi Gazete Tarihi: 22.01.2002, Resmi Gazete Sayısı: 24648.
- Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu** (2002) Resmi Gazete Tarihi: 22.01.2002, Resmi Gazete Sayısı: 24648.
- Kaya O, Özek A** (2006) *4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu Çerçevesinde Yapılan Alımlarda Muayene ve Kabul İşlemleri: Yapım İşleri, Hizmet Alımları, Mal Alımları*, Güncel Mevzuatı Araştırma Derneği Yayınları, Ankara, 1592 s.
- Kaya Ş E** (2005) Süre uzatımının incelenmesi ve inşaat sözleşmelerindeki uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 94 s.
- Kırant H Ö** (2011) Uluslararası inşaat projelerinde finansman temin eden kuruluşların ihale süreçleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 121 s.
- Kodakoğlu M** (2007) FIDIC standart kurallarına göre hazırlanan milletlerarası inşaat sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda tahkim, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 191 s.
- Koldaş B** (2008) FIDIC kapsamında uyuşmazlıkların çözümü, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 88 s.
- Köksal T** (2011) *Uluslararası İnşaat Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 825 s.
- Kuluçlu E ve Hepaksaz E** (2010) Kamu İhalelerinde Cezai, İdari ve Mali Sorumluluk, *Dış Den. Der.*, 4: 144-146.
- Kurt S** (2006) Yapı üretiminde sözleşme yönetimi ve uluslararası bir inşaat projesinin sözleşme yönetimi sürecinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 148 s.
- Kutlu M** (1997) *İdare Sözleşmelerinde İhale Süreci*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir, 274 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Le Goff P** (2000) A New Standard for International Turnkey Contracts: The FIDIC Silver Book, *Int. Bus. Law Jour.*, 2: 151-159.
- Lina C** (1997) Role Of Engineer Under FIDIC Form Contract, *Jour. of Prof. Iss. in Eng. Edu. and Pra.*, 123: 48-50.
- Marzouk M, El-Dokhmasey A and El-Said M** (2008) Assessing Construction Engineering Related Delays: Egyptian Perspective, *Jour. of Prof. Iss. in Eng. Edu. and Prac.*, 134: 315-326.
- Mutlu K** (2010) Eser sözleşmesinde ayıba karşı tekeffül, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 125 s.
- Ndekugri I and McDonnell B** (1999) Differing site conditions risks: a FIDIC / engineering and construction contract comparison, *Eng., Cons. and Arch. Man.*, 2: 177-187.
- Oğuz L** (2000) İnşaat sektöründe müşavirlik ve Türkiye'de müşavirlik firmaları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 113 s.
- Oğuzman K ve Öz T** (2000) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1007 s.
- Özcan O** (1997) Kamu ihale sorunları çerçevesinde eskalasyon uygulamalarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile FIDIC tipi sözleşmeler açısından bir sulama ve drenaj projesinde değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 125 s.
- Özer S** (2012) Uluslararası inşaat sözleşmeleri, anlaşmazlıkları ve çözüm yolları, Yüksek Lisans Tezi, Çag Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 108 s.
- Özturan İ** (1996) Uluslararası inşaat ihaleleri bağlamında bayındırlık işleri Genel Şartnamesi kökenli sözleşmelerin "FIDIC" model sözleşmeleri doğrultusunda düzenlenmesine yönelik bir yaklaşım, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 295 s.
- Sarioğlu H F** (2009) FIDIC standart sözleşmeleri ve bir inşaat projesinde sözleşme uygulamasının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 82 s.
- Sawyer J G and Gillott C A** (1990) *The FIDIC Digest: Contractual Relationships, Responsibilities, and claims under the fourth edition of the FIDIC conditions*, Thomas Telford, London, 179 s.
- Seifert B M** (2005) International Construction Dispute Adjudication under International Federation of Consulting Engineers Conditions of Contract and the Dispute Adjudication Board, *Jour. of Prof. Iss. in Eng. Edu. and Prac.*, 131: 149-157.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Seliçi Ö** (1978) *İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Sorumluluğu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 218 s.
- Sertyeşilişik B** (2007) Türk inşaat sektöründe standart sözleşmelerin uygulamaları üzerine bir inceleme, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 266 s.
- Sevin Ö** (2007) FIDIC tabanlı uluslararası projelerde ihtilaf yönetim stratejilerine bilinçli bir yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 116 s.
- Tangör M A** (2009) Kamu ihale inşaat sözleşmeleri ve FIDIC bakımından müteahhidin borçları, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 299 s.
- Taşoluk T** (2006) İnşaat Projelerinde Sözleşme İdaresi ve Türk Kamu Mevzuatında İnşaat Sözleşme İdaresi Görev ve Konularının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 307 s.
- Töre N** (2010) FIDIC kurallarının karşılaştırmalı hukuktaki yeri, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 275 s.
- Töre N** (2011) *FIDIC Kurallarının Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri*, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 340 s.
- Türegün N** (2004) *FIDIC Açısından İnşaat Sözleşmeleri Ders Notları*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Sertifika Programı, Ankara, 95 s.
- Uçar A** (2003) *İstisna Sözleşmesinde Müteahhidin Ayıba Karşı Tekeffül Borcu*, Seçkin Yayınları, Ankara, 454 s.
- Uğur L O** (2010) Cantitative Comparison Of Responsibilities' and Risks' Distribution Between Turkish General Conditions Of Construction And FIDIC Red Book General Conditions, *e-Jour. of New World Sci. Acad. Eng. Sci.*, 5: 104-120.
- URL-1** (2013) <http://www.tmb.org.tr/file.php?ID=8750.>, 05.07.2013.
- URL-2** (2013) <http://blog.ibp.gov.tr/?p=4858.>, 21.10.2013.
- Usta E** (2005) FIDIC ve bayındırlık işleri genel şartnamesinin risk yönetimi perspektifinden karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 133 s.
- Üstün H G** (2001) İnşaat sektöründe hak talepleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 130 s.
- Yapım İşleri Genel Şartnamesi** (2002) Resmi Gazete Tarihi: 26.01.2002, Resmi Gazete Sayısı: 24942.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

Yapım İşleri Uygulama Yönetmeliği (2012) Resmi Gazete Tarihi:13.08.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28383.

Yayla H (2009) İnşaat sözleşmelerinde değişiklik talimatı uygulamasının FIDIC, AIA and KİK sözleşme formları kapsamında incelenmesi, Yüksek Lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 95 s.

ÖZGEÇMİŞ

Yalçın ERELİ 1977 yılında Ankara’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. Ankara Mehmet Rüştü Uzel Kimya Meslek Lisesinden mezun olduktan sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümüne girdi. 2001 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra çeşitli taahhüt firmalarında saha mühendisi, şantiye şefi ve teknik ofis mühendisi olarak görev yaptı. 2004 yılında girdiği DSİ 17. Bölge Müdürlüğü’nde kontrol mühendisi olarak görev yaptıktan sonra 2005 yılında Ereğli Demir Çelik T.A.Ş’de İhale ve Hakediş Müdürlüğünde mühendis olarak göreve başladı ve halen aynı firma bünyesinde Yatırım Sözleşme Kontrol ve Koordinasyon Müdürlüğünde kontrol mühendisi olarak çalışmaktadır. 2010 yılında başladığı Bülent Ecevit Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Yapı İşletmesi Anabilim Dalında yüksek lisans programına devam etmektedir.

ADRES BİLGİLERİ

Adres : Bağlık Mah. Şehit Rıdvan Sokak Balcılar 3 Apt.

No:64/8 Kdz. Ereğli / ZONGULDAK

Tel : (0372) 329 52 50

Cep : (0542) 732 16 49

E-posta : yereli@erdemir.com.tr